

Leivonmäen kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelma

Översättning: Cajsa Rudbacka-Lax
Kansikuva: www.kuvaaja.fi – Markku Könkkölä

© Metsähallitus 2009

ISSN 1796-2943
ISBN 978-952-446-701-8 (nidottu)
ISBN 978-952-446-702-5 (pdf)

120 kpl
Kopijyvä Oy, Jyväskylä, 2009

Leivonmäen kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelma

KUVAILULEHTI

JULKAISIJA	Metsähallitus	JULKAISUAIKA	2009
TOIMEKSIANTAJA	Metsähallitus	HYVÄKSYMISPÄIVÄMÄÄRÄ	26.1.2009
LUOTTAMUKSELLISUUS	Julkinen	DIAARINUMERO	3989/623/2006
SUOJELUALUETYYPPI/ SUOJELUOHJELMA	kansallispuisto, Natura 2000 -ohjelma, yksityismailla sijaitsevat luonnonsuojelualueet, harjunsuojeluohjelma, rantojensuojeluohjelma, soidensuojeluohjelma ja sen täydennys, vanhojen metsien suojeluohjelma		
ALUEEN NIMI	Leivonmäen kansallispuisto		
NATURA 2000 -ALUEEN NIMI JA KOODI	Haapasuo–Syysniemi–Rutajärvi–Kivijärvi (FI 0900074)		
ALUEYKSIKKÖ	Etelä-Suomen luontopalvelut		
TEKIJÄ(T)	Metsähallitus		
JULKAISUN NIMI	Leivonmäen kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelma		
TIIVISTELMÄ	<p>1.3.2003 perustettu Leivonmäen kansallispuisto on kooltaan 2 992 ha. Eteläisessä Keski-Suomessa Leivonmäen kunnassa sijaitseva kansallispuisto on monipuolinen suo- ja metsäluonnon kokonaisuus, johon kuuluu myös maisemallisesti arvokkaita harjualueita sekä lukuisia pienvesistöjä ja ranta-alueita. Puisto on osa Haapasuo–Syysniemi–Rutajärvi–Kivijärvi-Natura 2000 -kohdetta (FI 0900074). Natura 2000 -alueen pinta-ala on 5 064 ha, josta pääosan muodostavat kansallispuisto ja 1 700 ha:n laajuinen Rutajärvi. Leivonmäen kansallispuiston alueella esiintyy 14 EU:n luontodirektiivissä suojeltavaa luontotyyppiä. Alueelta on tavattu neljä luontodirektiivissä suojeltua eläinlajia ja 28 EU:n lintudirektiivissä suojeltua lintulajia sekä kaikkiaan 38 valtakunnallisesti tai alueellisesti uhanalaista tai silmälläpidettävää eläin- ja kasvilajia. Suunnittelualueelta on löytynyt neljä kivitautista asuinpaikkaa – joista kaksi sijaitsee kansallispuistossa, sekä muun muassa ns. kaskiraunioita.</p> <p>Leivonmäen kansallispuisto on perustettu Järvi-Suomen edustavan metsä-, harju-, suo- ja pienvesistöluonnon ja siellä esiintyvien eläin- ja kasvilajien suojelemiseksi sekä retkeilyä, opetusta ja tutkimusta varten. Kansallispuiston alueella sijaitsee useita luonnonsuojeluohjelmakohteita. Alue on erityisesti Jyvässeudun asukkaille merkittävä lähivirkistyskohde, mutta hyvän saavutettavuuden ja verrattain eteläisen sijainnin vuoksi sinne saapuu kävijöitä muualtakin Etelä-Suomesta. Tärkeimmät virkistyskäytön muodot alueella ovat retkeily, luonnon tarkkaileminen ja luontokuvaus sekä marjastus, sienestys ja kalastus.</p> <p>Hoito- ja käyttösuunnitelmassa esitetään suunnittelualueen kehittämistä koskevat strategiset linjaukset sekä raamit käytännön luonnonhoito- ja käyttöratkaisujen toteuttamiseen. Kansallispuiston tärkein suojelutavoite on säilyttää kattava otos keskisuomalaista luontoa, jossa ovat edustettuina laajat, yhtenäiset suo- ja metsäalueet, maisemallisesti arvokas harjualue sekä lukuisat pienvesistöt. Virkistyskäytön tavoitteena on luoda kansallispuistosta ja lähialueen luontokohteista – kuten Vaarunvuorten luonnonsuojelualueesta ja Päijänteen alueen luontokohteista – vetovoimainen virkistyskäytön kokonaisuus, joka palvelee ensisijaisesti paikallisten ja Jyvässeudun asukkaiden lähivirkistyskohteena. Kansallispuiston palvelujen kehittämisen tavoitteena on myös luoda ja parantaa alueeseen tukeutuvan luontomatkailun yritystoiminnan edellytyksiä. Opetuskäytön ja ympäristökasvatuksen tavoitteena on kansallispuiston tunnettuuden lisääminen erityisesti lähiympäristön kouluissa ja oppilaitoksissa sekä luonto-opetuksen ja ympäristökasvatuksen edistäminen yhteistyössä paikallisten ja alueellisten toimijoiden kanssa.</p> <p>Suunnittelualueen käyttöä ohjataan vyöhykejaolla. Alue on jaettu virkistysvyöhykkeeseen (725 ha), syrjävyöhykkeeseen (4 071 ha) ja rajoitusvyöhykkeeseen (617 ha). Kansallispuiston palveluvarustus on mitoitettu 15 000 vuosittaiselle kävijälle.</p> <p>Hoito- ja käyttösuunnitelmassa esitetään toimet luonnon- ja kulttuuriympäristöjen suojelun ja alueen virkistys- ja luontomatkailukäytön kehittämiseksi sekä arvio suunnitelman toteuttamisen ekologisista, sosiaalisista ja taloudellisista vaikutuksista. Tämä suunnitelma ei todennäköisesti merkittävästi heikennä suunnittelualueen Natura 2000 -kohteen suojeluperusteina olevia luonnonarvoja. Kansallispuiston hallinnasta ja hoidosta vastaa Metsähallitus.</p>		
AVAINSANAT	Leivonmäki, Haapasuo–Syysniemi–Rutajärvi–Kivijärvi, Natura 2000, kansallispuisto, luonnonsuojelu, ennallistaminen, retkeily, virkistyskäyttö, luontomatkailu, palveluvarustus, ympäristökasvatus		
MUUT TIEDOT	Suunnitelman ovat kirjoittaneet Arja Halinen ja Raimo Itkonen.		
SARJAN NIMI JA NUMERO	Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja C 55		
ISSN	1796-2943	ISBN (NIDOTTU)	978-952-446-701-8
		ISBN (PDF)	978-952-446-702-5
SIVUMÄÄRÄ	114 s.	KIELI	suomi
KUSTANTAJA	Metsähallitus	PAINOPAIKKA	Kopijyvä Oy
JAKAJA	Metsähallitus, luontopalvelut	HINTA	10 euroa

PRESENTATIONSBLAD

UTGIVARE	Forststyrelsen	UTGIVNINGSDATUM	2009
UPPDRAKSGIVARE	Forststyrelsen	DATUM FÖR GODKÄNNANDE	26.1.2009
SEKRETESSGRAD	Offentlig	DIARIENUMMER	3989/623/2006
TYP AV SKYDDSOmrÅDE/ SKYDDSPROGRAM	nationalpark, Natura 2000 -programmet, naturskyddsområden på privat mark, åsskyddsprogrammet, strandskyddsprogrammet, myrskyddsprogrammet och kompletteringen av det, skyddsprogrammet för gammal skog		
OMRÅDETS NAMN	Leivonmäki nationalpark		
NATURA 2000 -OMRÅDETS NAMN OCH KOD	Haapasuo–Syysniemi–Rutajärvi–Kivijärvi (FI 0900074)		
REGIONENHET	Södra Finlands naturtjänster		
FÖRFATTARE	Forststyrelsen		
PUBLIKATION	Skötsel- och användningsplan för Leivonmäki nationalpark		
SAMMANDRAG	<p>Leivonmäki nationalpark är inrättad 1.3.2003 och omfattar 2 992 ha. Nationalparken är belägen i Leivonmäki kommun i södra delen av Mellersta Finland och utgör en mångsidig helhet av myr- och skogsnatur. Den omfattar också landskapligt värdefulla åsområden, flertalet småvatten samt strandområden. Parken utgör en del av Natura 2000 -objektet Haapasuo–Syysniemi–Rutajärvi–Kivijärvi (FI 0900074). Natura 2000 -områdets areal är 5 064 ha, varav största delen utgörs av nationalparken och den 1 700 ha stora Rutajärvi. Inom Leivonmäki nationalpark förekommer 14 naturtyper som ska skyddas enligt EU:s habitatdirektiv. På området har påträffats 4 djurarter som är skyddade i habitatdirektivet och 28 fågelarter som är skyddade i EU:s fågeldirektivet samt inalles 38 djur- och växtarter som är hotade eller hänsynskrävande på nationell eller regional nivå. På planeringsområdet har hittats fyra stenåldersbosättningar – varav två ligger i nationalparken, samt bl.a. lämningar efter svedjebbruk.</p> <p>Leivonmäki nationalpark har inrättats för att skydda Insjöfinlands representativa skogs-, ås-, myr- och småvattennatur samt de djur- och växtarter som förekommer där och för friluftsliv, undervisning och forskning. Flera objekt som ingår i naturskyddsprogram är belägna på området. Området är ett viktigt närrekreationsobjekt särskilt för invånarna i Jyväskylätrakten – men på grund av det jämförelsevis sydliga läget kommer hit besökare även från övriga södra Finland. De viktigaste rekreativformerna är friluftsliv, naturobservationer och naturfotografering samt bär- och svamplockning och fiske.</p> <p>I skötsel- och användningsplanen presenteras strategiska linjer för utvecklingen av planeringsområdet samt ramar för de praktiska naturvårds- och användningslösningarna. Nationalparkens viktigaste skyddsmål är att bevara ett heltäckande urval av mellanfinländsk natur, där de vidsträckt, sammanhängande myr- och skogsområdena, det landskapligt värdefulla åsområdet och de otaliga småvattnen är representerade. Rekreativsmålet är att nationalparken och naturobjekten i närområdet – t.ex. Vaarunvuorens naturskyddsområde och naturobjekten i Päijänneområdet – ska utgöra en attraktiv rekreativhelhet, som i första hand betjänar lokalbefolkningen och invånarna i Jyväskylätrakten som närrekreativobjekt. Målet för utvecklingen av servicen i nationalparken är också att skapa och förbättra förutsättningarna för naturturismföretagsverksamhet som stöder sig på området. Målet för användningen i undervisningen och naturfostran är att nationalparken ska bli mera känd särskilt i skolorna och läroinrättningarna i näromgivningen samt att främja naturundervisning och miljöfostran i samarbete med lokala och regionala aktörer.</p> <p>Användningen av planeringsområdet styrs med hjälp av en zonindelning. Området är indelat i en rekreativzon (725 ha), en avlägsen zon (4 071 ha) och en begränsningszon (617 ha). Nationalparkens serviceutrustning är dimensionerad för 15 000 besökare per år.</p> <p>I skötsel- och användningsplanen föreslås åtgärder för att skydda natur- och kulturmiljöer samt utveckla användningen av området för rekreation och naturturism och en bedömning av de ekologiska, sociala och ekonomiska konsekvenserna av planen. Denna plan försämrar sannolikt inte avsevärt de naturvärden som ligger till grund för skyddet av Natura 2000 -objektet i planeringsområdet. Forststyrelsen ansvarar för administrationen och skötseln av nationalparken.</p>		
NYCKELORD	Leivonmäki, Haapasuo–Syysniemi–Rutajärvi–Kivijärvi, Natura 2000, nationalpark, naturskydd, restaurering, friluftsliv, rekreation, naturturism, serviceutrustning, miljöfostran		
ANDRA UPPGIFTER	Planen har skrivits av Arja Halinen och Raimo Itkonen.		
SERIENS NAMN OCH NUMMER	Metsähallituksen luonnonuojelujulkaisu. Sarja C 55		
ISSN	1796-2943	ISBN (HÄFTAD)	978-952-446-701-8
		ISBN (PDF)	978-952-446-702-5
SIDANTAL	114 s.	SPRÅK	finska
FÖRLAG	Forststyrelsen	TRYCKERI	Kopijyvä Oy
DISTRIBUTION	Forststyrelsen, naturtjänster	PRIS	10 euro

Esipuhe

Leivonmäen kansallispuisto perustettiin 1.3.2003 alueelle, jonka ytimenä on vuonna 1991 perustettu Haapasuon–Syysniemen erityinen luonnonsuojelualue. Sitä laajennettiin ympäröivien valtion talousmetsien ja suojeluohjelmakohteiden alueilla niin, että kansallispuiston pinta alaksi tuli lähes 3 000 ha. Leivonmäen kansallispuisto säilyttää monipuolisen ja edustavan näytteen tyypillisestä keskisuomalaisesta luonnosta soineen, rantoineen ja harjumetsineen. Kansallispuiston hyvä saavutettavuus, monimuotoinen luonto ja rikas maisema sekä helppokulkuinen maasto ja runsas kulttuuriperintö luovat edellytykset alueen virkistys-, luontomatkailu- ja opetuskäytön kehittämiseksi.

Kansallispuiston perustamisen jälkeen maakunnallisella tasolla on selvitetty edellytyksiä luontokeskuksen perustamiseksi kansallispuiston yhteyteen mm. Leivonmäen kunnan tilaamalla EU-osarahoitteisella esiselvityksellä. Leivonmäen luontokeskus on määritelty myös Keski-Suomen liiton maakunnalliseksi kärkihankkeeksi. Luontokeskuksen toteuttamiskelpoista toimintamallia ei ole selvityksissä löytynyt, ja asia jää tässä hoito- ja käyttösuunnitelmassa avoimeksi. Puiston toimintoihin ja niiden sijoitteluun vaikuttavan luontokeskussuunnittelun venytettyä suunnittelu-aikataulua puistolle laadittiin siirtymäkauden hoito- ja käyttösuunnitelma, jonka ympäristöministeriö hyväksyi vuonna 2004. Sen pohjalta alueen palveluvarustusta on parin viime vuoden aikana lisätty ja parannettu niin, että se on jo lähes tämän hoito- ja käyttösuunnitelman kuvaamassa tavoitetilassa. Kansallispuiston palveluita kehitetään lähivuosina suunnitelman mukaisesti, ja käytön kehittymistä seurataan. Suunnitelmaa tarkistetaan tarvittaessa.

Kansallispuiston alueella on tehty myös runsaasti ennallistamistöitä aiemmin vahvistettujen ennallistamissuunnitelmien mukaisesti. Ennallistamisen tutkimus- ja seurantakohteena Leivonmäen kansallispuisto on valtakunnallisesti merkittävä.

Tämä suunnitelma on laadittu yhteistyössä keskeisten sidosryhmien kanssa osallistavan suunnittelun periaatteiden mukaisesti. Monet maakunnalliset ja paikalliset toimijat ovat osallistuneet innokkaasti ja aktiivisesti paitsi tämän hoito- ja käyttösuunnitelman laadintaan, myös useisiin muihin Leivonmäen kansallispuiston kehittämiseen tähtääviin hankkeisiin puiston alkutaipaleella, mistä suuret kiitokset heille.

Raimo Itkonen
Puistonjohtaja

Sisällys

1 Johdanto	9
ALUEEN LUONTO JA TÄHÄNASTINEN KÄYTTÖ	15
2 Luonto ja historia	15
2.1 Yleiskuvaus.....	15
2.2 Geologia ja geomorfologia	17
2.3 Vesistöt	17
2.4 Luontotyypit	20
2.5 Lajisto	26
2.6 Historia	30
2.6.1 Maankäytön historia ja kulttuuriperintö	30
2.6.2 Luonnonsuojelu ja kansallispuiston perustaminen	34
2.7 Nykyinen käyttö.....	35
2.8 Maankäyttöanalyysi	40
2.9 Yhteenvedo tärkeimmistä arvoista suojelun ja käytön kannalta.....	42
HOITO JA KÄYTTÖ	44
3 Hoidon ja käytön tavoitteet	44
4 Vyöhykealuejako	46
4.1 Vyöhykejaon perusteet	46
4.2 Suunnittelualan vyöhykejako.....	46
5 Luonnon suojelu ja hoito	48
5.1 Nykytila	48
5.2 Tavoitteet	48
5.3 Toimenpiteet.....	48
5.3.1 Soiden ennallistaminen.....	50
5.3.2 Metsien ennallistaminen	50
5.3.3 Luonnonhoito.....	51
5.3.4 Ennallistamis- ja luonnonhoitokohteiden esittely	52
5.4 Seuranta	52
6 Kulttuuriarvojen suojelu	53
6.1 Nykytila	53
6.2 Tavoitteet	53
6.3 Toimenpiteet.....	53
7 Luonnon virkistyskäyttö ja luontomatkailu	54
7.1 Retkeily ja palvelurakenteet	54
7.1.1 Nykytila	54
7.1.2 Tavoitteet	54
7.1.3 Toimenpiteet	54
7.1.4 Seuranta	56
7.2 Luonto-opastus ja opetuskäyttö	57
7.3 Luontomatkailu	58
7.4 Palvelurakenteiden huolto	58

8 Tutkimus	60
9 Muu käyttö.....	61
9.1 Marjastus ja sienestys.....	61
9.2 Kalastus	61
9.3 Metsästys.....	61
9.4 Liikenne ja liikkuminen	61
10 Toimenpidesuunnitelmat	63
11 Suunnittelualan ulkopuolinen maankäyttö	64
HALLINTO JA TOTEUTUKSEN YMPÄRISTÖVAIKUTUKSET	65
12 Käytön ohjaus, sopimukset, järjestyssääntö ja laajentaminen	65
13 Turvallisuus ja pelastustoiminta.....	67
14 Valvonta	67
15 Yhteistyö.....	67
16 Resurssit ja aikataulu.....	68
17 Suunnitelman vaikutusten arviointi	71
17.1 Ekologiset vaikutukset ja vaikutukset Natura 2000 -alueeseen	71
17.1.1 Ennallistaminen	71
17.1.2 Virkistyskäyttö	73
17.1.3 Vaikutukset suunnittelualan Natura 2000 -kohteen suojeluperusteisiin.....	74
17.2 Sosiaaliset ja taloudelliset vaikutukset.....	75
Lähteet.....	77
Kirjallisuutta.....	80
Liitteet	81
Liite 1 Laki Leivonmäen kansallispuistosta 45/2003	81
Liite 2 Valtioneuvoston asetus Leivonmäen kansallispuistosta 123/2003.....	82
Liite 3 Yhteenvedo suunnittelualan yksityismailla sijaitsevien luonnonsuojelualan rauhotusmääräyksistä	83
Liite 4 Leivonmäen kansallispuiston rajaukseen kuuluvat kiinteistöt	92
Liite 5 Suunnittelualan maankäyttöanalyysi	97
Liite 6 Sidosryhmien SWOT-analyysi Leivonmäen kansallispuistosta v. 2004.....	98
Liite 7 Kestävän luontomatkailun periaatteet	99
Liite 8 Ehdotus Leivonmäen kansallispuiston järjestyssäännöksi	101
Liite 9 Yhteenvedo suunnitelmasta annetuista lausunnoista	103
Liite 10 Ympäristöministeriön vahvistuskirje.....	113

1 Johdanto

Suunnittelun perusta

Luonnonsuojelulaki (1096/1996) määrää, että kansallispuistoille on laadittava hoito- ja käyttösuunnitelma, jossa määritellään toimenpiteet puiston perustamistavoitteiden toteuttamiseksi. Muille luonnonsuojelualueille sekä Natura 2000 -verkostoon kuuluville alueille hoito- ja käyttösuunnitelma laaditaan tarvittaessa. Kansallispuiston näkökulmasta hoito- ja käyttösuunnitelma on alueen haltijan oman toiminnan suunnitelma. Muita käyttäjiä koskevista rajoituksista säädetään luonnonsuojelulain mukaisella järjestyssäännöllä.

Suunnittelualue

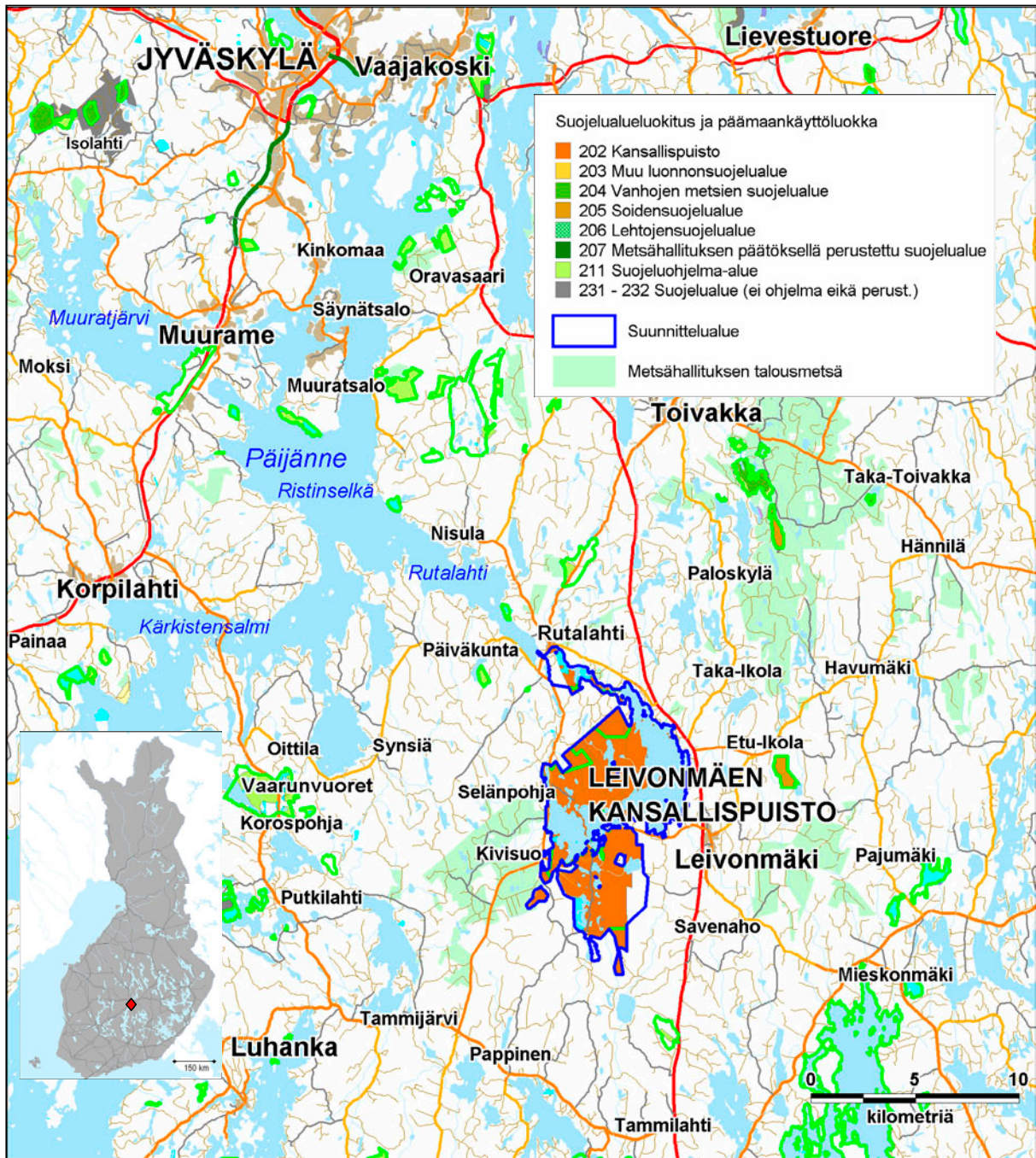
Leivonmäen kansallispuisto sijaitsee eteläisessä Keski-Suomessa Leivonmäen kunnassa. Kansallispuisto on monipuolinen suo- ja metsäluonnon kokonaisuus, johon kuuluu myös maisemallisesti arvokkaita harjualueita sekä lukuisia pienvesistöjä ja ranta-alueita. Puisto on osa Haapasuo–Syysniemi–Rutajärvi–Kivijärvi–Natura 2000 -kohdetta (FI 0900074), joka käsittää lisäksi järvi- ja jokialueita (kuvat 1 ja 2). Leivonmäen kansallispuisto on perustettu 1.3.2003 lailla Leivonmäen kansallispuistosta (45/2003) (Liite 1). Suunnittelualan keskeiset paikannimet on esitetty kuvassa 3. Suunnittelualueeseen kuuluu koko Natura 2000 -kohde ja sen lisäksi ne kansallispuiston alueet, jotka eivät ole mukana Natura 2000 -rajauksessa.

Suunnitelman laadinta ja osallistaminen

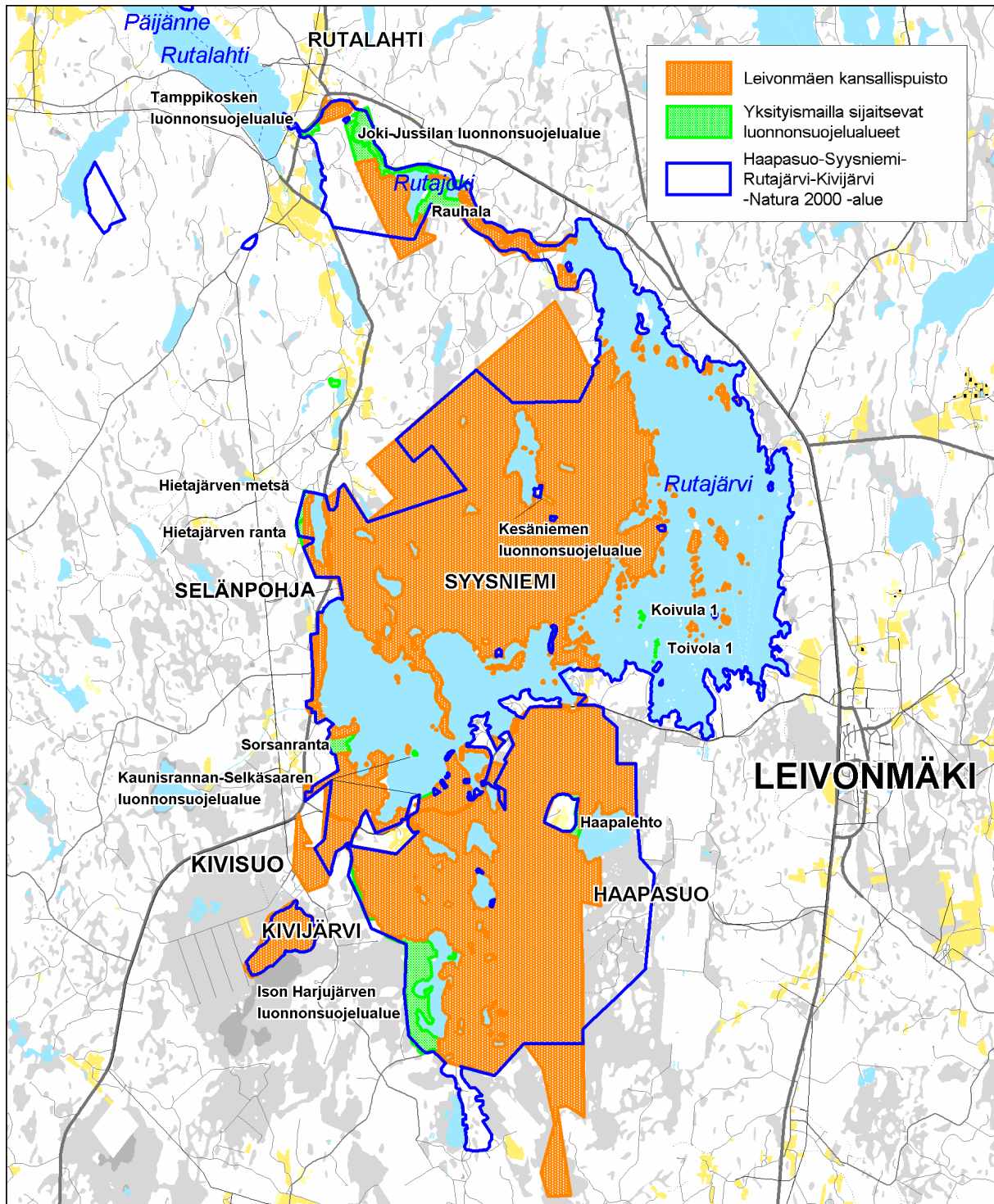
Suunnitelman laatimisesta vastasi Metsähallituksen Länsi-Suomen/Etelä-Suomen luontopalvelut, josta suunnitelman laatimiseen osallistuivat suojelubiologi Panu Kuokkanen, erikoissuunnittelijat Tuula Peltonen ja Jouni Aarnio, suunnittelija Arja Halinen, puistonhoitaja Seppo Virta sekä vastaavana suunnittelijana puistonjohtaja Raimo Itkonen. Suunnitelman kirjoittamisesta vastasivat Raimo Itkonen ja Arja Halinen.

Suunnittelun tukena toimi koko prosessin ajan keskeisimmistä sidosryhmistä koostunut yhteistyöryhmä, johon kuuluivat Martti Salminen (Keski-Suomen liitto), Päivi Halinen (Keski-Suomen ympäristökeskus), Kalevi Puttonen (Leivonmäen kunta), Marja Komppa (Korpilahden kunta) ja Juhani Paavola (Suomen luonnonsuojeluliiton Keski-Suomen piiri) sekä Lea-Elina Nikkilä kansallispuistoon kytkeytyviä toimintoja ja infrastruktuuria kehittäneestä EU-osarahoitteisesta, Leivonmäen kunnan hallinnoimasta Leivonmäen kansallispuiston palveluvarustuksen kehittämisen (PALVA) -hankkeesta. Yhteistyöryhmä kuuli kokouksissaan asiantuntijoita VAPO:sta ja GTK:sta. Leivonmäellä järjestettiin suunnittelun alkuvaiheessa yleisötilaisuus. Yleisötilaisuudesta ja kokouksista laadittiin muistiot, jotka tallennettiin Metsähallituksen asianhallintajärjestelmään.

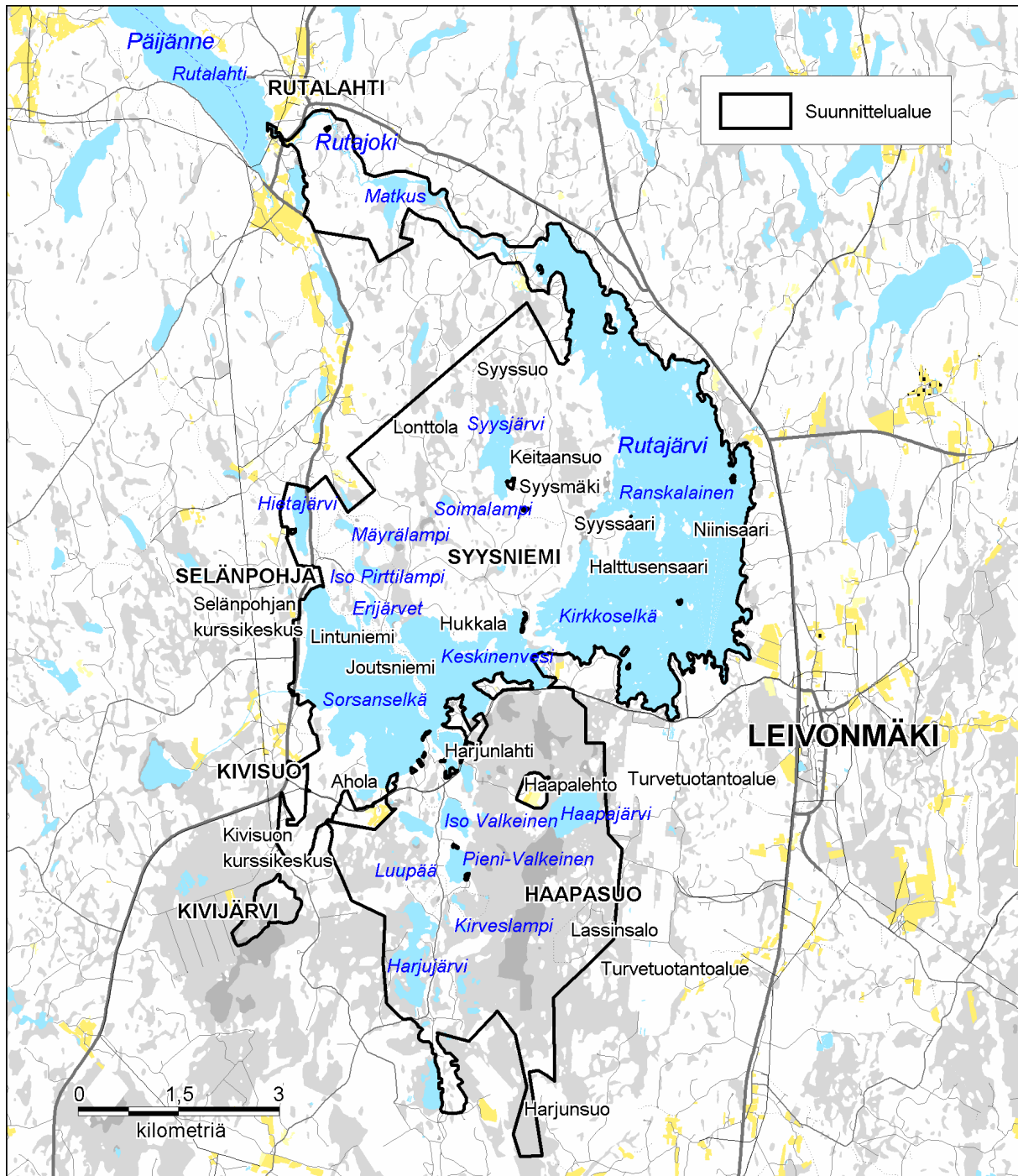
Suunnitelmahankkeen aikataulua lykättiin kansallispuiston opastusjärjestelyjen suunnittelun vuoksi. Etenkin mahdollisen luontokeskuksen sijoittuminen vaikuttaa myös alueiden käytön vyöhykejakoon sekä muiden toimintojen kehittämiseen alueella, ja monelta osin suunnitelmaa oli mahdollista työstää vasta opastusratkaisujen selkiinnyttyä. Siksi puistolle laadittiin ennen varsinaisen hoito- ja käyttösuunnitelman valmistumista siirtymäkauden hoito- ja käyttösuunnitelma kansallispuiston suojelutavoitteiden toteuttamiseksi sekä alueen retkeily- ja matkailukäytön ohjaamiseksi.

Kuva 1. Leivonmäen suunnittelualueen sijainti ja päämaankäyttöluokat. © Metsähallitus 2007, © Maanmittauslaitos 1/MYY/07, © Suomen ympäristökeskus 2007.

Kuva 2. Haapasuo–Syysniemi–Rutajärvi–Kivijärven Natura 2000 -alue, Leivonmäen kansallispuisto ja suunnittelualueella sijaitsevat yksityismailla sijaitsevat luonnonsuojelualueet (tilanne 8.3.2007). © Metsähallitus 2007, © Maanmittauslaitos 1/MYY/07, © Suomen ympäristökeskus 2007.

Kuva 3. Leivonmäen suunnittelualueen rajaus, yleispiirteet ja nimistö. © Metsähallitus 2007, © Maanmittauslaitos 1/MYY/07, © Suomen ympäristökeskus 2007.

Perusselvitykset

Suunnittelualueella kartoitettiin Natura-luontotyypit ja tehtiin kävijätutkimus. Opastusjärjestelyjen suunnittelun taustaksi teetettiin markkinatutkimus luontokeskuspalvelujen kysynnän selvittämiseksi pääasiassa Jyvässeudulla. Luontokeskussuunnittelu jatkui Leivonmäen kunnan hallinnoimassa, EU:n osarahoittamassa Leivonmäen luontokeskus (LELU) -hankkeessa, jossa arvioitiin luontokeskuksen toiminnallista ja taloudellista toteutettavuutta sekä esitettiin mahdollinen toteutussuunnitelma.

Aikaisemmat suunnitelmat

Leivonmäen kansallispuiston perustana on Haapasuo–Syysniemen erityinen luonnonsuojelualue, joka perustettiin 2 200 ha:n laajuisena vuonna 1991. Alueelle laadittiin hoito- ja käyttösuunnitelmaluonnos (Metsähallitus 1987), jota ei kuitenkaan ympäristöministeriössä vahvistettu. Se palautettiin Metsähallitukselle Leivonmäen kansallispuiston siirtymävaiheen hoito- ja käyttösuunnitelman (Metsähallitus 2004) hyväksymisen yhteydessä. Siirtymäkauden hoito- ja käyttösuunnitelman tavoitteena oli järjestää sekä ohjata alueen käyttöä ja toimintoja ennen varsinaisen hoito- ja käyttösuunnitelman valmistumista siten, etteivät alueen suojelutavoitteet vaarannu.

Kaavoitustilanne

Keski-Suomen seutukaavan viidennessä vaihekaavassa, joka on saanut lainvoiman vuonna 2001, on merkitty nykyiselle kansallispuiston alueelle SL-merkinnällä seuraavat luonnonsuojelualueet:

- Haapasuo–Syysniemi, 2 940 ha: ojen täyttäminen ja muut luonnontilaa palauttavat toimet alueella ovat sallittuja
- Rutajoki, 99 ha
- Harjunkangas, 34 ha: maa-ainesten otolta suojeltava harjualue.

Suunnittelualue sisältyy valmisteilla olevaan Keski-Suomen maakuntakaavaan. Kaavan taustaselvityksenä laaditussa arvokkaiden ekologisten vyöhykkeiden selvityksessä Leivonmäen kansallispuisto on määritelty kuuluvaksi Päijänteen suuralueeseen ja Leivonmäen kansallispuiston ekologisesti arvokkaaseen vyöhykkeeseen. Vyöhyke kattaa kansallispuiston alueen sekä sen ympäristön Leivonmäen, Toivakan ja Korpilahden kuntien alueilla. Vyöhykkeen tarkoituksena on säilyttää ja kehittää ekologistia yhteyksiä kansallispuiston ja sitä ympäröivien pienempien luontoydinalueiden (Natura 2000 -alueet) välillä.

Maakuntakaavaehdotuksessa (Keski-Suomen liitto 2006) suunnittelualue on merkitty SL-merkinnällä lukuun ottamatta Rutalahdessa Valkeinen-lammen itäpuolella sijaitsevaa, yksityisomistuksessa olevaa maa-aluetta sekä suunnittelualueen eteläkärkeä Vähä-Harjujärven itäpuolella. Suojelumääräyksen mukaan alueella ei saa ryhtyä sellaisiin toimenpiteisiin, jotka saattavat vaarantaa suojeluarvoja. Suojelumääräys on voimassa, kunnes suojelualue varsinaisesti perustetaan. Suunnittelualueen eteläkärki on merkitty ge/2-merkinnällä valtakunnallisesti arvokkaaksi harjualueeksi, jonka käytössä on suunnitelmääräyksen mukaan otettava huomioon luonnonkauneuden, geologisten muodostumien sekä erikoisten luonnonolosuhteiden ja -esiintymien säilyminen. Käytännössä merkinnällä kielletään maa-ainesten otto alueelta.

Suunnittelualue sisältyy lähes kokonaisuudessaan Joutsasta Toivakan Viisarinmäkeen ulottuvaan mv-merkintään (matkailun ja virkistyksen kehittämisen kohdealue). Kaavaehdotuksessa on osoitettu ulkoilun yhteystarve Selänpohjan ja Vaarunvuorten suojelun alueen välillä sekä Rutalahden Koskikaran kierroksen ja kansallispuiston välillä. Kaavaehdotukseen on osoitettu myös ohjeellinen ulkoilureitti (maakuntaura) Jyväskylän suunnalta Rutalahteen sekä edelleen suunnittelun alueen länsilaitaa myötäillen Selänpohjaan ja sieltä Vartiamäentien varren kautta Joutsaan. Reitti-yhteydet on huomioitu kansallispuiston palveluvarustuksen suunnittelussa. Kaavaehdotukseen on lisäksi merkitty suunnittelun alueella sijaitsevat muinaismuistokohteet ja suunnittelun alueeseen rajautuvat maakunnallisesti arvokkaat rakennetut kulttuuriympäristöt (Selänpohjan ja Kivisuon kurssikeskukset sekä suunnittelun alueen ympäröimä Haapalehdon tila). Suunnittelun määräyksen mukaan näiden alueiden suunnittelussa on otettava huomioon kulttuurihistoriallisen rakennetun ympäristön kokonaisuus, ominaispiirteet ja identiteetti, ja alueen käyttöä on ohjattava siten, ettei näitä arvoja heikennetä.

Alemman tasoista kaavoista Leivonmäen kansallispuistoa koskevat Rutajärven rantayleiskaava (415Y943) vuodelta 1979 ja Rutajärven Kirkkoselän ranta-asemakaava (Rn1:1) vuodelta 1994. Rutajärven Leivonmäen kunnassa on käynnissä Rutalahden yleiskaavoitus sekä Rutajärven ympäristön yleiskaavoitus vuoden 1979 rantayleiskaavan päivittämiseksi. Yleiskaavoituksen yhteydessä tarkastellaan myös mahdollisen kansallispuiston opastuskeskuksen sijoittumismahdollisuuksia sekä suunnittelun aluetta koskevia muita kaavamerkintöjä. Suunnittelun alueeseen kuuluvaa Leivonmäen jakokunnan aluetta (lähinnä Rutajärvi) koskevat lisäksi Leivonmäen kirkonseudun asemakaavat (Rn1:5, vahvistettu 1982; 415R901, vahvistettu 1990 ja 415R951, vahvistettu 1995).

Luonnonvarasuunnittelu

Länsi-Suomen luonnonvarasuunnitelmassa (Metsähallitus 2005) Leivonmäen kansallispuisto yhdessä Vaarunvuorten kanssa on luokiteltu maakunnalliseksi yleisökäytön painopistealueeksi, jolla kehitetään erityisesti virkistys- ja luontomatkailukäytön edellytyksiä. Kansallispuiston ympäristön talousmetsäalueilla kiinnitetään metsien hoidossa erityishuomiota maisemahoidollisiin näkökohtiin. Retkeilyreittien ja tärkeimpien sisään tuloteiden varret määritellään maisemametsiksi. Talousmetsään voidaan tarvittaessa sijoittaa luontomatkailua ja virkistyskäyttöä palvelevia rakenteita.

Kiinteistönmuodostus

Haapasuon ja Syysniemen alueen suojelun aluekiinteistö on muutettu Leivonmäen kansallispuiston kiinteistöksi vuonna 2005. Kansallispuiston kiinteistöön liitetään vielä liittämättä olevat kansallispuiston rajauksen mukaiset kiinteistöt ja alueet Leivonmäen valtionmaasta. Kansallispuiston kiinteistötiedot on esitetty liitteessä 4. Leivonmäen kansallispuistolle laaditaan järjestyssääntö, jonka luonnos on suunnitelman liitteenä (Liite 8).

Suunnitelman hyväksymis- ja vahvistamistiedot

Kansallispuiston osalta hoito- ja käyttösuunnitelman vahvistaa ympäristöministeriö (Liite 10), ja sikäli kuin kansallispuistoon liitetään uusia alueita, myös niillä noudatetaan tätä suunnitelmaa. Yksityismaiden luonnonsuojelun alueiden maanomistajien kanssa voidaan neuvotella luonnonsuojelun alueen rauhoitussäännösten muuttamisesta tässä suunnitelmassa esitettyyn suuntaan, mikäli muuttamiseen on selkeästi tarvetta.

ALUEEN LUONTO JA TÄHÄNASTINEN KÄYTTÖ

2 Luonto ja historia

Tässä luvussa esitetään lyhyt kuvaus suunnittelualueen luonnosta ja tähänastisesta käytöstä. Tiedot perustuvat aluetta koskeviin julkaisuihin ja selvityksiin, jotka on koottu tämän hoito- ja käyttösuunnitelman lähdeluetteloon. Tietoja on tarkennettu myöhemmissä kappaleissa.

2.1 Yleiskuvaus

Leivonmäen kansallispuisto on perustettu 1.3.2003. Puisto sijaitsee Keski-Suomessa Leivonmäen kunnassa, ja se on kooltaan 2 992 ha. Leivonmäen kansallispuisto on muodostettu Haapasuo–Syysniemen luonnonsuojelualueen pohjalta. Lisäksi puistoon kuuluu alueita Rutajoen varresta sekä mm. Aholan vanhan metsän suojeluohjelmakohde.

Haapasuo–Syysniemi–Rutajärvi–Kivijärvi-Natura 2000 -kohde (FI 0900074) on pinta-alaltaan 5 064 ha. Kansallispuiston alueesta pääosa, 2 631 ha, sisältyy myös Natura 2000 -alueeseen. Natura-rajauksen ulkopuolella on 361 ha kansallispuiston perustamisvaiheessa vuonna 2003 siihen liitettyjä valtion entisiä talousmetsäalueita. Kansallispuiston alueiden lisäksi Natura-kohteeseen sisältyy yksityisomistuksessa olevia alueita, mm. 1 700 ha:n suuruinen Rutajärvi sekä 17 yksityismaille perustettua luonnonsuojelualueita, yhteispinta-alaltaan 145 ha. Alue on sekä luontodirektiivin mukainen SPA-alue että lintudirektiivin mukainen SCI-alue.

Leivonmäen kansallispuisto on monipuolinen kokonaisuus suoalueita, rantoja ja harjuja, jotka ympäröivät Rutajärven läntistä allasta. Pohjois-, länsi- ja eteläosassaan kansallispuisto rajoittuu pääasiassa talousmetsiin. Idässä puisto rajoittuu Haapasuo turvetuotantokäytössä olevaan osaan sekä Rutajärven itäiseen altaaseen. Puiston alueelle sijoittuu suurin osa Haapasuo–Syysniemi–Rutajärvi–Kivijärvi-Natura 2000 -ohjelmakohteesta (FI 0900074).

Kansallispuiston pohjoisen osan, Syysniemen metsäalueen, vallitsevana biotooppina ovat karuhkot, mäntyvaltaiset kankaat. Alueelta löytyy myös varttuneita kuusikkoja sekä kohteita, joissa vanhan lehtipuun osuus on merkittävä. Syysniemen alueella on metsien lisäksi runsaasti pieniä lampia, joita ympäröivät lyhytkorsi-, isovarpu- ja korpirämeet. Pääosin alueen metsät ovat 80–115-vuotiaita havupuuvaltaisia entisiä talousmetsiä. Kansallispuiston vanhimpia ja luonnontilaisimpia metsiä ovat vanhojen metsien suojeluohjelmaan kuuluvan Aholan metsän vanhimmat osat Rutajärven lounaisrannalla, Joutsniemen ja Pirttiharjun yli 130-vuotiaat mäntyvaltaiset harjumetsät sekä Mäyräkankaan ja Soimakankaan havupuuvaltaiset metsät Syysniemessä. Valtaosa alueen lahoppuusta on pystyyn kuollutta mäntyä; lehti- ja kuusilahoppuuta alueella on varsin vähän.

Alueen maasto on kumpuilevaa ja kohoaa länsiosassa harjuksi. Harjujakso myötäilee Rutajärven rantaa ja jatkuu Joutsniemen kautta Haapasuo puolelle. Puiston eteläinen osa, Haapasuo, on eteläisen Keski-Suomen suurin ja merkittävin avosuoalue. Haapasuo koostuu keidas- ja aapasuo-osista ja kuuluu valtakunnalliseen soidensuojelun perusohjelmaan. Haapasuo on kasvillisuudeltaan enimmäkseen niukkaravinteista eli oligotrofista lyhytkorsi- ja suursaranevaa, joka reunoillaan vaihettuu mm. isovarpu- ja korpirämeiksi. Haapasuo läntiset avosuoalueet ovat luonnontilaisia; itäisiä ja eteläisiä alueita on aikanaan ojitettu. Alueen ennallistaminen on aloitettu tukkimalla ojia ja poistamalla ojituksen jälkeen syntyneitä puustoa suon luontaisen vesitalouden palauttamiseksi.

Haapasuota reunustavat lännessä Haapasuonharju ja Harjujärvi. Haapasuonharju on biotoopiltaan suurimmaksi osaksi puolukka- ja kanervatyypin harjumännikköä. Alueen lukuisat lammet ovat suorantaisia. Harjulla on myös rämeisiä notkelmia, suppia ja harjuseläniteitä. Puistoon kuuluva osa Haapasuosta rajautuu suon itäosan turvetuotantoalueeseen.

Puiston osat liittyvät maisemallisesti toisiinsa Rutajärven rantojen ja aluetta pohjois-eteläsuunnassa halkovan harjujakson myötä. Rutajärven rannoista Syyssaaren, Hukkalan, Aholan-, Röykän-, Harju- ja Luhtalahden ranta-alueet sekä puistoon kuuluvat Rutajärven saaret sisältyvät valtakunnalliseen rantojensuojeluohjelmaan. Harjuista Joutsniemi on luokiteltu valtakunnallisesti arvokkaaksi harjukohteeksi ja valtaosa muusta harjualueesta alueellisesti arvokkaaksi. Harjujakso kuuluu valtakunnalliseen harjujensuojeluohjelmaan.

Kansallispuiston ympäristön luontokohteista merkittävin on Vaarunvuorten alue Korpilahdella. Vaarunvuorten etäisyys Leivonmäen kansallispuistosta on noin 12 km. Suunnittelualue on myös yhteydessä Päijänteen alueen luontokohteisiin Päijänteen Rutalahteen laskevan Rutajoen kautta.

Suunnittelualueeseen sisältyvät yksityismailla sijaitsevat luonnonsuojelualueet (tilanne 25.9.2006) on lueteltu taulukossa 1. Suojelualueiden sijainti on esitetty kartalla kuvassa 2 siltä osin, kuin suojelualueiden perustamispäätöksiä koskeva paikkatietoaineisto on ollut saatavissa. Kuvasta 2 puuttuvista suojelualueista Kivikon Is-alue sijaitsee Rutajärven Röykkälähden rannalla, Korpisaaren Is-alue Rutajärven Korpisaaren pohjoispäässä ja Korpisaaren länsipuolisella saarella, Laurilan Is-alue Matkusjärven itärannalla, Lohikosken Is-alue Rutajoen yläjuoksulla ja Rutajärven rannassa sekä Vapon Haapasuon suojelualue Haapajärven itärannalla. Yhteenvedo suojelualueiden rauhoitusmääräyksistä on liitteessä 3. Osa suojelualueista on rauhoitettu lähes täysin, osalla alueista rauhoitusmääräyksissä sallitaan mm. metsätaloustoimet.

Taulukko 1. Leivonmäen suunnittelualueeseen kuuluvat yksityismailla sijaitsevat luonnonsuojelualueet.

Suojelualueen nimi	Päätös rauhoituksesta	Pinta-ala ha
Haapalehto	11.10.1989	6,4
Hietajärven metsä	31.05.1997	3,0
Hietajärven ranta	18.12.1997	2,9
Ison Harjujärven luonnonsuojelualue	02.11.1998	55
Joki-Jussilan luonnonsuojelualue	03.12.1998	28
Kaunisrannan–Selkäsaaren luonnonsuojelualue	24.05.2006	1,0
Kesäniemen luonnonsuojelualue	31.07.2001	1,8
Kivikon luonnonsuojelualue	25.09.2006	0,5
Koivula 1	05.06.2006	0,3
Korpisaaren luonnonsuojelualue	19.09.2006	1,3
Laurilan luonnonsuojelualue	02.05.2006	0,6
Lohikosken luonnonsuojelualue	21.08.2006	7,4
Rauhala (Rimminlammen alue)	26.01.1998	22
Sorsanranta	18.12.1997	7,7
Tamppikosken luonnonsuojelualue	19.06.2006	2,1
Toivola 1	05.06.2006	0,3
Vapon Haapasuon suojelualue	25.09.2006	4,7
Yhteensä		145,0

2.2 Geologia ja geomorfologia

Järvi-Suomen alue on geomorfologialtaan hyvin vaihtelevaa. Kallioperän vanha, rikkonainen ja epätasainen kulumiskorkokuva ilmenee vaihtelevana maastona, jossa suhteelliset korkeuserot ovat suuria ja järviä on runsaasti. Aluetta halkovat harjujaksot ovat muodostuneet jääkauden aikana tapahtuneiden jäätikön liikkeiden johdosta. Keski-Suomessa on sekä pysähtyneen mannerjäätikön reunaan muodostuneita harjuja että jään kielekevirtojen väliin syntyneitä saumamuodostumia. Näiden lisäksi pienempiä harjuja on muodostunut myös kielekevirtojen keskiosiin ja niiden väliin.

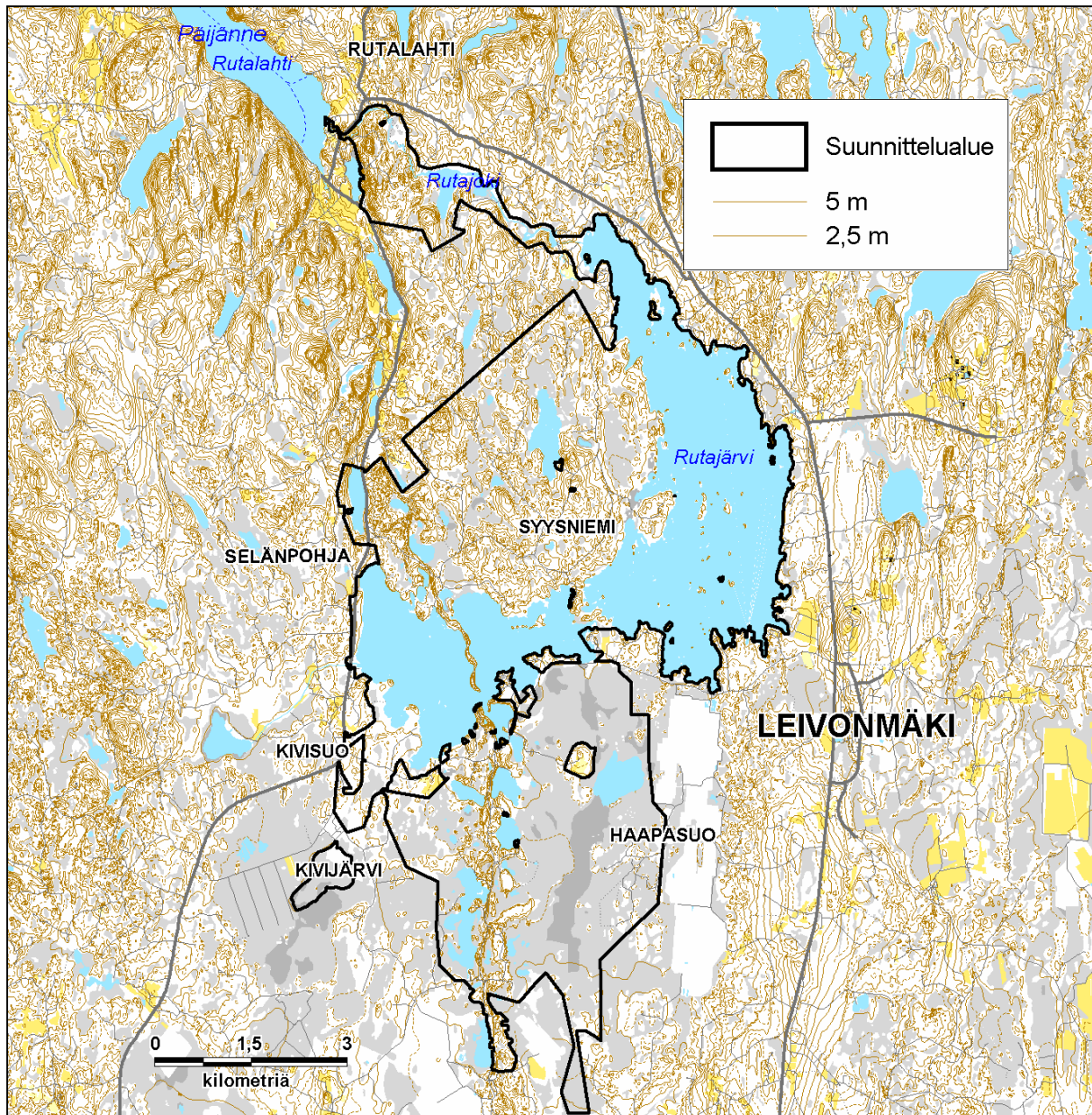
Kallioperäalueiden luokituksen (Suomen kartasto 1986) mukaan Haapasuon–Syysniemen alue kuuluu Järvi-Suomen graniittialueeseen, jossa pääkivilajeina ovat graniitti, granodioriitti ja kvartsidioriitti. Alueen eteläosaa reunustavat muinaisen poimuvuoriston, Svekofennidien, jäänteet, jotka ovat kivilajiltaan valtaosin kiillegneissisiä. Rutajärven eteläpuoliset alueet Haapasuon tienoilla ovat sarvivälkegneissisiä. Rutajärven rannoilla ja järven länsipuolella on tavattu myös gabroa. Rutajärven laskun yhteydessä on aikoinaan ruopattu sen pohjasta rautapitoista järvivalmiamia.

Kansallispuiston maalajina on valtaosin moreeni, joka on muodostunut mannerjään mukanaan kuljettamasta ja hienoksi jauhautuneesta kiviaineksesta. Jäätikön sulaessa virranneet vedet ovat huuhtoneet, lajitelleet ja kasanneet moreenimaata erilaisiksi muodostumiksi – kuten harjuiksi ja hietikoiksi. Haapasuon alueen harjuissa on myös runsaasti suppia eli kuoppia, joissa mannerjäädästä irtautunut jäälohkare on hautautunut maakerrokseen ja sulaessaan jättänyt jälkeensä selvärajaisen painauman maastoon. Suunnittelualan korkeussuhteet ja pinnanmuodot on esitetty kuvassa 4.

2.3 Vesistöt

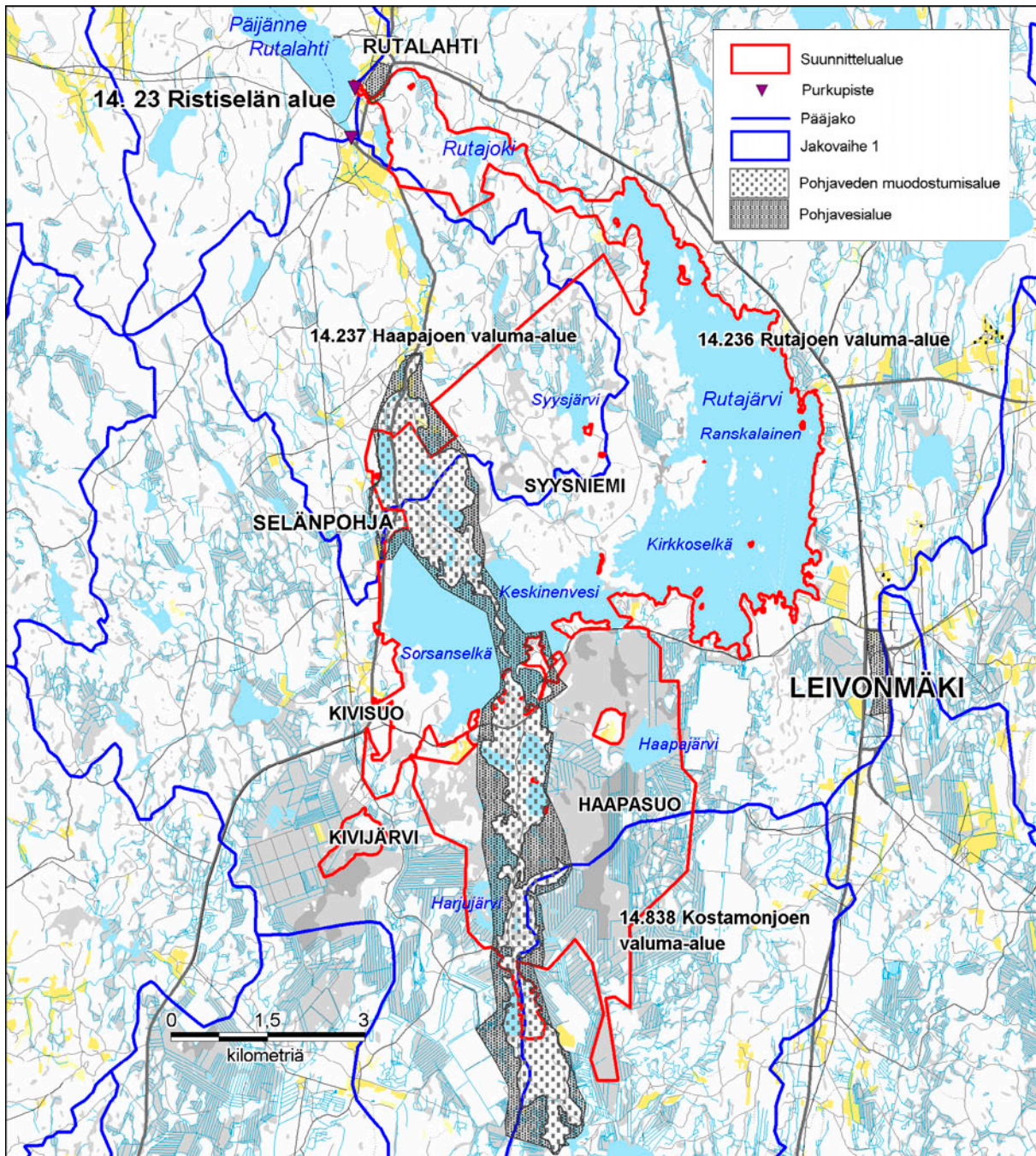
Suomen alue on jaettu 74 päävesistöalueeseen. Päävesistöalueet ovat maastollisten vedenjakajien erottamia alueita, joiden vedet päätyvät mereen tai Laatokkaan. Päävesistöalueet on jaettu ensimmäisen, toisen ja kolmannen jakovaiheen alueisiin. Jokaisella vesistöalueella on vähintään yksi purkupaikka, jonka kautta vedet jatkavat matkaansa toiseen vesistöalueeseen. Suunnitteluala kuuluu Kymijoen vesistöalueeseen (tunnus 14) ja siellä edelleen Suur-Päijänteen alueeseen (14.2, ensimmäinen jakovaihe) ja Ristiselän alueeseen (14.23, toinen jakovaihe). Ristiselän alue jakautuu suunnittelualan osalta edelleen Rutajoen ja Haapajoen valuma-alueisiin (14.236 ja 14.237, kolmas jakovaihe). Rutajoen valuma-alue kattaa suurimman osan suunnittelualueesta. Osa Syysniemen alueesta kuuluu Haapajoen valuma-alueeseen. Haapasuon eteläosa kuuluu Kostamojoen valuma-alueeseen (14.838, kolmas jakovaihe), joka on osa Sysmän reitin valuma-alueeseen (14.8, toinen jakovaihe) kuuluvaa Rautaveden aluetta (14.83, toinen jakovaihe). Sekä Rutajoen että Haapajoen valuma-alueilta vedet purkautuvat Rutalahdessa edelleen Päijänteen Ristiselän–Murto-selän alueeseen. Kostamojoen valuma-alue laskee Joutsan kunnan puolella Angesselkään. Suunnittelualueeseen kuuluva Joutsniemi–Harjunkankaan harjualue on tärkeä pohjaveden muodostumisalue. (kuva 5)

Suunnitteluala käsittää useita pieniä järviä ja lampia sekä niiden laskujokia ja -ojia. Lisäksi alue rajoittuu monin paikoin vesistöihin. Vesialueiden nimistöä on esitetty kuvassa 3. Monipuolinen vesistöluonto lisää alueen suojele- ja käyttöarvoja.

Kuva 4. Leivonmäen suunnittelualan korkeussuhteet ja pinnanmuodot. © Metsähallitus 2006, © Maanmittauslaitos 1/MYY/06, © Suomen ympäristökeskus 2006.

Haapasuon ja Syysniemen välissä sijaitsee Rutajärven läntinen allas, jonka Joutsniemi jakaa edelleen länsipuolellaan Sorsanselkään ja itäpuolellaan Keskiseenveteen. Rutajärven vedenpintaa on laskettu kahteen otteeseen, 1800-luvun puolivälissä ja lopussa, kaikkiaan noin neljä metriä (Vilkuna 1981). Rutajärvi on vähäravinteinen eli oligotrofinen ja luontaisesti kirkasvetinen järvi, joka kuitenkin on osin rehevöitynyt valuma-alueella tehtyjen suo-ojitusten ja lannoitusten sekä turpeennoston vuoksi. Rutajärvi on lähinnä korte-ruokojärvityyppiä. Sen vesikasvillisuus on melko niukkaa. Alueen pienet järvet ovat korte- ja ulpukkajärviä. Rutajärven rantatyytit ovat hyvin vaihtelevia: kiviikkoja, harjuja, suota ja luhtia. Rutajärvellä on lukuisia metsäisiä saaria sekä vedenpinnan laskun seurauksena muodostuneita runsaspuustoisia rantametsiköitä. Rutajärven vesialueet eivät kuulu kansallispuistoon, mutta ne ovat mukana Natura 2000 -aluerajauksessa.

Kuva 5. Leivonmäen suunnittelualueen valuma-aluejako, vesistöt ja suot. © Metsähallitus 2007, © Maanmittauslaitos 1/MYY/07, © Suomen ympäristökeskus 2007.

Kansallispuiston alueella on useita pieniä järviä ja lampia, jotka ovat oligo- tai dysoligotrofisia (vähäravinteisia, kirkas- tai ruskeavetisiä). Suurimpia ovat Haapasuon alueella Vähä-Harjujärvi, Harjujärvi, Pieni-Valkeinen, Iso-Valkeinen, Hämeenlampi ja Haapajärvi sekä Syysniemen puolella Syysjärvi, Iso Pirttilampi, Soimalampi, Mäyrälampi ja Heinälampi. Ojitusten johdosta etenkin Haapajärven, Harjujärven ja Iso-Valkeisen vedenpinta on laskenut normaalia alemmaksi. Suurin osa järvien ja lampien vesialueista kuuluu Leivonmäen osakaskunnalle. Kansallispuistoon kuuluvia vesialueita ovat Syysniemessä Kulopalonkankaalla sijaitseva Kangaslampi sekä Selänpohjan alueella kolme kartalla nimeämätöntä lampea. Haapasuonharjun pohjoisosassa sijaitsevat Kylmälampi, Kulolampi ja Viinalampi sekä pari pienempää, kartalla nimeämätöntä lampea kuuluvat myös puistoon. Kaikki puistoon kuuluvat vesialueet ovat tulleet valtion omistukseen maanhankinnan kautta osana luonnonsuojelutarkoituksiin hankittuja kiinteistöjä.

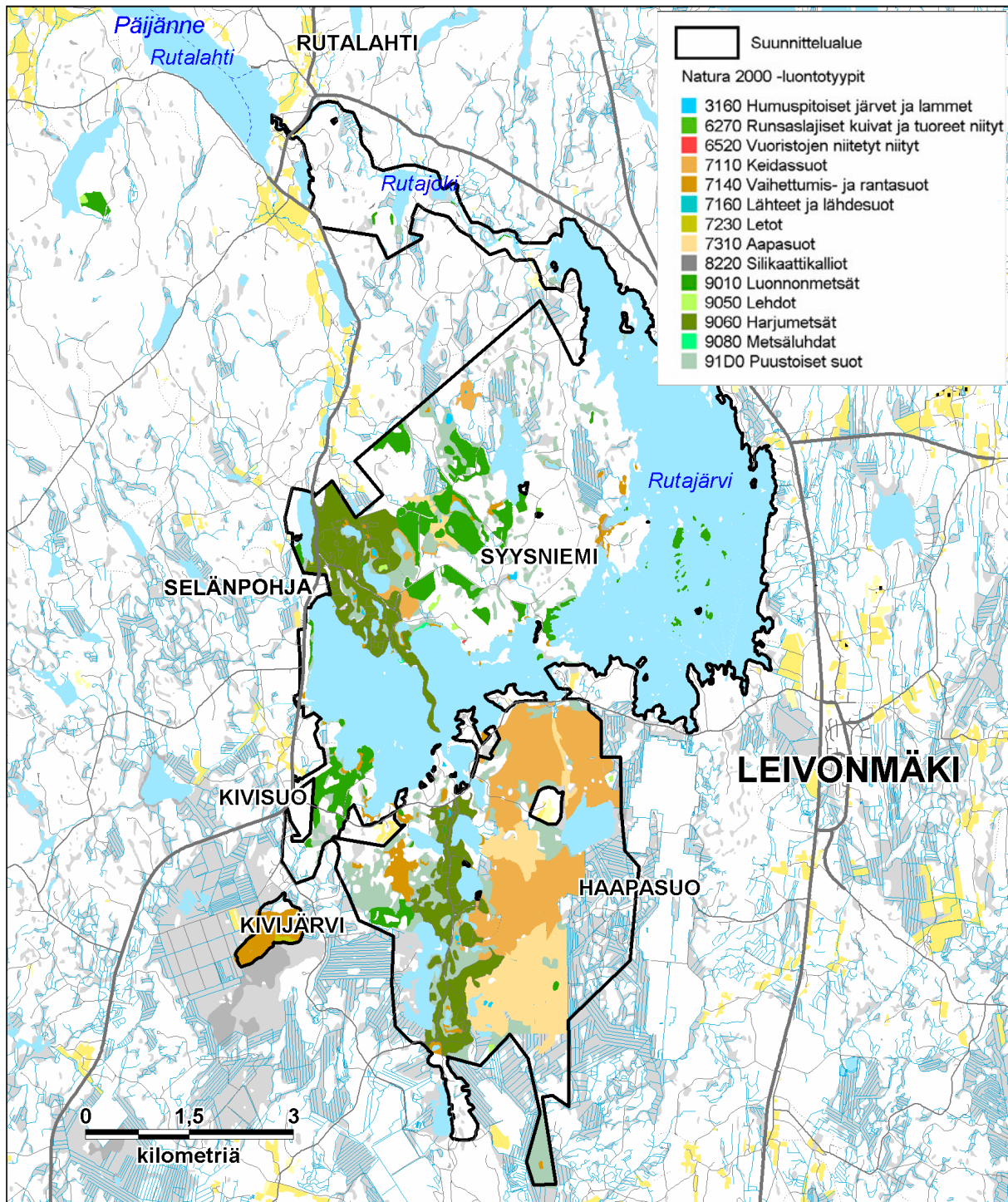
Kansallispuiston huomattavin virtaava vesi on Rutajoki, jonka kautta Rutajärven vedet laskevat Päijänteeseen. Rutajoki on ollut tärkeä virtavesieliöstön elinympäristö. Jokialueen korkeusvaihtelut ovat huomattavia, mistä johtuen joessa on lukuisia koskia. Kosket lisäävät veden happipitoisuutta, ja Rutajokea onkin pidetty hapekasta vettä vaativan järvitaimenen tärkeimpänä lisääntymisalueena Pohjois-Päijänteellä. Ihmistoiminnan – mm. kalankasvatuksen – seurauksena veden laatu on kuitenkin heikentynyt ja joen taimenkanta romahtanut. Rutajokea on perattu voimakkaasti ja sen yläjuoksu on padottu. Vaurioiden korjaamiseksi Rutajoen alaosa kunnostettiin vuonna 1997. Joen yläosan kunnostus on toistaiseksi keskeytynyt, koska yläjuoksulla sijaitsevan Tammen myllypadon kiertämiseen ei ole löydetty taloudellisesti toteuttamiskelpoista ratkaisua. Koskireitin lähituntumaan on rakennettu vuonna 1997 myös luontopolku, Koskikaran kierros.

2.4 Luontotyypit

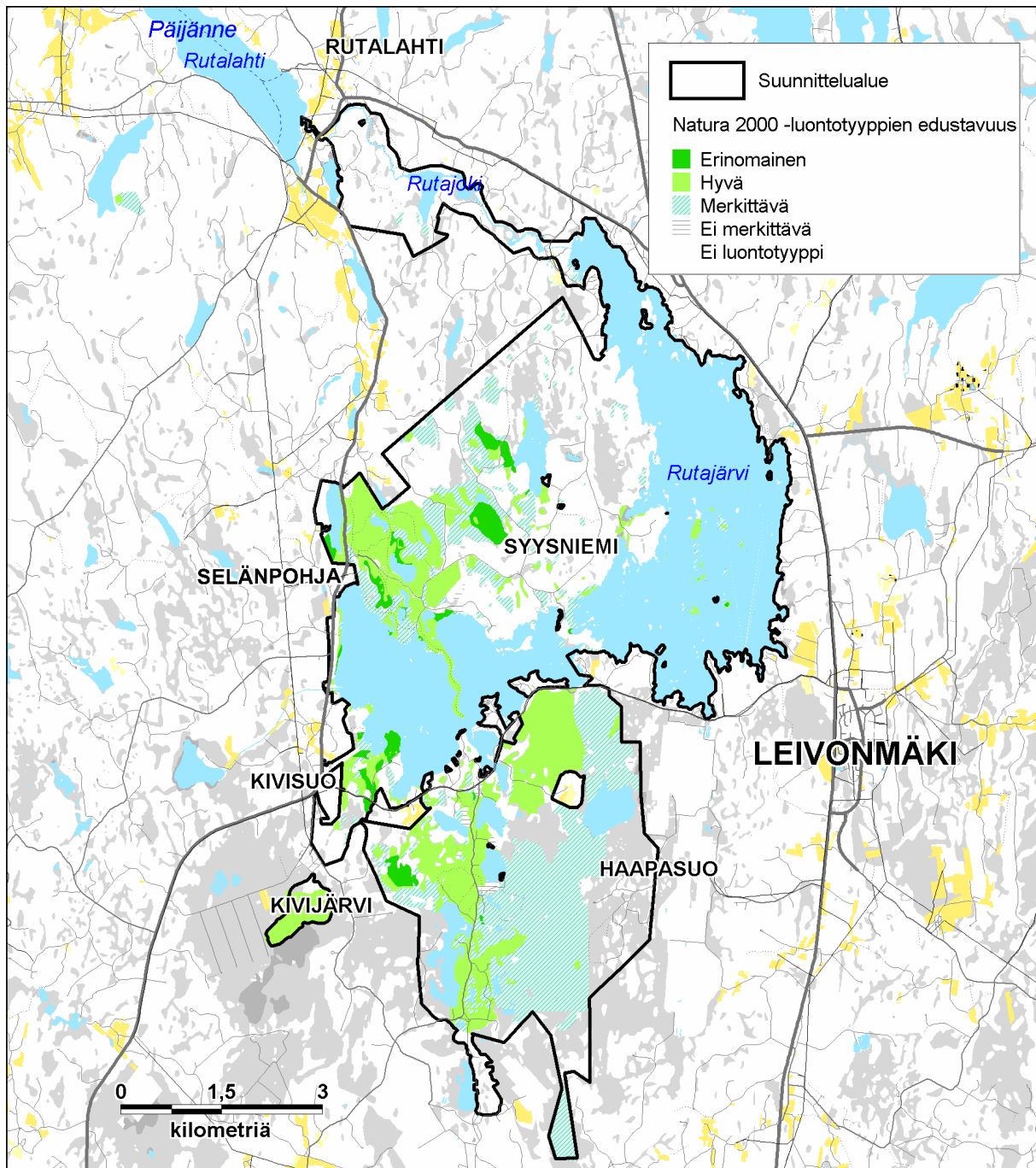
Euroopan unionin luontodirektiivin (92/43/ETY) liitteessä I määritellyt luontotyypit ovat sellaisia, jotka ovat vaarassa hävitä tai joiden esiintymisalue on pieni tai jotka ovat hyviä esimerkkejä kyseisen luonnonmaantieteellisen alueen ominaispiirteistä Euroopan yhteisön alueella. Direktiivin päätavoite on pitää luontotyyppien suojelutaso suotuisana ja säilyttää luontotyypeille luontainen rakenne, toiminta ja levinneisyys sekä tyypillinen lajisto.

Seuraavassa esitellään lyhyesti suunnittelualueen luontotyypit sekä niiden pinta-alat ja esiintymispaikat kansallispuiston osalta. Yksityismaiden osalta luontotyyppitiedot tarkentuvat lähivuosina inventointitietojen kertymisen myötä. Luontotyyppien yleiskuvaus on Natura 2000 -luontotyyppioppaasta (Airaksinen & Karttunen 2001).

Leivonmäen kansallispuistossa esiintyy 14 erilaista EU:n luontodirektiivin liitteen I mukaista luontotyyppiä (kuva 6). Luontotyypit on kartoitettu vuosina 2003–2006 maastoinventoinnein. Kerätty tieto on tallennettu Metsähallituksen paikkatietojärjestelmään. Luontotyyppien edustavuus on esitetty kuvassa 7.

Kuva 6. Leivonmäen kansallispuiston Natura 2000 -luontotyytit. © Metsähallitus 2007, © Maanmittauslaitos 1/MYY/07, © Suomen ympäristökeskus 2007.

Kuva 7. Leivonmäen kansallispuiston Natura 2000 -luontotyyppien edustavuus. © Metsähallitus 2007, © Maanmittauslaitos 1/MYY/07, © Suomen ympäristökeskus 2007.

Tässä suunnitelmassa esitetyt tiedot alueen Natura 2000 -luontotyypeistä poikkeavat jonkin verran Natura 2000 -tietolomakkeiden luontotyyppitiedoista. Poikkeamat johtuvat toteutettujen inventointien myötä täsmentyneestä tiedosta sekä hieman erilaisesta aluerajauksesta: mm. Leivonmäen kansallispuisto ei kuulu kokonaisuudessaan Natura 2000 -alueeseen. Myös luontotyyppien luokittelussa on eroavaisuuksia tämän suunnitelman ja Natura 2000 -tietokantalomakkeen välillä. Lomakkeella ei esim. aapasointa ole ollenkaan, vaan koko Haapasuo on luokiteltu keidassuoksi. Lehtoja ja lähteitä ei ennen kasvillisuus- ja luontotyyppikartoitusta ole alueelta ollut tiedossa.

Tietokantalomakkeella humuspitoisten lampien ja järvien luontotyyppien osuus on suuri, koska Rutajärvi kuuluu ko. tyyppiin. Puustoisten soiden osuus taas on pienempi tietokantalomakkeella kuin tässä suunnitelmassa. Vuoden 1997 Natura 2000 -ohjeen mukaisesti suoyhdistymätyyppeihin kuuluneet puustoiset suot luokiteltiin ko. tyyppiin, eli tässä tapauksessa keidassoihin.

Humuspitoiset järvet ja lammet (3160) ovat turpeen ja humuksen vuoksi ruskeavetisiä sekä usein melko happamia. Puiston järvistä tätä tyyppiä ovat mm. Pieni Ahvenlampi ja Kangaslampi. Puistoon kuuluvien pienvesien pinta-ala on 3,1 ha. Ne ovat yleensä varsin luonnontilaisia ja edustavuudeltaan erinomaisia tai hyviä. Suurin osa kansallispuiston rajauksen sisällä olevien järvien ja lampien vesialueesta ei kuulu kansallispuistoon.

Runsaslajiset kuivat ja tuoreet niityt (6270) ovat entisiä tai vielä käytössä olevia perinteisen maatalouden alueita, joiden kasvillisuus on muotoutunut pitkään jatkuneen laidunnuksen ja niittämisen seurauksena. Näillä niityillä on yleensä monimuotoinen putkilokasvilajisto. Kansallispuistossa tähän luontotyyppiin kuuluu Syysniemen talon pohjoispuolella sijaitseva, männyn siemenviljelmään rajautuva niitty, jonka pinta-ala on 0,5 ha. Syysniemen niityn lajistoon kuuluvat mm. nurmirölli, timotei, ahomansikka, ruusuruoho, päivänkakkara ja keto-orvokki. Edustavuudeltaan ja luonnontilaltaan niitty on merkittävä. Siemenviljelmien ennallistamisen myötä niityn pinta-ala voi tulevaisuudessa kasvaa.

Vuoristojen niitetyt niityt (6520) ovat runsaslajisia suurruohoniittyjä. Varsinaisesti tätä luontotyyppiä esiintyy vuoristoissa ja subalpiinisessa vyöhykkeessä, mutta tyyppiin luetaan myös Suomessa esiintyvät metsäkurjenpolviniityt. Metsäkurjenpolviniityillä kasvillisuus on melko korkeakasvuista ja sekä suur- että pienruohot ovat runsaita. Valtalajeina ovat yleensä metsänkurjenpolvi ja poimulehdet. Hukkalan tilan lounaispuolella sijaitseva 0,2 ha:n laajuinen niitykuvio kuuluu tähän luontotyyppiin, mutta edustavuudeltaan ja luonnontilaltaan se ei ole merkittävä johtuen mm. tulokaslajeista – kuten jättiputkesta ja lupiinista.

Keidassuot (7110) ovat niukkaravinteisia soita, jotka saavat ravinteensa pääasiassa sadevedestä. Suurin osa alueen soista luokitellaan keidassuiksi. Niiden pinta-ala on yhteensä 460,1 ha. Ojitukset ovat kuitenkin heikentäneet selkeästi niiden luonnontilaa: Edustavuudeltaan erinomaisia keidassoita ei ole lainkaan, ja lähes 60 %:lla alueen keidassoista edustavuus on enää merkittävä. Puiston huomattavin keidassuoalue on Haapasuon pohjoisosassa. Mäyrälammen ja Ison Pirttilammen välinen varsin karu keidassuo on Syysniemen suoalueista luonnontilaisin. Yli 20 vuotta sitten ojitettujen Soimasuon ja Pienen Ahvenlammen eteläpuoleisen suoalueen ojat ovat pääosin umpeutuneet, ja etenkin Soimasuo on jo varsin luonnontilaisen oloinen. Pienen Ahvenlammen eteläpuolella suokasvisto on kuitenkin ojituksen ja lannoituksen seurauksena muuttunut.

Vaihtetumis- ja rantasuot (7140) ovat useista suotyypeistä koostuvia kokonaisuuksia. Vaihtetumis- ja rantasoilla elää laaja ja monimuotoinen joukko kasviyhdyksuntia. Näitä soita on puistossa Syysniemen alueella ja Turasenlampien ympäristössä 97,1 ha, ja valtaosa niistä (75 %) on edustavuudeltaan hyviä.

Lähteitä ja lähdesoita (7160) luonnehtii jatkuva pohjaveden virtaus. Vesi on kylmää sekä virtauksen vuoksi hapekasta ja mineraalirikasta. Pohjavesi tihkuu pintaan maaperän tai turpeen läpi pitäen yllä erikoista kasvillisuutta. Kansallispuiston muutamit lähteet (pinta-ala 0,04 ha) eivät ole luonnontilaisia ja kuuluvat edustavuudeltaan korkeintaan luokkaan merkittävä. Ne sijaitsevat Syysmäen alueella, Heinälammen itäpuolella, Selänpohjanlahden länsirannalla ja Hietajärven etelärannalla.

Letot (7230) ovat emäs- ja kalkkipitoisia ravinteikkaita soita. Letoilla kasvaa poikkeuksellisen paljon näyttäviä, erikoistuneita ja tiukasti kasvupaikkasidonnaisia lajeja. Puiston alueella on lettoja vain 3,0 ha Soimasuolla ja Mäyrälammen kaakkoiskulmassa, ja niiden edustavuus on korkeintaan merkittävä.

Aapasuo (7310) on suoyhdistymätyyppi, jonka keskiosan nevakasvillisuus saa osan ravinteistaan kivennäismaalta. Pääasiallisesti kasvillisuus koostuu niukkaravinteisista kalvakkanevoista sekä rimprien ja jänneiden muodostamasta mosaiikista. Aapasoiden reunoilla on erilaisia korpi- ja rämetyyppisiä. Aapasoita on puiston alueella kaikkiaan 241,7 ha, mutta niiden luonnontila on heikentynyt selkeästi ojituksen takia, ja esimerkiksi selkeät jännerakenteet ovat hävinneet soiden kuivuttua. Puiston aapasoista 86 % on edustavuudeltaan merkittäviä ja loput 14 % ei merkittäviä. Laajimmat aapasuoalueet sijaitsevat Haapasuon eteläosassa.

Silikaattikallioilla (8220) kasvaa vaihtelevaa kallionrakokasvillisuutta. Kasvilajiston koostumukseen vaikuttavat esimerkiksi kalliokohteen maantieteellinen sijainti, lähiympäristön luonne, rinteiden jyrkkyys ja ilmansuunta, seinämien ylikaltevuus sekä kivilaji. Kansallispuiston alueella, Rutajoen varressa, on muutamia silikaattikalliojyrkänteitä, joiden pinta-ala on yhteensä 0,5 ha ja edustavuus korkeintaan merkittävä.

Borealiset luonnonmetsät (9010) jaetaan kolmeen tyyppiin: vanhat luonnonmetsät, nuoret palon seurauksena kehittyneet lehtipuumetsät sekä tuoreet metsäpaloalat. Voimaperäinen metsätalous on suurelta osin hävittänyt luonnonmetsien olennaiset piirteet, joita ovat mm. kuolleen pystyvuonon ja maapuuston runsaus, elävän puuston ikä-, koko- ja puulajivaihtelu, puuston satunnainen alueellinen jakautuminen sekä häiriöiden – kuten tulipalojen sekä tuuli- ja lumituhojen – vaurioittama puusto. Luonnonmetsät ovat monien uhanalaisten lajien – erityisesti sienten, jäkälien, sammalten ja hyönteisten – elinympäristöjä. Puiston metsäpinta-alasta 14 % eli 212,1 ha on boreaalisia luonnonmetsiä, joiden edustavuus ja luonnontila vaihtelevat eri kohteissa. Erinomaisia niistä on noin 25 %; loput jakautuvat melko tasan hyviin ja merkittäviin. Tähän luontotyyppiin kuuluvia kohteita ovat mm. Aholan vanhan metsän suojeleuhjelmakohde, useat metsäkuviot Syysniemessä sekä Turasenlampien eteläpuolen metsäalue.

Lehtoja (9050) esiintyy ravinteikkailla multamailla, joilla maalaji on hienojakoista ja veden saattavuus hyvä. Lehdon puustossa valtapuina ovat kuusi ja lehtipuut. Lehtoja luonnehtii kerroksellinen kasvillisuus: Pohjakerros on aukkoinen, vain osittain sammalten peitossa; ruohot, heinät ja saniaisit vallitsevat kenttäkerroksessa, ja pensas- ja puustokerros ovat runsaslajisia. Kansallispuiston alueella on yksittäisiä pieniä lehtokuvioita, joiden pinta-ala on yhteensä 4,9 ha ja joiden edustavuus on pääosin hyvä. Kuviot sijaitsevat hajallaan puiston alueella: Rutajoen varressa, Ison Pirttilammen pohjoispuolella, Röykkälähdän pohjukan tuntumassa ja Säynätlän eteläpuolella.

Harjumetsät (9060) peittävät pitkää harjujaksoa, joka rajaa Syysniemen aluetta lännestä jatkuen Rutajärven yli pitkänä ja kapeana Joutsniemenä ja edelleen Haapasuon länsireunalla kulkevana Haapasuonharjuna. Harjut ovat jääkauden aikana syntyneitä geologisia muodostumia, jotka koostuvat jäätiköiden sulamisvesien lajittelemasta aineksesta, hiekasta ja sorasta. Harjumetsien pinta-ala on 329,2 ha ja puusto pääosin mäntyä. Harjualueen männiköistä valtaosa on iältään hieman yli 100-vuotiaita. Joutsniemen ja Pirttiharjun yli 130-vuotiaat mäntyvaltaiset metsät ovat puiston vanhimpia ja luonnontilaisimpia metsäalueita. Harjumetsien edustavuus on pääosin hyvä. Harjualueille ominaista paiste- ja varjorinteiden välistä rehevyyden vaihtelua tai harjuille ominaisia kasvilajeja ja kasvillisuustyyppijä alueella ei ole kuitenkaan selvästi havaittavissa.

Metsäluhdat (9080) ovat pintavesivaikutteisia, kosteita tai märkiä puustoisia kosteikkoja, joissa muodostuu turvetta, vaikkakin turvekerros on usein ohut. Puusto on tyypillisesti lehtipuuvaltaista. Yleisiä puulajeja ovat mm. tervaleppä, harmaaleppä, isot puumaiset pajut ja hieskoivu. Puiden runkojen ympärillä on pieniä mättäitä; muualla märät rimpi- ja välipinnat vallitsevat. Rutajärven ranta-alueilta on löydetty kolme pientä metsäluhtaa, joiden yhteenlaskettu pinta-ala on 0,9 ha. Edustavuudeltaan ne ovat hyviä tai merkittäviä.

Puustoiset suot (91D0) ovat kosteilla tai märillä turvemailla kasvavia havu- tai lehtimetsiä, joissa vedenpinta on pysyvästi korkealla ja ravinteiden määrä vähäinen. Puustoisia soita on puiston alueella 216,3 ha, joista yli puolet esiintyy päällekkäisenä luontotyyppinä keidas- ja aapasoiden kanssa. Edustavuudeltaan erinomaisia niistä on vain 5 % eli noin 27 ha. Suurin osa (noin 60 %) on edustavuudeltaan vain merkittäviä tai ei merkittäviä. Puustoisten soiden edustavuus on heikentynyt etenkin ojitusten vuoksi. Osa puustoisista soista on muodostunut ojituksen tuloksena kuivuneille luontaisesti avoimille tai vähäpuustoisille soille. Puustoisia soita esiintyy Syysniemen kangasmetsäalueilla, Haapasuolla Haapajärven ja Iso-Valkeisen välissä, Turasenlampien ympärillä, Harjujärven itärannalla sekä Haapasuon eteläkärjessä Harjunsuon alueella.

Yhteenveto Leivonmäen kansallispuiston Natura 2000 -luontotyypeistä on esitetty taulukossa 2.

Taulukko 2. Leivonmäen kansallispuiston Natura 2000 -luontotyytit.

Koodi	Luontotyyppi	Pinta-ala ha
3160	Humuspitoiset järvet ja lammet	3,1
6270	Runsaslajiset kuivat ja tuoreet niityt	0,5
6520	Vuoristojen niitetyt niityt	0,2
7110	Keidassuot	460,1
7140	Vaihtumissuot ja rantasuot	97,1
7160	Lähteet ja lähdesuot	0,04
7230	Letot	3,0
7310	Aapasuot	241,7
8220	Silikaattikalliot	0,5
9010	Boreaaliset luonnonmetsät	212,1
9050	Lehdot	4,9
9060	Harjumetsät	329,2
9080	Metsäluhdat	0,9
91D0	Puustoiset suot	216,3
	Yhteensä	1 569,6

2.5 Lajisto

Natura 2000 -alueiden suojelu perustuu Euroopan unionin luonto- ja lintudirektiiviin (92/43/ETY ja 79/409/ETY). Luontodirektiivi koskee Euroopan luonnonvaraista eläimistöä, kasvistoa ja luontotyyppisiä ja lintudirektiivi luonnonvaraisia lintuja. Direktiivien tarkoittamat lajit on lueteltu lajiliitteissä. Luontodirektiivin liite II sisältää eläin- ja kasvilajit, joiden suojelemiseksi on osoitettava erityisten suojelutoimien alueita eli Natura 2000 -alueita. Suomelle on myönnetty poikkeus euroopanmajavan, suden, karhun ja ilveksen sekä liitteessä lueteltujen kalalajien suojelun osalta.

Luontodirektiivin liite IV sisältää eläin- ja kasvilajit, jotka edellyttävät tiukkaa suojelua. Niiden lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on kiellettyä. Suomelle on myönnetty poikkeus euroopanmajavan ja suden suojelun osalta. Poronhoitoalueen eteläpuolella suteen sovelletaan kuitenkin liitteen IV vaatimuksia.

Lintudirektiivin liite I sisältää lintulajit, joiden suojelemiseksi on osoitettava erityissuojelualueita. Lintudirektiivin yleistavoite on suojella Euroopan unionin alueen kaikkia luonnonvaraisia lintuja. Direktiivissä korostetaan erityisesti muuttolintujen suojelua.

Suunnitelmassa esitetyt lajilistat eivät ole täysin yhteneviä Natura 2000 -tietokantalomakkeiden lajilistojen kanssa. Poikkeamat johtuvat toteutettujen inventointien ja perusselvitysten myötä täsmennyksestä tiedosta.

Uhanalaisuudella tarkoitetaan lajin tai sitä alemman taksonin häviämistodennäköisyyttä. Lajien uhanalaisuuden luokitteluun on jo lähes 30 vuotta käytetty Kansainvälisen luonnonsuojeluliiton (IUCN) uhanalaisluokitusta. IUCN:n luokitus uusittiin vuonna 1994 palvelemaan ensisijaisesti lajien uhanalaisuuden arviointia koko maapallon mittakaavassa. Luokitus perustuu määrällisiin kriteereihin, jotka koskevat ensisijaisesti lajin kannan, levinneisyysalueen tai esiintymisalueen suuruutta ja muutoksia sekä lisäksi esiintymisen pirstoutuneisuutta, esiintymien lukumäärää ja kannan suuruuden suuria vaihteluita. Uhanalaisia lajeja ovat äärimmäisen uhanalaiset (CR), erittäin uhanalaiset (EN) ja vaarantuneet (VU) lajit. Silmälläpidettävät (NT) lajit eivät ole valtakunnallisesti uhanalaisia, mutta niiden tarkkailu on aiheellista kannan kehityksen tai koon perusteella. Monet silmälläpidettävät lajit ovat alueellisesti uhanalaisia (RT). Suomessa uutta luokitusta sovellettiin ensimmäisen kerran vuonna 2000 valmistuneessa Suomen kolmannessa uhanalaisuusarvioinnissa (Rassi ym. 2001), jossa myös alueellinen uhanalaisuusarviointi tehtiin metsäkasvillisuusvyöhykkeisiin perustuvilla alueilla – aiempien arviointien läänijaon sijaan.

Leivonmäen kansallispuiston alueella esiintyvät uhanalaiset lajit Rassin ym. 2001 mukaan sekä EU:n luontodirektiivin liitteiden II ja IV ja lintudirektiivin liitteen I lajit on esitetty taulukoissa 3–9. Tiedot perustuvat suunnittelualueella tehtyjen luontoselvitysten ohella ympäristötiedon hallintajärjestelmä Herttaan koottuihin viitteisiin. Kaikkiaan suunnittelualueelta on tavattu 38 valtakunnallisesti uhanalaista tai silmälläpidettävää eläin- tai kasvilajia, 4 luontodirektiivissä suojeltua eläinlajia ja 27 lintudirektiivissä suojeltua lintulajia. Taulukoissa 3–9 Uhanalaisuus-sarakkeessa CR = äärimmäisen uhanalainen, EN = erittäin uhanalainen, VU = vaarantunut, NT = silmälläpidettävä ja RT = alueellisesti uhanalainen. Direktiivin liite -sarakkeessa I = lintudirektiivin liite I: yhteisön tärkeinä pitämät lajit, joiden suojelemiseksi on osoitettava erityissuojelualueita eli Natura 2000 -alueita; II = luontodirektiivin liite II: yhteisön tärkeinä pitämät eläinlajit, joiden suojelemiseksi on osoitettava erityissuojelualueita eli Natura 2000 -alueita; IV = luontodirektiivin liite IV: yhteisön tärkeinä pitämät lajit, jotka edellyttävät tiukkaa suojelua. * = priorisoitu laji, m = lintulaji, jolle alueella on merkitystä muuton kannalta, mutta joka ei pesi alueella.

Nisäkkäät

Luontodirektiivin liitteessä II mainituista nisäkkäistä ilves (*Lynx lynx*), karhu (*Ursus arctos*), saukko (*Lutra lutra*) ja liito-orava (*Pteromys volans*) on tavattu puiston alueelta (taulukko 3). Etenkin Haapasuon ja Syysniemen laajat yhtenäiset metsä- sekä suoalueet ovat sopivaa maastoa karhulle ja ilvekselle. Aholan metsäalueella on liito-oravalle soveltuvaa vanhaa lehtimetsää.

Taulukko 3. Leivonmäen suunnittelualueella esiintyvät uhanalaiset ja luontodirektiivin liitteissä II ja IV mainitut nisäkkäät. IUCN-uhanalaisuusluokat: VU = vaarantunut, NT = silmälläpidettävä. * = priorisoitu laji.

Laji	Tieteellinen nimi	Uhanalaisuus	Direktiivin liite
ilves	<i>Lynx lynx</i>	NT	II, IV
karhu	<i>Ursus arctos</i>	NT	II, IV
saukko	<i>Lutra lutra</i>	NT	II, IV
liito-orava*	<i>Pteromys volans</i>	VU	II, IV

Linnut

Haapasuon linnusto tunnetaan hyvin, ja lintualueena Haapasuo onkin yksi Keski-Suomen merkittävimmistä suokokonaisuuksista. Myös Syysniemen laaja metsäalue ja Rutajärvi sekä alueen pienvesistöt tarjoavat monille lintulajeille soveliaita elinympäristöjä. Kuikka (*Gavia arctica*) on Rutajärvellä runsaslukuinen. Lisäksi kuikka pesii Haapajärvellä, Iso-Valkeisella, Harjujärvellä ja Syysjärvellä. Laulujoutsen (*Cygnus cygnus*) pesii vuosittain Rutajärvellä sekä lisäksi myös Haapasuolla ja Syysniemen pikkulammilla. Kapustarinta (*Pluvialis apricaria*) ja kurki (*Grus grus*) kuuluvat Haapasuon pesimälinnustoon. Avosoilla pesii myös useita alueellisesti uhanalaisia kahlaajia sekä keltävästäräkki (*Motacilla flava*). Pensastasku (*Saxicola rubetra*) on Haapasuon matalaa pajukkoa ja männikköä kasvavien reuna-alueiden tyyppilajeja (9,5 paria/km²). Teeri (*Tetrao tetrix*) on yleinen Syysniemessä ja Haapasuon ympäristössä, jossa on tavattu monikymmenpäisiä parvia. Metso (*Tetrao urogallus*) esiintyy puiston alueella harvalukuisena. Kalasääski eli sääksi (*Pandion haliaetus*), kanahaukka (*Accipiter gentilis*) ja viirupöllö (*Strix uralensis*) ovat pesineet jo vuosikymmeniä nykyisellä kansallispuistoalueella. Palokärki (*Dryocopus martius*) pesii Syysniemen alueella usean parin voimin. Pyy (*Bonasa bonasia*) on yleinen alueella, etenkin Syysniemen tiheissä kuusikoissa. Kehräjä (*Caprimulgus europaeus*) on Leivonmäen kansallispuiston nimikkolintu. Haapasuonharju on kehräjän paras esiintymisalue Keski-Suomessa. Kaakkuri (*Gavia stellata*) on ilmeisesti kadonnut alueen pesimälinnustosta. Laji on pesinyt Haapasuolla 1960-luvulla. Myöhemmiltä vuosikymmeniltä on olemassa lähinnä hajahavaintoja yksittäisistä linnuista. Kesällä 2001 tarkastettiin kaikki kaakkurille soveltuvat lammet, mutta yhtään yksilöä ei havaittu. Valkoselkätikasta (*Dendrocopos leucotos*) on havaintoja viime vuosilta Syysniemen alueelta. Alueelle saattaa olla muodostumassa valkoselkätikan reviiiri. Talvella Haapasuolla talvehtii isolepinkäinen (*Lanius excubitor*) ja Rutajoessa koskikara (*Cinclus cinclus*). (Laakkonen & Sylgren 1988, Rajasärkkä ym. 1988, Virtanen 1988, Pylvänäinen 1989, Jantunen 1994, Toivanen 2001 ja 2006) (taulukko 4)

Taulukko 4. Leivonmäen suunnittelualueella esiintyvät uhanalaiset ja lintudirektiivin liitteessä I mainitut linnut. IUCN-uhanalaisuusluokat: CR = äärimmäisen uhanalainen, VU = vaarantunut, NT = silmälläpidettävä, RT = alueellisesti uhanalainen. m = lintulaji, jolle alueella on merkitystä muuton kannalta, mutta joka ei pesi alueella.

Laji	Tieteellinen nimi	Uhanalaisuus	Direktiivin liite
ampuhaukka	<i>Falco columbarius</i>	VU	I
helmipöllö	<i>Aegolius funereus</i>		I
hiiripöllö	<i>Surnia ulula</i>		I
huuhkaja	<i>Bubo bubo</i>		I
isokuovi	<i>Numenius arquata</i>	RT	
isolepinkäinen (m)	<i>Lanius excubitor</i>	NT	
kaakkuri	<i>Gavia stellata</i>	NT	I
kalatiira	<i>Sterna hirundo</i>		I
kangaskiuru	<i>Lullula arborea</i>	NT	I
kapustarinta	<i>Pluvialis apricaria</i>		I
kehrääjä	<i>Caprimulgus europaeus</i>	NT	I
keltavästäräkki	<i>Motacilla flava</i>	RT	
koskikara (m)	<i>Cinclus cinclus</i>	NT	
kuikka	<i>Gavia arctica</i>		I
kurki	<i>Grus grus</i>		I
käenpiika	<i>Jynx torquilla</i>	VU	
käki	<i>Cuculus canorus</i>	NT	
lapinpöllö	<i>Strix nebulosa</i>		I
laulujoutsen	<i>Cygnus cygnus</i>		I
liro	<i>Tringa glareola</i>	RT	I
mehiläishaukka	<i>Pernis apivorus</i>	NT	I
metso	<i>Tetrao urogallus</i>	NT	I
metsähänhi (m)	<i>Anser fabalis</i>	NT	
naurulokki	<i>Larus ridibundus</i>	VU	
palokärki	<i>Dryocopus martius</i>		I
pensastasku	<i>Saxicola rubetra</i>	NT	
pikkukuovi	<i>Numenius phaeopus</i>	RT	
pikkulepinkäinen	<i>Lanius collurio</i>	NT	I
pikkusieppo	<i>Ficedula parva</i>	NT	I
pikkutikka	<i>Dendrocopos minor</i>	VU	
pohjantikka	<i>Picoides tridactylus</i>	NT	I
pyy	<i>Bonasa bonasia</i>		I
riekko	<i>Lagopus lagopus</i>	RT	
selkälokki (m)	<i>Larus fuscus</i>	VU	
sinisuohaukka	<i>Circus cyaneus</i>	NT	I
suopöllö	<i>Asio flammeus</i>		I
sääksi	<i>Pandion haliaetus</i>	NT	I
taivaanvuohi	<i>Gallinago gallinago</i>	RT	
teeri	<i>Tetrao tetrix</i>	NT	I
tuulihaukka	<i>Falco tinnunculus</i>	NT	
valkoselkätikka	<i>Dendrocopos leucotos</i>	CR	I
varpuspöllö	<i>Glaucidium passerinum</i>		I
viirupöllö	<i>Strix uralensis</i>		I

Kalasto

Rutajärven kalalajisto on hieman rehevöityneelle, matalalle järvelle tyypillisesti särkikalavaltainen. Rehevöitymisen seurauksena runsastuneita särkikaloja on poistettu tehopyynnillä. Rutajärveen istutetaan mm. siikaa (*Coregonus lavaretus*) ja kuhaa (*Stizostedion lucioperca*). Myös järvitaimenen (*Salmo trutta*) kantaa on täydennetty istutuksin. Rutajoki on yksi merkittävimmistä Päijänteeseen idästä laskevista vaelluskalajoista ja tärkeä taimenen lisääntymisalue. Taimenen lisääntymistä haittaavat kuitenkin joessa vielä olevat, kalan kulkua rajoittavat patorakenteet. (taulukko 5)

Taulukko 5. Leivonmäen suunnittelualueella esiintyvät uhanalaiset kalat. IUCN-uhanalaisuusluokka: NT = silmälläpidettävä.

Laji	Tieteellinen nimi	Uhanalaisuus	Direktiivin liite
taimen	<i>Salmo trutta</i>	NT	

Selkärangattomat

Kansallispuiston alueelta on tavattu muutamia uhanalaisia selkärangatonlajeja, mm. isokuoksanen (*Stenelmis canaliculata*), isopehkiäinen (*Peltis grossa*) ja kulokauniainen (*Melanophila acuminata*) sekä eräs harvinainen ripsikuoriaislaji (*Micridium halidaii*). Alueelta on lisäksi tavattu useita vanhan luonnontilaisen metsän indikaattorilajeja (Rutanen 1992). Suunnittelualueella esiintyy kaksi alueellisesti uhanalaista perhoslajia, luumittari (*Aspitates gilvaria*) ja suokirjosiipi (*Pyrgus centaureae*). Alueen virtaavissa vesissä elävät silmälläpidettäväksi luokitellut ludelajit purovainokas (*Rhyacophila fasciata*), sirosarvekas (*Ylodes simulans*) ja virtavesimittari (*Aquarius najas*). (taulukko 6)

Taulukko 6. Leivonmäen suunnittelualueella esiintyvät uhanalaiset selkärangattomat. IUCN-uhanalaisuusluokat: NT = silmälläpidettävä, RT = alueellisesti uhanalainen.

Laji	Tieteellinen nimi	Uhanalaisuus	Direktiivin liite
isokuoksanen	<i>Stenelmis canaliculata</i>	NT	
isopehkiäinen	<i>Peltis grossa</i>	NT	
kulokauniainen	<i>Melanophila acuminata</i>	NT	
luumittari	<i>Aspitates gilvaria</i>	RT	
purovainokas	<i>Rhyacophila fasciata</i>	NT	
ripsikuoriainen	<i>Micridium halidaii</i>	NT	
sirosarvekas	<i>Ylodes simulans</i>	NT	
suokirjosiipi	<i>Pyrgus centaureae</i>	RT	
virtavesimittari	<i>Aquarius najas</i>	NT	

Kasvillisuus

Haapasuo on merkittävä suokasvillisuuden suojelualue, jonka suotyyppejä ovat mm. isovarpu-, rahka-, tupasvilla- ja nevarämeet sekä lyhytkorsinevat. Suon eteläosassa on laaja aapasuoalue. Rutajärven pinnan laskun seurauksena sen ranta-alueille on muodostunut vesijättöalueita, joiden kasvillisuuteen kuuluvat mm. silmälläpidettävät punakämmekä (*Dactylorhiza incarnata*), pikkukihokki (*Drosera intermedia*) ja ruskopiirtoheinä (*Rhynchospora fusca*). Lisäksi vesijättöalueilla ja Haapasuolla kasvaa useita Keski-Suomessa harvinaisia kasvilajeja, mm. alueellisesti uhanalaiset jouhiluikka (*Eleocharis quinqueflora*) ja rimpivihvilä (*Juncus stygius*). Kahdessa lähteessä esiintyy vaarantunutta harsosammalta (*Trichocolea tomentella*). Suunnittelualueen lajistoon kuuluu myös silmälläpidettäväksi luokiteltu koskisiipisammal (*Fissidens pusillus*). (Männistö

1986, Peitsenheimo-Aarnio & Raatikainen 1989, Ympäristötutkimus Oy Metsätähti 1989, Halonen 1990, Väliavaara ym. 1991, Rantala 2001) (taulukot 7 ja 8)

Taulukko 7. Leivonmäen suunnittelualueella esiintyvät uhanalaiset putkilokasvit. IUCN-uhanalaisuusluokat: NT = silmälläpidettävä, RT = alueellisesti uhanalainen.

Laji	Tieteellinen nimi	Uhanalaisuus	Direktiivin liite
jouhiluikka	<i>Eleocharis quinqueflora</i>	RT	
ketoneilikka	<i>Dianthus deltoides</i>	NT	
punakämmekkä	<i>Dactylorhiza incarnata</i>	NT	
pikkukihokki	<i>Drosera intermedia</i>	NT	
rimpivihvilä	<i>Juncus stygius</i>	RT	
ruskopiirtoheinä	<i>Rhynchospora fusca</i>	NT	

Taulukko 8. Leivonmäen suunnittelualueella esiintyvät uhanalaiset sammalet. IUCN-uhanalaisuusluokat: VU = vaarantunut, NT = silmälläpidettävä.

Laji	Tieteellinen nimi	Uhanalaisuus	Direktiivin liite
harsosammal	<i>Trichocolea tomentella</i>	VU	
koskisiipisammal	<i>Fissidens pusillus</i>	NT	

Kääväkkäät

Haapasuon ja Syysniemen alueella vuonna 2002 tehdyssä kääpäinventoinnissa löydettiin yhteensä 49 kääpäalajia. Näiden joukossa oli seitsemän vanhan metsän ilmentäjälajia. Löydetyistä lajeista lumokääpä (*Skeletocutis brevispora*) ja sirppikääpä (*Skeletocutis lenis*) on luokiteltu vaarantuneiksi (Aho ym. 2002). Lisäksi suunnittelualueelta on tavattu silmälläpidettäväksi luokitellut lohikääpä (*Hapalopilus salmonicolor*) ja ruostekääpä (*Phellinus ferrugineofuscus*) sekä vaarantuneeksi luokiteltu pursukääpä (*Amylocystis lapponica*). (taulukko 9)

Taulukko 9. Leivonmäen suunnittelualueella esiintyvät uhanalaiset käävät. IUCN-uhanalaisuusluokat: VU = vaarantunut, NT = silmälläpidettävä.

Laji	Tieteellinen nimi	Uhanalaisuus	Direktiivin liite
lohikääpä	<i>Hapalopilus salmonicolor</i>	NT	
lumokääpä	<i>Skeletocutis brevispora</i>	VU	
pursukääpä	<i>Amylocystis lapponica</i>	VU	
ruostekääpä	<i>Phellinus ferrugineofuscus</i>	NT	
sirppikääpä	<i>Skeletocutis lenis</i>	VU	

2.6 Historia

2.6.1 Maankäytön historia ja kulttuuriperintö

Esihistorialliset löytöpaikat

Leivonmäen kansallispuiston alueella oli asutusta jo esihistoriallisena aikana. Rutajärven rannan tuntumasta on löydetty neljä kivikautista asuinpaikkaa, joista kaksi sijaitsee kansallispuistossa. Muinaisista asuinpaikoista on löydetty palanutta luuta ja saviastioiden palasia sekä kvartsi-iskoksia. (Kelola 2004)

Erätalouden aikakausi

Suur-Sysmän eräalueeseen kuulunut Rutajärvi oli Leivonmäellä sijainneiden eräsijojen keskuspaikka. Eräkauden perintö on säilynyt nimistössä. Kansallispuistossa sijaitseva Joutsniemi ei viittaa joutseneen, vaan kyseessä on vanha *jousi-* eli *joutsi-*alkuinen eränimi. Muita eräkauteen palautuvia nimiä ovat Peuravuori ja *pirtti-*alkuiset nimet. Rutajärvi-sanana *Ruta* on ilmeisesti tullut Sääksmäen Rutalan talosta, jolla oli erämaaomistus Korpilahden Rutalahdessa. Päijännettä pohjoiseen tulleet Rutalan erämiehet olivat perimätiedon mukaan nousseet Rutajokea myöten Rutajärvelle saakka.

Kaskiviljely

Savolaiset uudisasukkaat alkoivat vaeltaa Keski-Suomen alueelle noin 500 vuotta sitten. He kaatoivat suurkaskensa vanhaan havumetsään ja pystyttivät pirttinsä pyyntiväestön ja erätalonpoikien vanhoille nautintamaille. Kaskeaminen oli 1800-luvulla yleistä puiston alueella, mutta sitä harjoitettiin vähäisessä määrin vielä myöhemminkin. Kaskeamisen seurauksena puiston metsämaisema sisälsi 1900-luvun alussa runsaasti ahoja, jotka olivat aukeita tai kasvoivat leppää ja muuta lehtipuuta sekä muutamia kituvia männyn tai kuusen taimia. Erityisen paljon kaskialueita sijaitsi Syysjärven ja Syysaaren välisellä alueella. Kulopalonkankaalta löytyy vielä kaksi sammaloitunutta kiviröykkiötä eli kaskirauniota muistona vanhasta viljelistavasta.

Vanhakantainen niittytalous ja suoviljelykset

Karjan talvirehu koottiin vielä 1900-luvun alkupuolella luonnonniityiltä. Puiston alueella niittyjä sijaitsi 1900-luvun alussa mm. Heinälammen ympärillä, Rutajärven ranta-alueella sekä Syysjärven, Kangaslammen ja Kaakkolammen äärellä. Pitkänomaisia niitypalstoja oli myös Keitaansuon reuna-alueilla ulottuen Syysaaren kannakselle. Parhaimmilla niittyalueilla oli latoja, joista ei enää ole juuri mitään näkyvissä. Suoviljelyksessä suo ojitettiin ja suon pintaturve sekä korpisilla soilla myös suokaskeen kaadettu puusto poltettiin eli kydötettiin. Tuhkaan kylvettiin viljan siemen. Monissa tapauksissa suoviljelys antoi monikymmenkertaisen sadon kylvömäärään verrattuna. Viljanoton jälkeen suoviljelys jäi niityksi. Vähitellen suon polttovaihe eli kydöttäminen jäi pois ja suo saatettiin kuivattamalla, muokkaamalla ja maanparannusaineita käyttämällä jatkuvan viljelyn piiriin. Puistossa sijaitsi 1900-luvun alussa suoviljelyksiä Pienen Pirttilammen äärellä sekä Soimalammesta laskevan puron varrella. Viimeksi mainittu oli pinta-alaltaan huomattavan suuri.

Metsätalous

Puiston alueella sahapuiden harsinta alkoi 1800-luvun alussa. Tukit vietiin Rutalahden vesisahalle, joka oli saanut perustamisluvan jo vuonna 1797. Saha oli kaksikehäinen, ja vuonna 1860 sen sahausoikeudeksi määrättiin 8 310 tukkia vuodessa. Sahalaitos oli Pohjois-Päijänteeseen suurin ja lisäksi vientisaha. Sahatukkien harsinnan lisäksi alueelta otettiin runsaasti kotitarvepuita, halkotarpeita ja rullapuita. Vuonna 1910 puiston alueella ei ollut juurikaan vanhoja metsiä, vaan pääasiassa alle 50-vuotiasta metsää sekä metsäpaloalueita.

Rutajärven lasku

Rutajärven kanavan rakentamisen seurauksena 1850-luvulla järven pinta laski noin kahdella metrillä. Kanava kaivettiin järven pohjoisperukasta Rutajokeen. Rutajärveä laskettiin uudelleen 1890-luvulla, koska haluttiin lisää viljelysmaata sekä estää hallanvaaraa ja tulvavahinkoja. Järvenlasku tapahtui hätäaputyönä eli valtion varoin, mikä helpotti hetkeksi paikallisen väestön toimeentuloa. Jälkimmäisen laskun seurauksena Rutajärven pinta putosi noin puolitoista metriä. Vesijättömaa jaettiin järvenlaskuosakkaiden kesken. Kansallispuiston Joutsniemen ranta-alueella on vielä näkyvissä noin 30 kivistä ladottua neliönmallista rajapyykkiä merkinä vanhasta vesijätön omistuksesta.

Historiallisen ajan asutus

Metsähallitus osti Leivonmäen kylän Kurkijärven perintötilan vuonna 1907, minkä seurauksena Rutajärven pohjoispuoleinen puiston osa siirtyi valtion omistukseen. Alueella oli useita torppia, jotka pääosin ehdotettiin muutettavan itsenäisiksi pientiloiksi. Nykyisen kansallispuiston alueella valtion omistuksessa oli Syysniemen vanha torppa, josta on näkyvissä enää perustuksen jäänteet. Syysniemen torpassa asui 1900-luvun alussa metsänvartija Oskar Halttunen, joka siirtyi torpan eteläpuolella sijainneeseen Syysniemen taloon sen jälkeen, kun se nimettiin metsänvartijan virkatilaksi. Kansallispuiston ympäröimä Syysniemen talo on nykyisin yksityisomistuksessa. Puiston alueella sijaitsevan Lonttolan tilan rakennukset ovat yksityisomistuksessa, ja omistaja siirtää ne pois.

Muinaisjäännökset

Leivonmäellä on tehty vuonna 2004 muinaisjäännösten inventointi, jossa kartoitettiin myös suunnittelualueella sijaitsevat muinaisjäännökset. Edellinen Leivonmäen kunnassa sijaitsevien muinaisjäännösten inventointi oli tehty vuonna 1992.

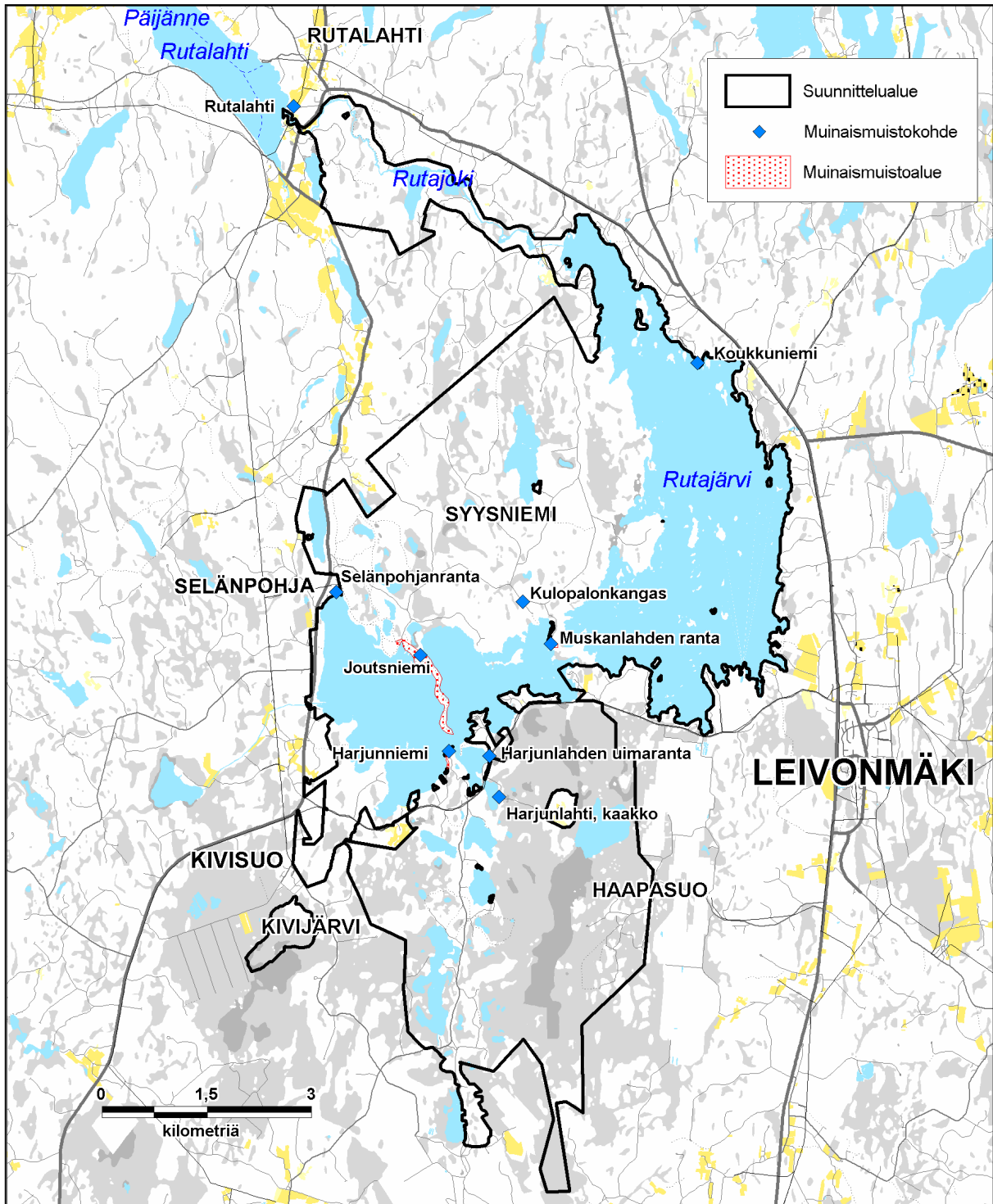
Kansallispuiston alueella tai sen välittömässä läheisyydessä on viisi kivikautista asuinpaikkaa, jotka sijaitsevat Rutalahdessa, Harjunlahden uimarannan alueella, Harjunlahden kaakkoispuolella, Selänpohjan kurssikeskuksen uimarannan yläpuolella ja Muskanlahden itärannalla, jyrkkärantaisella mäntykankaalla. Harjunlahden uimarannalla sijaitseva kohde on lähes kokonaan tuhoutunut, mutta muut kohteet ovat melko koskemattomia. Kohteista on löydetty mm. kvartssia, keramiikkaa ja luuta. (Kelola 2004)

Syysniemessä Kulopalonkankaalla on metsässä kaksi sammaloitunutta kivröykkiötä eli kaskirauniota, joiden halkaisija on noin kaksi metriä ja korkeus noin metri. Kaskiraunioiden ikä ei ole tiedossa. Joutsniemen itärannalla on 30 kivistä ladottua rajapyykkiä, jotka sijaitsevat rantatörmällä 100–200 m:n etäisyydellä toisistaan. Paikallisen tiedon mukaan rajapyykit on pystytetty 1800-luvulla, Rutajärven laskun jälkeen, merkiksi vanhasta vesijätön omistuksesta. Vastaavia kivröykkiöitä on myös Joutsniemeä vastapäätä Rutajärven etelärannalla sijaitsevassa Harjuniemessä sekä Rutalahden itärannalla Koukkuniemessä. (Kelola 2004) Rajapyykkien suuren määrän vuoksi sekä Joutsniemi että Harjuniemi on kokonaisuudessaan merkitty muinaismuistoalueiksi. Rajapyykkien ohella kohteilta ei ole löytynyt muita muinaismuistoja.

Kaikki muinaismuistokohteet on rauhoitettu muinaismuistolain (295/1963) nojalla ja niihin kajoaminen on kielletty. Muinaisjäännösten sijainti on esitetty kuvassa 8.

Muut kulttuuriperintökohteet

Syysjärven etelärannalla on hirsirakenteinen, pärekattoinen venetalas. Rakennuksen ikä ei ole tiedossa.

Kuva 8. Leivonmäen suunnittelualueen ja lähiympäristön muinaisjäännökset. © Metsähallitus 2007, © Maanmittauslaitos 1/MYY/07, © Suomen ympäristökeskus 2007.

2.6.2 Luonnonsuojelu ja kansallispuiston perustaminen

Haapasuon suojelun historia alkaa 1960-luvulta, jolloin alue sisällytettiin Suomen luonnonsuojeluliiton ja Suoseuran laatimaan soidensäilytyssuunnitelmaan. Vuonna 1970 Metsähallitus puolestaan perusti Syysniemeen 230 ha:n laajuisen luonnonhoitometsän erityisesti arvokkaan suppamaaston ja maisemallisesti hienon Joutsniemen luonteen säilyttämiseksi. Keski-Suomen runkokaavassa vuodelta 1971 Haapasuota esitettiin aarnialueeksi, samoin kuin Keski-Suomen luonnonsuojelusuunnitelmassa vuodelta 1972.

Haapasuota ojitettiin 1960–1970-luvulla metsätalouden edistämiseksi. Vuosien 1958–1960 aikana kaivettiin Haapajärven laskuoja, minkä seurauksena Haapajärven vedenpinta aleni metrin verran. Luontaisesti Haapajärveen ei ole laskenut eikä siitä ole lähtenyt vesiuomaa. Viimeisimmät ojitukset Haapasuolla tehtiin Haapajärven eteläpuolella 1970-luvulla.

Ympäristönsuojelun neuvottelukunta ehdotti jo vuonna 1973 Rutajärven–Haapasuon kansallispuiston perustamista Leivonmäelle. Kansallispuiston perustamisen tavoitteena oli säilyttää alueen metsien, harjujen ja soiden muodostama monimuotoinen maisemakokonaisuus. Keski-Suomen seutukaavaliitto ja Suomen Akatemian kansallispuistotyöryhmä laativat Leivonmäen kansallispuistosta yleissuunnitelman vuonna 1975. Ehdotettu rajaus oli pinta-alaltaan noin 2 500 ha ja sisälsi mm. näytteitä kaskikauden jälkeisistä koivikoista Harjijärven lounaispuolella. Samana vuonna valmistui myös Keski-Suomen soidensuojelusuunnitelma, jossa todettiin, että suunniteltua Haapasuon suojelualuetta oli jouduttu pienentämään, koska osa alueesta oli osoitettu turvetuotantoalueeksi. Kansallispuistokomitea esitti vuonna 1976 Haapasuon hankkimista valtion omistukseen ja Rutajärven–Haapasuon kansallispuiston perustamista (Kansallispuistokomitea 1976). Valtio omisti esitetystä kansallispuiston alueesta noin 1 100 ha. Rajaukseen kuuluvia yksityismaita hankittiin valtiolle vuodesta 1980 alkaen pääosin vapaaehtoisin kaupoin.

Rutajärven–Haapasuon ehdotettu kansallispuistoalue oli jaettu viiteen osa-alueeseen, jotka olivat Haapasuo, harjuvyöhyke (mm. Joutsniemi), Vartijamäen lehtimetsät, Syysjärven metsäalue (Syysniemi) sekä Rutajärvi. Nyt perustettu Leivonmäen kansallispuisto noudattelee pääsääntöisesti vuoden 1973 ehdotusta. Rutajärvi ei kuulu puistoon, mutta on kokonaisuudessaan sisällytetty Natura 2000 -ohjelmaan. Kansallispuistoon kuuluu myös alueita Rutajoen varresta.

Kansallispuistohanke kohtasi 1970-luvulla runsaasti vastustusta, sillä alueen tulevaisuutta oli hahmoteltu lähinnä metsätalouden ja turpeennoston kannalta. Kivisuo oli kuivatettu 1940-luvulla laskemalla paikalla ollut Kivijärvi. Puusokeri Oy oli aloittanut turpeennoston alueella vuonna 1947 ns. hydroturvemenetelmällä, mutta se lopetettiin muutaman vuoden kuluttua menetelmän kalleuden vuoksi. 1970-luvun energiakriisi paransi kuitenkin turvetuotannon kannattavuutta. Valtion polttoainekeskus (Vapo) suoritti tutkimuksia Haapasuon turvevaroista ja aloitti poltto-turpeen noston alueella 1970-luvun alussa. Kivisuon kurssikeskuksessa aloitettiin myös turvetyöntekijöiden koulutus. Leivonmäen kunnanvaltuusto katsoikin tuolloin lausunnossaan, että kansallispuiston osuus kunnan maapinta-alasta oli kohtuuttoman suuri, ja puiston toteuttaminen vaarantaisi kunnan taloudellista kehitystä sekä heikentäisi työllisyyttä.

Vaikkei kansallispuistoa vielä 1970-luvulla perustettu, eteni alueen suojelu vähitellen. Metsähallitus perusti Syysniemen alueelle vuonna 1970 noin 230 ha:n laajuisen luonnonhoitometsän. Alue käsitti 190 ha maisemallisesti arvokkaita harjumetsiä sekä ojituskelvottomia rämeitä.

1980-luvulla Haapasuo liitettiin mukaan valtakunnallisen soidensuojeluohjelman alueisiin. Vuonna 1991 perustettiin 2 200 ha:n laajuinen Haapasuo–Syysniemen luonnonsuojelualue. Alkutuotannon työpaikkojen vähetessä kansallispuistohanketta alettiin vähitellen ajatella uhan sijasta mahdollisuutena. Luontomatkailun toivottiin tuovan kunnalle sekä uutta näkyvyyttä että tuloja. Myös ympäristötietoisuuden lisääntyminen ja luonnon arvostuksen nouseminen vauhdittivat uutta kansallispuistohanketta. Monet lähinnä Jyväskylän yliopiston biologian laitoksen, Metsähallituksen sekä Keski-Suomen seutukaavaliiton suorittamat tutkimukset ja selvitykset lisäsivät tietoa alueen luonnonarvoista ja suojelun tärkeydestä. (Aho ym. 2002, Ahola 1987, Björkqvist ym. 2001, Borg ym. 1975, Halonen 1990, Häyrinen & Ruuhijärvi 1966 ja 1968, Jantunen 1994, Kelola 2004, Kuvaja 1988, Kärki 1989, Laakkonen & Sylgren 1988, Männistö 1986, Peitsenheimo-Aarnio & Raatikainen 1989, Pylvänäinen 1989, Rajasärkkä ym. 1988, Rantala 2001, Rutanen 1992, Saajoranta 1983, Salmela 1983, Suikki 2001, Toivanen 2001 ja 2006, Virtanen 1988)

Vuonna 1998 Haapasuo–Syysniemi–Rutajärvi–Kivijärvi-alue sisällytettiin Suomen Natura 2000 -verkostoon, ja vuonna 1999 Leivonmäen kunta teki ympäristöministeriölle aloitteen luonnonsuojelualueen muuttamisesta kansallispuistoksi. Kansallispuiston perustamista koskeva lakiesitys hyväksyttiin eduskunnassa vuonna 2002, ja laki ja asetus Leivonmäen kansallispuistosta (45/2003 ja 123/2003, Liitteet 1 ja 2) tulivat voimaan 1.3.2003.

2.7 Nykyinen käyttö

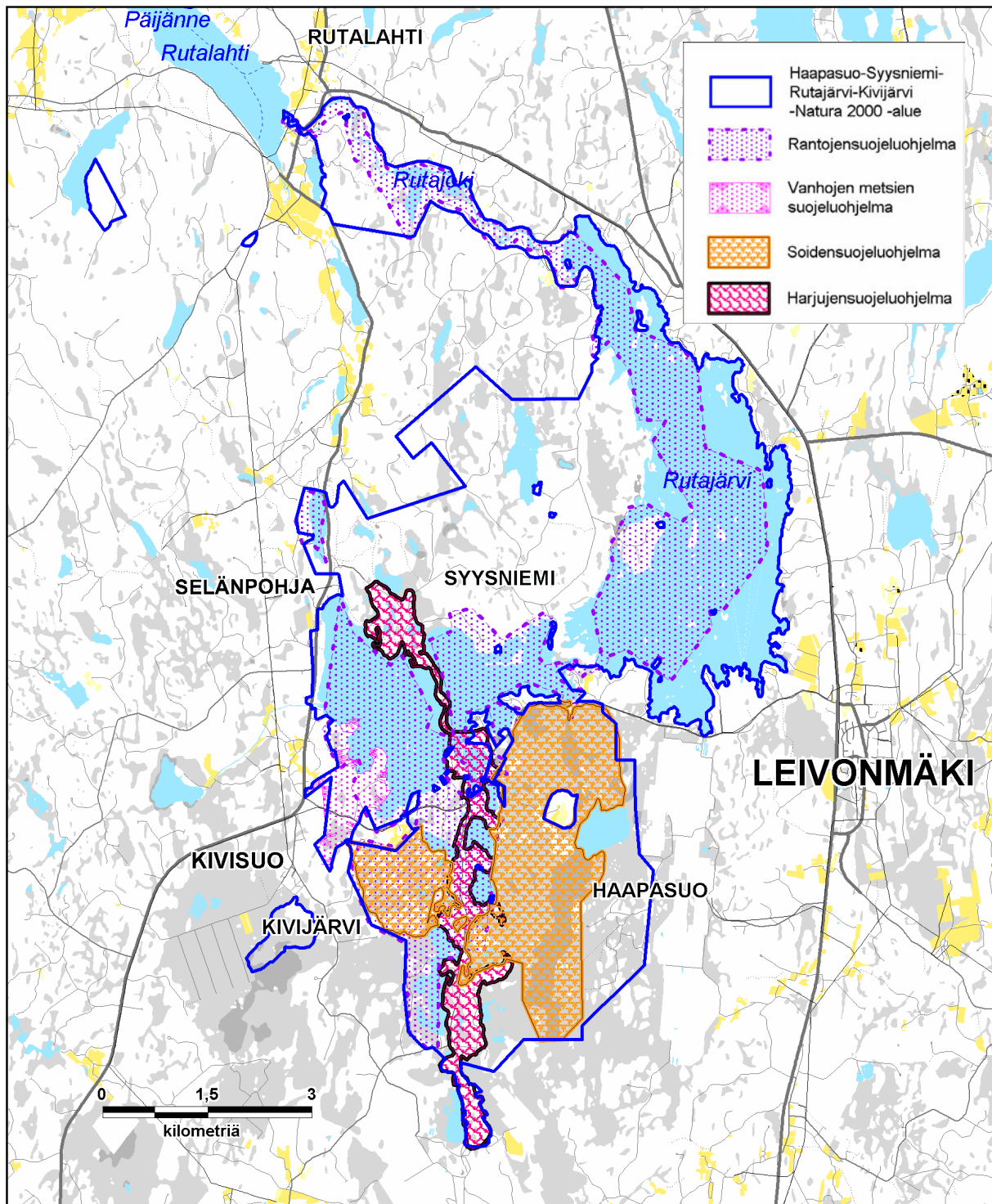
Luonnonsuojelu

Leivonmäen kansallispuisto on perustettu vuonna 2003. Kansallispuisto sisältyy suurimmaksi osaksi Haapasuo–Syysniemi–Rutajärvi–Kivijärven Natura 2000 -alueeseen, jonka pinta-ala on 5 067 ha. Kansallispuiston perustaminen on toteuttanut kohteen suojelusta 52 % (2 631 ha). Natura 2000 -kohteen ulkopuolelle jää 361 ha kansallispuiston alueesta. Suuren osan Natura 2000 -alueesta muodostaa Rutajärvi, joka ei kuulu kansallispuistoon.

Yhteenveto suunnittelualueita koskevista suojeluohjelmista ja -selvityksistä on esitetty taulukossa 10. Suojeluohjelmarajaukset on esitetty kuvassa 9.

Taulukko 10. Suojeluohjelmat ja -selvitykset Leivonmäen kansallispuiston alueella. ¹ = Vesistöjen erityissuojelutyöryhmän mietintö. Työryhmän mietintö 63/1992. YM/YSO.

Ohjelma	Kohde
Soidensuojelun perusohjelma	Haapasuo
Soidensuojelun perusohjelman täydennysesitys	Kivijärvi, Röykänlahti, Harjunlahti
Project Telma (kansainvälinen soidensuojeluohjelma)	Haapasuo
Rantojensuojeluohjelma	Rutajärvi, Rutajoki, mannerrantoja ja saaria
Harjijensuojeluohjelma	Joutsniemi–Harjunkangas
Vanhon metsien suojeluohjelma	Aholan metsä
Erytissuojelua vaativat vesistöt ¹	Rutajoki, Rutajärvi
Luonnonsuojelulla perustettu erityinen suojelualue	Haapasuo–Syysniemi
Natura 2000	Haapasuo–Syysniemi–Rutajärvi–Kivijärvi

Kuva 9. Leivonmäen suunnittelualueelle sijoittuvat suojeluohjelmamarajaukset. © Metsähallitus 2007, © Maanmittauslaitos 1/MYY/07, © Suomen ympäristökeskus 2007.

Osa kansallispuiston suo- ja metsäalueista on muuttunut ihmistoiminnan seurauksena melko voimakkaasti. Suoalueita on palautettu luonnontilaan ennallistamistoimien avulla. Keski-Suomen vesi- ja ympäristöpiiri laati Haapasuon alueelle luonnontilan palauttamissuunnitelman, jonka mukaan ennallistaminen aloitettiin vuonna 1990 noin 200 ha:n laajuisella ojitetulla alueella. Alkuvaiheessa ennallistamistoimet olivat varovaisia, koska toiminnan vaikutuksista ei juuri ollut aiempia kokemuksia. Suon ennallistuminen alkoi varsinkin hitaasti. Vuonna 2001 Metsähallitus laati kertyneen uuden tiedon pohjalta täydentävän ennallistamissuunnitelman, jonka mukaiset toimet ennallistamisalueella aloitettiin syksyllä 2001.

Rutajoki on yksi merkittävimmistä Päijänteeseen idästä laskevista vaelluskalajoista. Joen alaosan koskialueet kunnostettiin syksyllä 1997, jolloin uomakunnostusten lisäksi rakennettiin yksi luonnonmukainen ohitusuoma sekä Korvenkoskeen – ensimmäisenä Suomessa – kallioon louhittu ohitusuoma.

Retkeily ja luontomatkailu

Leivonmäen kansallispuistoa edeltänyt Haapasuon–Syysniemen luonnonsuojelualue on jo pitkään ollut tunnettu luontokohde erityisesti luonnonharrastajien keskuudessa. Kävijämäärä on kuitenkin ollut melko pieni ja alueeseen tukeutuva luontomatkailu vähäistä. Kansallispuiston perustaminen on selvästi lisännyt kiinnostusta aluetta kohtaan. Kansallispuiston lähialueilla on myös muita luontokohteita – kuten Vaarunvuorten suojelualue Korpilahdella ja Koskikaran kierros Rutalahdessa – sekä vireää kylätoimintaa.

Kansallispuiston retkeily- ja ulkoilukäyttö on keskittynyt Selänpohjan–Joutsniemen ja Haapasuonharjun–Kirveslammien alueille, joille on tehty virkistyskäyttöä palvelevia reittejä ja rakenteita. Reittien lähtöpaikoille Harjunlahteen, Kirveslammelle ja Selänpohjaan on sijoitettu kansallispuistosta kertovia infotauluja. Harjuilta avautuvat näkymät sekä suo- ja metsäluonto kiinnostavat luonnonharrastajia – erityisesti lintujen tarkkailijoita. Haapasuonharju ja Syysniemen alue ovat marjastajien ja sienestäjien suosiossa. Rutajärven rannoilla on runsaasti kesäasutusta, ja järveä käytetäänkin paljon mm. virkistyskalastukseen ja pienveneilyyn. Puiston yhteydessä sijaitsee myös Leivonmäen kunnan ylläpitämä Harjunlahden uimaranta.

Suunnittelualueella kesällä 2003 tehdyn kävijätutkimuksen mukaan alue on etenkin Jyvässeudun lähivirkistyskohde. Lähes kaikki vastaajat olivat tulleet alueelle lyhyelle päiväretkelle. Vierailun kesto oli keskimäärin neljä tuntia. Kansallispuiston perustaminen on lisännyt alueen kävijämäärää merkittävästi. Haapasuon–Syysniemen luonnonsuojelualueella vieraili noin 2 000 kävijää vuodessa. Kansallispuiston kävijämäärä oli vuonna 2003 noin 4 500, ja vuonna 2005 se ylitti jo 10 000 henkilöä.

Kansallispuiston suosituimpia kohteita olivat Selänpohja ja Joutsniemi; myös Kirveslampi keräsi melko runsaasti kävijöitä. Vierailujen pääsisältönä oli lähinnä luonnon tarkkailu ja luontopolkuihin tutustuminen. Myös marjastus, sienestys ja luontokuvaus olivat suosittuja harrastuksia. Käynnin tarkoituksena olikin odotetusti luonnon kokeminen ja maisemista nauttiminen sekä rentoutuminen ja henkisen hyvinvoinnin lisääminen. Vastaajat olivat varsinkin tyytyväisiä alueen tarjoamiin luontoelämyksiin.

Liikenneyhteydet

Leivonmäen kansallispuisto sijaitsee 50 km:n etäisyydellä Jyväskylästä ja lähimmillään alle 2 km:n päässä valtakunnallisiin pääliikenneväyliin lukeutuvasta valtatie 4:stä. Sen saavutettavuus maanteitse on erittäin hyvä. Kansallispuiston lähialueella on varsin kattava paikallis- ja metsä-autoteiden verkosto. Puistossa on kaksi pääasiallista pysäköintialuetta, jotka sijaitsevat Selänpohjassa ja Kirveslammella. Pysäköintialueet pidetään avoinna myös talvisin.

Kansallispuiston läpi kulkee Tervasreitti eli kaakkoisen Keski-Suomen (Joutsan, Luhangan, Leivonmäen ja Korpilahden kuntien) alueella risteilevä pyöräilyreitti. Reitti kulkee puiston eteläosassa Vartijamäentietä, edelleen Kivisuon läpi Selänpohjaan ja sieltä Syysniementietä pitkin kansallispuiston pohjoisosan läpi.

Rasitteet ja käyttöoikeussopimukset

Kansallispuiston aluerajaukseen kuuluu useita kiinteistöjä, jotka yhdistetään Leivonmäen kansallispuiston kiinteistöksi. Kansallispuistoon kuuluviin kiinteistöihin kohdistuu useita rasitteita – kuten tie-, venevalkama- ja johdinalueoikeuksia. Puistoon kuuluvilla kiinteistöillä on myös useita oikeuksia muihin kiinteistöihin sekä osuuksia yhteisiin vesialueisiin. Lähtökohtaisesti tieoikeudet ja muut rasitteet ovat pysyviä käyttöoikeuksia, jotka tulee huomioida kansallispuiston hoidossa ja käytössä. Mikäli rasitteesta aiheutuu huomattavaa haittaa kansallispuiston suojelutavoitteiden toteutumiseksi, voidaan rasite kiinteistötoimituksessa poistaa tai siirtää toiseen paikkaan. Mahdolliset rasitteisiin liittyvät kysymykset käsitellään yhteistyössä niiden kiinteistöjen omistajien ja haltijoiden kanssa, joita asia koskee. Kiinteistöjen yhdistämisessä rasitteet selvitetään ja tarpeettomat poistetaan. Yhteenveto kansallispuiston alueen kiinteistöistä ja niihin kohdistuvista rasitteista sekä kiinteistöjen osuuksista yhteisiin alueisiin on esitetty liitteessä 4. Samassa taulukossa on mainittu myös alueen kiinteistöjä koskevat yleis- ja asemakaavat.

Kansallispuistoon liitetyn Lonttolan tilan rakennukset ovat yksityisomistuksessa. Kauppakirjan mukaisesti rakennusten omistaja siirtää rakennukset pois vuoden 2009 loppuun mennessä.

Kansallispuiston alueella voimassa olevat maankäytösopimukset on esitetty taulukossa 11. Sopimuksia voidaan jatkaa nykyisin ehdoin, ellei tilanteessa ole tapahtunut olennaisia muutoksia. Uusia loma-asuntoalueiden sopimuksia ei enää tehdä, eikä voimassa olevaa sopimusta jatketa muiden kuin nykyisen vuokralaisen kanssa.

Taulukko 11. Leivonmäen kansallispuiston alueella voimassa olevat maankäyttösopimukset.

Käyttöoikeus	Oikeutettu	Voimassaoloaika	Lisätietoja
Johdinalueen vuokrasopimus	Suur-Savon Sähkö Oy	01.10.2002–30.09.2022	Sähkölinja Haapalehdon tien varressa
Johdinalueen vuokrasopimus	Suur-Savon Sähkö Oy	01.05.1993–31.12.2012	
Loma-asuntoalueen vuokrasopimus	Saarinen Eini	01.01.1999–31.12.2006	Loma-asuntotontti Rutajärven Koskensaassa. Vuokrasopimusta jatketaan nykyisen vuokralaisen kanssa kalenterivuoden jaksoissa. Sopimuksen päättyessä tontilla olevien rakennusten omistaja siirtää rakennukset pois.
Metsästysalueen vuokrasopimus	Kankaan hirvimiehet	28.09.2004–31.12.2009	Kansallispuiston alueella vuokraoikeus koskee hirvenajoa
Metsästysalueen vuokrasopimus	Kivisuon Erämiehet ry	14.02.2002 alkaen toistaiseksi	Kansallispuiston alueella vuokraoikeus koskee hirvenajoa
Metsästysalueen vuokrasopimus	Leivonmäen Metsästysseura ry	04.11.2003 alkaen toistaiseksi	Kansallispuiston alueella vuokraoikeus koskee hirvenajoa
Metsästysalueen vuokrasopimus	Rutalahden hirviseurue	18.06.2004 alkaen toistaiseksi	Kansallispuiston alueella vuokraoikeus koskee hirvenajoa
Johdinalueen vuokrasopimus	Kivisuon vesiosuuskunta	01.01.2006–31.12.2025	Vesi- ja viemäriinaja Rökkälälahden etelärannalla tiealueella

Opastus ja palveluvarustus

Leivonmäen kansallispuiston opastuspiste sijaitsee Selänpohjan kurssikeskuksessa. Puistossa on kaksi virkistyskäytön keskittymää, Selänpohjan ympäristö ja Kirveslampi. Selänpohjan opastuspisteestä alkavat retkeilypolut kiertävät Pirttilampien ja Lintulampien alueella sekä Joutsniemessä. Polut esittelevät lähinnä harjualueiden geologiaa ja pienten metsälampien luontoa. Poluilta on yhteys alueen muulle polku- ja metsätieverkostolle. Kirveslammen pitkostettu polku esittelee Haapasuota ja on pituudeltaan noin 2 km. Puiston polkuverkoston pituus on yhteensä noin 20 km. Puistosta kertovissa infotauluissa on näkyvillä puiston kartta palveluvarustusmerkintöineen sekä tietoa puiston luonnosta. Infotaulut sijaitsevat puiston pysäköintialueilla Selänpohjassa ja Kirveslammella sekä Harjunlahden uimarannalla.

Puiston alueella on kolme nuotiopaikkaa, jotka sijaitsevat Lintuniemessä, Joutsniemessä ja Harjunjärven rannalla, missä on kotalaavu. Harjunjärven laavu ja käymälä sekä laavulta Turasenlammin rantaan johtava tie ja pitkos soveltuvat myös liikuntaesteisille. Tie kotalaavulle on suljettu puomilla, jonka avaimen saa tarvittaessa Selänpohjan luontotuvalta. Lisäksi puistossa on kolme laavua, joiden edustalla on nuotiopaikat. Ne sijaitsevat Soimalammella, Halttusensaassa ja Niinsaassa. Telttailu on mahdollista kahdella alueella, Lintuniemessä ja Harjunjärven pohjoispäässä. Puiston lähialueella Harjulahdessa on Leivonmäen kunnan ylläpitämä uimaranta. Selänpohjantien lähellä on lähde, josta voi ottaa juomavettä. Veden laatua seurataan laboratoriotutkimuksin.

Yritysyhteistyö

Kansallispuiston alueella on voimassa olevia luontomatkailun yhteistyösopimuksia Tmi Secret Forestin, Haapalehdon tilan, LomaLeivon ja Luonto-osuuskunta Nokinokan kanssa. Vanhoja sopimuksia uudistetaan ja uusia laaditaan Metsähallituksen voimassa olevan ohjeistuksen mukaisesti.

Kalastus ja kalakantojen hoito

Puiston alueella sijaitsevilla järvillä ja lammilla onkiminen, pilkkiminen, viehekalastus sekä muu kotitarve- ja virkistyskalastus on sallittu kalastuslain (286/1982) mukaisesti. Kalastusta ja kalavesien hoitoa säätelevät Rutajärvellä Leivonmäen ja Rutalahden kalastuskunnat sekä Rutajoella Rutalahden kalastuskunta. Rutajärvi on paikallisesti merkittävä kalavesi, jolla harjoitetaan erityisesti verkko- ja katiskapyyntiä. Myös onkiminen, pilkkiminen ja viehekalastus ovat suosittuja virkistyskäyttömuotoja alueella. Tärkeimmät saaliskalat ovat hauki, ahven, särki ja lahna. Muita merkittäviä saaliskaloja ovat siika, kuha ja made. Muikun ja taimenen merkitys kalastukselle on vähäinen. Rutajärven kalakantoja hoidetaan istutuksin ja särkikalojen tehopyynnillä.

Metsästys

Hirvenajo metsästyksen yhteydessä on sallittu Metsähallituksen luvalla Leivonmäen kansallispuistosta annetun asetuksen (123/2003, Liite 2) mukaisesti. Muu metsästys kansallispuiston alueella on kielletty. Kansallispuiston alueella on hirvenajoa koskevia, voimassa olevia metsästysvuokrasopimuksia Rutalahden hirviseurueella, Kankaan hirvimiehillä, Leivonmäen Metsästysseuralla ja Kivisuon Erämiehillä.

Yksityismailla sijaitsevilla luonnonsuojelualueilla metsästystä säätelevät luonnonsuojelualueiden rauhoitusmääräykset. Suunnittelualueeseen kuuluvilla kansallispuiston ja yksityismaiden luonnonsuojelualueiden ulkopuolisilla alueilla metsästys on sallittu metsästyslain (615/1993) mukaisesti.

Marjastus ja sienestys

Suunnittelualan metsät ja suot tuottavat vuosittain runsaan marja- ja sienisadon, jonka hyödyntäminen on paikallisesti tärkeä virkistyskäytön muoto.

Opetus ja tutkimus

Kansallispuistoa käytetään myös opetus- ja tutkimuskohteena. Alueelle on laadittu opettajille suunnattu opas. Jyväskylän yliopisto hyödyntää aluetta tutkimuskohteena – mm. Syysniemen alueella on meneillään ennallistamistoimien vaikutuksia selvittävä tutkimus.

2.8 Maankäyttöanalyysi

Maankäyttöanalyysi on arvio aikaisemman maankäytön suunnittelualueelle aiheuttamista paineista sekä lähitulevaisuudessa näköpiirissä olevista maankäytön kehityssuunnista.

Aiempi metsätalous ja soiden ojitaminen

Suunnittelualue on aiemmin ollut suurelta osin metsätaloudeksi. Laaja-alaiset ojitukset ovat muuttaneet suoluontoa suurella osalla Haapasuota. Soita ennallistamalla pyritään palauttamaan suon luontainen vesitalous ja lajisto. Metsien hakkuu ja uudistaminen viljelemällä ovat yksipuolistaneet metsien rakennetta ja puulajikoostumusta. Lahopuun määrä talouskäytössä olleissa metsissä on alhainen. Metsätaloudesta ovat kärsineet erityisesti lahosta ja palaneesta puusta riippuvaiset lajit – kuten useat hyönteiset ja käävät. Metsiä ennallistetaan pienaukottamalla, polttamalla ja lahopuuta tuottamalla luonnontilaisen metsän ominaisuuksien palauttamiseksi ja elinympäristöjen luomiseksi.

Lähialueiden turvetuotanto

Suunnittelualan välittömässä läheisyydessä sijaitsee useita turvetuotantoalueita. Turvetuotanto vaikuttaa soiden vesitalouteen. Lisäksi tuotannosta aiheutuu rehevöittäviä päästöjä, melu- ja pölyhaittoja. Turvetuotannon haitallisia ympäristövaikutuksia rajoitetaan ympäristölupamääräyksillä.

Metsätieverkosto ja maastoliikenne

Tiheä metsätieverkosto on pirstonut suunnittelualuetta ja lisännyt ihmistoiminnasta aiheutuvaa häiriötä. Maastoliikenne – kuten moottorikelkkailu – kuluttaa maastoa ja aiheuttaa mm. meluhaittoja. Tarpeettomien tieurien sulkeminen ja maastoliikenteen rajoittaminen vähentävät erityisesti suunnittelualan sisäosiin kohdistuvia häiriöitä sekä edesauttavat alueen palautumista luonnontilaan.

Rutajärven etelärannan pirstoutunut maanomistus

Rutajärven etelärannat ovat pääosin yksityisomistuksessa, ja alueella on useita eri maanomistajia. Epäyhtenäinen maanomistus vaikeuttaa suojelutavoitteiden toteuttamista ja virkistyskäytön ohjaamista – kuten reittien linjausta. Natura 2000 -rajaukseen kuuluvia yksityismaita on pyritty hankkimaan valtiolle tai perustamaan yksityismaiden luonnonsuojelualueiksi. Sidosryhmäyhteistyöllä pyritään sovittamaan yhteen alueen eri käyttömuotoja sekä vähentämään mahdollista negatiivista suhtautumista luonnonsuojeluun ja luontomatkailun kehittämiseen.

Tulokaslajit

Alueen luonnolle vieraat lajit voivat uhata alkuperäislajistoa. Kasveista mm. koristekasveina käytetyt kurturuusu (*Rosa rugosa*) ja lupiini (*Lupinus polyphyllus*) sekä jättiputki (Suomessa lajit *Heracleum mantegazzianum* ja *Heracleum persicum*) leviävät tehokkaasti piha-alueiden ja tienvarsien kautta vallaten kasvupaikkoja luontaisilta kasveilta. Vieraat nisäkäspedot – kuten minkki (*Mustela vison*) ja supikoira (*Nyctereutes procyonoides*) – voivat uhata alueen lintupopulaatioita. Tulokaslajeja torjutaan poistamalla vieraat kasvilajit sekä tarvittaessa rajoittamalla alueen luonnolle vieraiden pienpetojen kantoja.

Lehtojen kuusettuminen

Ilman aktiivisia hoitotoimia lehdot kuusettuvat. Kuuset varjostavat ja happamoittavat lehtojen maaperää, ja lehtokasvillisuus häviää. Tämä estetään hoitamalla lehtometsiä – mm. poistamalla kuusia.

Rehevöityminen

Suunnittelualan ulkopuolinen maankäyttö – erityisesti turvetuotanto ja metsätalous – aiheuttavat ravinnepestöjä, jotka rehevöittävät suunnittelualan vesistöjä. Myös ennallistamistoimista aiheutuu lyhytaikaista ravinnekuormitusta, jota vähennetään töiden suunnittelulla ja vaihteistamisella. Turvetuotannon päästöjä säädellään ympäristölupaehdoissa.

Kalastus ja kalanistutus

Virkistyskalastuksen lisääntyminen ja kalanistutukset voivat uhata alueen vesistöjen luonnontilaa. Vierasperäisiin kalalajeihin – kuten kirjoloheen (*Oncorhynchus mykiss*) – perustuvaa kalastusta ei edistetä kansallispuistossa.

Retkeily ja luontomatkailu

Retkeily voi johtaa maaston kulumiseen erityisesti suosituimmilla virkistyskäyttöalueilla. Kulumisvaurioita vähennetään linjaamalla reitit kulutusta kestäville alueille ja rakentamalla kulumista estäviä maastorakenteita. Vauriot korjataan tarvittaessa maisemoimalla. Vaikeudet eri käyttömuotojen yhteensovittamisessa ja toimijoiden puutteellinen yhteistyö voivat vaikeuttaa luontomatkailun suotuisaa kehitystä. Metsähallitus pyrkii edistämään kestävästä luontomatkailua aktiivisella yhteistyöllä yrittäjien ja muiden sidosryhmien kanssa.

Selänpohjan kurssikeskuksen tuleva toiminta

Kansallispuistoon rajoittuva Selänpohjan kurssikeskuksen alue on yksityisomistuksessa. Epävarmuus kurssikeskusalueen tulevasta toiminnasta ja kehittämisestä voi jarruttaa mm. luontomatkailupalveluiden kehittämistä kansallispuistossa.

Yhteenveto nykytilan ja tulevaisuuden arviointiin perustuvasta maankäyttöanalyysistä on esitetty liitteessä 5. Nykyhetkellä suunnittelualueeseen eniten vaikuttavia maankäyttömuotoja ovat suunnittelualueella harjoitettu aiempi metsätalous ja soiden ojitaminen, Rutajärven etelärannan pirstoutunut maanomistus, alueen tuntumaan sijoittuva pysyvän ja vapaa-ajan asutuksen rakentaminen, nykyinen metsätalous (osalla Natura 2000 -rajaukseen kuuluvaa aluetta) sekä suunnittelualueella harjoitettu kalastus ja kalakantojen hoito. Tulevaisuudessa etenkin aiemman metsätalouden sekä ojitusten haitalliset vaikutukset vähenevät mm. ennallistamistoimien ja alueen metsien luontaisen kehittymisen kautta. Rakentamisen haittoja vähentää ehkä eniten – kaavaratkaisujen ohella – rakentamiseen soveliaan tonttimaan loppuminen. Rutajärven etelärannan pirstoutuneen maanomistuksen haittoja vähennetään käynnissä olevassa hankeuusaossa sekä edistämällä Natura 2000 -suojelun toteutumista maanhankinnoin ja yksityisten luonnonsuojelualueiden perustamisen kautta. Kansallispuiston kävijämäärän kasvaessa retkeilyn ja luontomatkailun aiheuttama paine kasvaa hieman, mutta alueen luonto kestää pääsääntöisesti hyvin arvioidun suuruisen kulutuksen kasvun.

2.9 Yhteenveto tärkeimmistä arvoista suojelun ja käytön kannalta

Suunnittelualueen laaja sekä monipuolinen suo-, metsä- ja vesiluonnon kokonaisuus tarjoaa elinympäristön suurelle joukolle eläin- ja kasvilajeja. Sen merkitys lajiston – varsinkin suokasvillisuuden sekä monien lintudirektiivin lintujen – suojelulle on huomattava. Metsien palautuminen asteittain luonnontilaan johtaa mm. lahopuun määrän lisääntymiseen, mikä luo elinympäristöjä monille lahosta puuaineksesta riippuvaisille lajeille – kuten kolopesijälinnuille, kääville ja kovakuoriaisille. Leivonmäen kansallispuiston vaihteleva luonto ja rikas maisema, keskeinen sijainti, hyvä saavutettavuus sekä lähiympäristön palvelut luovat alueelle edellytyksiä kehittyä suosituksi opetus-, retkeily- ja virkistyskohteeksi.

Suunnittelualan keskeiset suojelu- ja käyttöarvot ovat:

- **Edustava metsä-, suo- ja pienvesistöluonto**

Haapasuon ja Syysniemen alueet muodostavat ekologisesti merkittävän metsä-, suo- ja pienvesistöluonnon kokonaisuuden, joka ympäröi Rutajärven länsipuolista allasta. Keidas- ja aapasoiden vaihtumisvyöhykkeellä sijaitseva Haapasuo on Etelä-Suomen merkittävimpiä luonnontilaisia avosoita ja kansainvälisestikin huomattava suoalue. Syysniemen erämainen metsäalue voi tulevaisuudessa kehittyä tärkeäksi vanhan metsän kohteeksi ja elinympäristöksi vaateliaille vanhan metsän lajeille. Syysniemestä pitkän ja kapean Joutsniemen kautta etelään Haapasuonharjuna jatkuva metsäinen harjualue on valtakunnallisesti arvokas harjijensuojeluohjelman kohde. Rutajärven vaihtelevat rantamaisemat ja lukuisat pienet saaret sekä ranta-alueiltaan varsin luonnontilaisena säilynyt – joskin uomastaan perattu – Rutajoki yhdistävät Natura 2000 -kohteen osa-alueet toisiinsa. Kansallispuiston lukuisat luontotyypit ylläpitävät monilajista kasvi- ja eläinkuntaa.

- **Vaihteleva maisema**

Soiden, metsien harjujaksojen sekä pienten järvien ja lampien elävöittävä maisema tarjoaa edustavan katsauksen keskisuomalaiseen luontoon. Erityisesti valoisat harjumetsät ympäristöön levittäytyvine näkymineen sekä Kirveslammen lenkiltä avautuva Haapasuon suomalaisma ovat maisemallisesti merkittäviä kohteita. Maisemien rikkaus palvelee erityisesti luontokuvaajia.

- **Helposti saavutettava, monimuotoinen luontotyyppien kokonaisuus**

Leivonmäen kansallispuistossa vierailijalle esittäytyy alueen kokoon nähden poikkeuksellisen monipuolinen luontotyyppien mosaiikki. Kansallispuiston sijainti eteläisessä Keski-Suomessa lähellä valtatie 4:ä tekee siitä helposti saavutettavan luontokohteen, jossa on mahdollista verrattain lyhytkestoisellakin vierailulla tutustua useisiin erilaisiin luontokohteisiin. Kansallispuiston alue soveltuukin erittäin hyvin paitsi retkeilyyn, myös opetukseen ja ympäristökasvatukseen.

- **Retkeily, luonnon virkistyskäyttö ja luontomatkailu**

Monimuotoinen luonto, helppokulkuinen maasto, palvelurakenteet ja paikallinen palvelutarjonta luovat edellytyksiä sekä lyhyille ulkoilutuokioille että pidemmille retkille. Marjastus, sienestys ja kalastus ovat paikallisesti merkittäviä virkistyskäytön muotoja. Alueen monet erilaiset reitit, luonnonympäristöt ja harrastusmahdollisuudet tarjoavat monipuolisia virkistyskäyttötilaisuuksia sekä omatoimiretkelijöille että luontomatkailuyritysten asiakkaille. Seutukunnan yrittäjien tarjoamat majoitus-, ruokailu- ja ohjelmalvelut muodostavat puiston ympärille matkailijaa palvelevan kokonaisuuden.

- **Entisaikojen maankäyttö ja kulttuuriperintö**

Suunnittelualueella on havaittavissa poikkeuksellisen monipuolinen kirjo talonpoikaista maankäytön historiaa. Menneen ajan maankäyttömuodot ovat muovanneet alueen luontoa ja jättäneet jälkeensä omaleimaisia luonnonympäristöjä. Suunnittelualan esihistoriasta puolestaan muistuttavat alueelta löytyneet lukuisat muinaismuistokohteet.

HOITO JA KÄYTTÖ

3 Hoidon ja käytön tavoitteet

Hoito- ja käyttösuunnitelman yleiset tavoitteet

Hoito- ja käyttösuunnitelman yleisenä tavoitteena on tarkentaa suojelualueiden perustamis-
lainsäädännössä ja -päätöksissä asetettuja tavoitteita sekä sovittaa nämä yhteen alueen muiden
käyttömuotojen kanssa. Suunnitelmassa esitetään tiedot alueen nykytilasta, asetetaan tavoitteet
alueen tulevalle kehitykselle ja eri toiminnoille alueella sekä hahmotetaan alueen tulevaa kehitys-
tä, mahdollisuuksia ja uhkatekijöitä. Hoito- ja käyttösuunnitelmassa esitetään paitsi alueen kehittä-
mistä koskevat strategiset linjaukset, myös raamit alueella tehtävien hoitotoimien ja käyttö-
ratkaisujen toteuttamiseen.

Kansallispuiston suojelutavoitteet

Leivonmäen kansallispuisto on perustettu Järvi-Suomen edustavan metsä-, harju-, suo- ja pien-
vesistöluonnon ja siellä esiintyvien eläin- ja kasvilajien suojelemiseksi sekä retkeilyä, opetusta ja
tutkimusta varten (Laki Leivonmäen kansallispuistosta 45/2003, Liite 1). Kansallispuiston tärkein
suojelutavoite on säilyttää kattava otos keskisuomalaista luontoa, jossa ovat edustettuina laajat,
yhtenäiset suo- ja metsäalueet, maisemallisesti arvokas harjualue sekä lukuisat pienvesistöt. Kes-
keistä on alueen säilyttäminen luonnontilaisena, luontainen kehittyminen sekä ihmistoiminnan
muuttamien alueiden palauttaminen luonnontilaan. Suojelun toteutumisen kannalta merkittävä
tavoite on kansallispuiston laajentaminen Natura 2000 -ohjelman toteuttamisen kautta ja puiston
toiminnallinen kytkentä muihin suojelualueisiin. Natura 2000 -rajaukseen sisältyviä kohteita pyri-
tään hankkimaan valtiolle liitettäväksi kansallispuistoon. Yksityisomistuksessa olevien kohteiden
suojelua toteutetaan lisäksi perustamalla yksityismaille luonnonsuojelualueita sekä turvaamalla
luontoarvoja muiden maankäyttöä ja luonnonvarojen hyödyntämistä säätelevien lakien mukaisin
menettelyin.

Natura 2000 -ohjelman tavoitteet

Euroopan unionin tavoitteena on luonnon monimuotoisuuden vähenemisen pysäyttäminen. Natura
2000 -verkostolla pyritään turvaamaan luontodirektiivissä mainittujen luontotyyppien ja lajien
elinympäristöjen säilyminen. Leivonmäen kansallispuistossa esiintyy 14 luontodirektiivin mukais-
ta luontotyyppiä sekä neljä luontodirektiivin liitteen II lajia ja 26 lintudirektiivin liitteen I lintu-
lajeja. Tällä suunnitelmalla pyritään turvaamaan luontotyyppien ja lajien säilyminen sekä paranta-
maan luontotyyppien edustavuutta ja luonnontilaisuutta.

Muiden luonnonsuojeluohjelmien tavoitteet

Suunnittelualueella sijaitsee useita suojeluohjelmakohteita (ks. taulukko 10, s. 35). Ohjelmien tavoitteita toteutetaan kansallispuiston sekä yksityismailla sijaitsevien luonnonsuojelualueiden perustamisen kautta. Rantojen suojeluohjelman tavoitteena on arvokkaan meri- ja järviluonnon säilyttäminen rakentamattomien rantojen suojelun kautta. Vanhojen metsien suojeluohjelman tavoitteena on vanhojen luonnonmetsien sekä niille ominaisten kasvi- ja eläinlajien säilyttäminen. Soidensuojeluohjelman tavoitteena on säilyttää edustavia näytteitä suoluonnon rikkaudesta kautta maan. Harjujen suojeluohjelman tavoitteena on harjujen geologisten, geomorfologisten ja maisemallisten piirteiden säilyttäminen suojaamalla harjuja erityisesti maa-ainesten otolta ja rakentamiselta.

Opetus-, tutkimus- ja virkistyskäytön tavoitteet

Kansallispuiston tehtävänä on myös yleisenä, kaikille avoimena nähtävyyden kohteena palvella ympäristökasvatusta, opetusta ja tutkimusta sekä virkistystä. Tavoitteena on luoda kansallispuistosta ja lähialueen luontokohteista – kuten Vaarunvuorten luonnonsuojelualueesta ja Päijänteen alueen luontokohteista – vetovoimainen virkistyskäytön kokonaisuus, joka palvelee ensisijaisesti paikallisten ja Jyväskylän seudun asukkaiden lähivirkistyskohteena. Yhdessä lähistön palveluiden kanssa alue soveltuu myös pidempikestoisiin vierailuihin. Sijainnin ja hyvien liikenneyhteyksien ansiosta kansallispuiston laajempaan kohderyhmään ovat yleisesti eteläisen Suomen asukkaat. Kansallispuiston palvelujen kehittämisellä pyritään jokamiesretkeilyä ohella luontomatkailun yritystoiminnan edistämiseen. Opetuskäytön ja ympäristökasvatuksen tavoitteena on kansallispuiston tunnettuuden lisääminen erityisesti lähiympäristön kouluissa ja oppilaitoksissa sekä luonto-opetuksen ja ympäristökasvatuksen edistäminen yhteistyössä paikallisten ja alueellisten toimijoiden kanssa.

Tämän hoito- ja käyttösuunnitelman tavoitteena on Leivonmäen kansallispuiston ja Haapasuo–Syysniemi–Rutajärvi–Kivijärven Natura 2000 -alueen hoidon ja käytön ohjaaminen siten, että

- turvataan alueen metsä-, harju-, suo- ja pienvesistöluonnon monimuotoisuus sekä alueen säilyminen ja kehittyminen luonnontilaisena
- edesautetaan ihmistoiminnan muuttamien alueiden palautumista luonnontilaan
- säilytetään Natura 2000 -alueen suojeluperusteina olevien luontotyyppien ja lajien suotuisa suojelun taso
- suojataan alueen muinaismuistokohteita ja vaalitaan alueeseen liittyvää kulttuuriperintöä
- kehitetään suunnittelualueesta ja sen ympäristön luontokohteista – kuten Vaarunvuorten luonnonsuojelualueesta ja Päijänteen alueen luontokohteista – vetovoimainen virkistyskäyttö- ja luontomatkailukokonaisuus
- luodaan ja parannetaan edellytyksiä paikalliselle, luontoon tukeutuvalla matkailun yritystoiminnalle
- lisätään kansallispuiston tunnettuutta lähialueen kouluissa ja oppilaitoksissa sekä edistetään ympäristökasvatusta puistossa esiteltävien teemojen kautta.

Tavoitteiden asettamisessa on huomioitu sidosryhmiltä saatu palaute. Sidoryhmien antaman palautteen perusteella koostettu SWOT-analyysi on esitetty liitteessä 6. Tässä määriteltyjä tavoitteita tarkennetaan käyttömuodoittain seuraavissa luvuissa.

4 Vyöhykealuejako

4.1 Vyöhykejaon perusteet

Suunnittelualueen jako maankäytön vyöhykkeisiin perustuu kunkin vyöhykkeen pääasialliseen käyttömuotoon. Vyöhykejaolla ohjataan alueen käyttöä, ja se kuvaa kunkin vyöhykkeen tavoitetilaa.

Syrjävyöhyke on alue, joka pyritään pitämään mahdollisimman luonnontilaisena ja erämaisena. Vyöhykkeelle voidaan rakentaa palveluvarustusta – kuten vyöhykkeen läpi kulkeva reitti leiriytymispaikkoineen, mutta sinne ei kohdisteta laajamittaista virkistyskäyttöä. Syrjävyöhykkeellä liikkuminen on sallittu jokamiehen oikeuksien mukaisesti.

Virkistysvyöhyke on virkistyskäytön painopistealue, jonne ohjataan suurin osa kävijöistä. Virkistysvyöhykkeelle sijoitetaan suurin osa palvelurakenteista ja käytetyimmät ulkoilureitit.

Rajoitusvyöhykkeen avulla pyritään säilyttämään suunnittelualueen suojeluarvot ja toteuttamaan luonnonsuojelulle asetettuja tavoitteita. Rajoitusvyöhyke toteutetaan luonnonsuojelulakiin perustuvalla järjestyssäännöllä. Kävijöitä koskevat rajoitukset voivat olla myös määräaikaista.

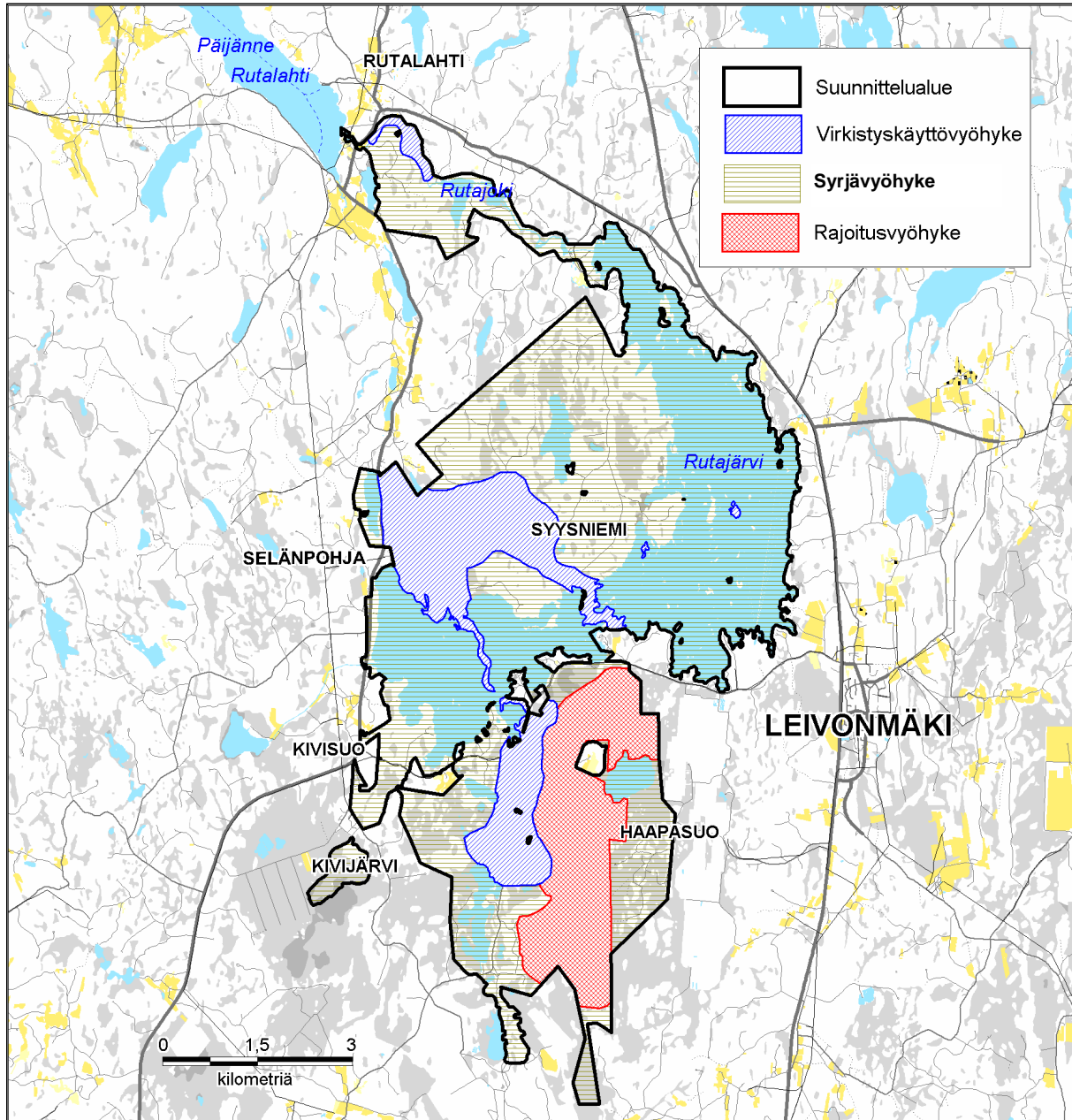
4.2 Suunnittelualueen vyöhykejako

Suunnittelualueen ja Leivonmäen kansallispuiston käytön vyöhykkeet on esitetty kuvassa 10.

Syrjävyöhyke on 4 071 ha:n laajuinen, ja se kattaa 55 % kansallispuiston sekä 75 % koko suunnittelualueen pinta-alasta. Syysniemen metsäalueen pohjoisosa muodostaa pääosan kansallispuiston syrjävyöhykkeestä. Syrjävyöhykettä ovat myös Aholan vanhan metsän alue, Haapasuon pohjoisin osa (Leivonmäki–Kivisuo-tien lähellä) sekä puiston eteläkärki, Harjunsuo. Syysniemen aluetta hyödynnetään osin virkistyskäytössä linjaamalla sinne pidemmät retket mahdollistavia retkeilyreittejä. Reittien pohjana käytetään alueen olemassa olevia metsäteitä, joista osa katkaistaan autoliikenteeltä. Syysniemen alueen reitit suunnitellaan lähinnä omatoimiseen retkeilyyn – virkistyskäytön painopisteen sijoituessa virkistysvyöhykkeelle. Syrjävyöhykkeelle sijoittuu myös pääosa puiston alueella toteutettavista ennallistamistoimista.

Virkistysvyöhyke on kooltaan 725 ha, ja se muodostaa 24 % kansallispuiston sekä 13 % suunnittelualueen pinta-alasta. Kansallispuiston alueen virkistyskäyttö on aiemmin keskittynyt lähinnä Selänpohjan ympäristöön. Kirveslammen alueelle on muodostunut toinen virkistyskäytön painopistealue lampea kiertävän reitin rakentamisen myötä. Nämä kaksi aluetta muodostavat virkistysvyöhykkeen ydinalueet. Selänpohjan ympäristön vyöhyke ulottuu itään päin kattamaan Soimalammen ja Salmelan kanavan. Rutajärven eteläpuolella virkistysvyöhykettä on Haapasuon-harjun alue, jonne sijoittuvat muun muassa liikuntaesteisillekin soveltuvat Harjujärven palvelut. Virkistysvyöhykkeellä on joitain pienialaisia ennallistamiskohteita – lähinnä alueita, joille tuotetaan lisää lahoppua.

Rajoitusvyöhyke on kooltaan 617 ha, ja se kattaa 21 % kansallispuiston sekä 12 % suunnittelualueen pinta-alasta. Pääosa Haapasuon alueesta on rajoitusvyöhykettä, jolla liikkuminen on kielletty vuosittain 15.4.–15.7. lintujen kevätmuuton ja suolinnuston pesimärauhan turvaamiseksi. Rajoitusvyöhykkeelle ei muodostune suuria virkistyskäyttöpaineita, koska se on melko vaikeakulkuista suoaluetta eikä siten oletettavasti houkuttele retkeilijöitä. Suoluontoon tutustuminen on kuitenkin mahdollista Kirveslammen ja Harjujärven alueilla pitkostettujen reittien avulla. Rajoitusvyöhyke sijoittuu kokonaan kansallispuiston alueelle.

Kuva 10. Leivonmäen kansallispuiston ja Haapasuo–Syysniemi–Rutajärvi–Kivijärven Natura 2000 -alueen vyöhykealuejako. © Metsähallitus 2007, © Maanmittauslaitos 1/MYY/07, © Suomen ympäristökeskus 2007.

5 Luonnon suojele ja hoito

5.1 Nykytila

Leivonmäen kansallispuiston perustaminen on toteuttanut Natura 2000 -ohjelmaan kuuluvan Haapasuo–Syysniemi–Rutajärvi–Kivijärvi -alueen suojelusta 52 % (2 631 ha). Kansallispuiston ohella suunnittelualueella on useita yksityismailla sijaitsevia luonnonsuojelualueita. Natura 2000 -kohteeseen kuuluu myös sellaisia maa-alueita, joita ei ole tarkoitus perustaa luonnonsuojelualueeksi. Näiden alueiden suojele toteutetaan muiden lakien – mm. metsälain – nojalla.

Suuren osan suunnittelualueesta muodostaa Rutajärvi, joka ei kuulu kansallispuistoon. Leivonmäen kalastuskunta on toteuttanut Rutajärvellä toimia järven rehevöitymisen – erityisesti sisäisen kuormituksen – vähentämiseksi. Kalastuskunta on mm. tehnyt särkikalajien tehopyyntiä.

5.2 Tavoitteet

Leivonmäen kansallispuiston suojelelun tavoitteena on säilyttää monipuolinen ja edustava näyte tyypillistä keskisuomalaista luontoa, jonka edustajaa ei kansallispuistoverkossa muualla ole. Alueelle on ominaista erityisesti soihin, rantoihin ja harjumetsiin liittyvä luonto, joka muodostaa monipuolisen ja eheän maisemakokonaisuuden.

Kansallispuistoon kuuluvilla, aikaisemmin metsätalouskäytössä olleilla alueilla luonnonsuojelelun tavoitteena on luonnontilaisuuden parantaminen ja erityisesti ihmistoiminnan muuttamien alueiden palauttaminen luonnontilaan. Talousmetsät eroavat luonnontaloudesta mm. puuston ikä- ja kokojakauman, lahopuun määrän ja puuston sijoittumisen suhteen. Metsien ennallistamisella palautetaan talouskäytössä olleeseen metsään takaisin luonnontaloudesta piirteitä. Lisäksi pyritään luonnontaloudesta sukessioprosessin käynnistymiseen ja etenemiseen. Käytännössä pyritään luomaan toimintaedellytykset hajottajaeliöille, jotka ovat talousmetsien uhanalaisin eliöryhmä. Soiden ennallistamisella palautetaan metsäojitettuja soita luonnontilaan. Ojituksen vaikutuksesta suo kuivuu ja turpeen muodostuminen loppuu. Ennallistamistoimilla pyritään palauttamaan suon luonnontaloudesta vesitalous. Vesitaloudesta myötä suon biologinen toiminta korjaantuu vähitellen, ja suon kasvillisuus, eläimistö ja maisema palautuvat luonnontilaan.

Kansallispuistossa sijaitsevien niittyjen hoidon tavoitteena on niittykasvillisuuden elinolosuhteiden turvaaminen sekä niittyjen kehittäminen perinnebiotooppeina.

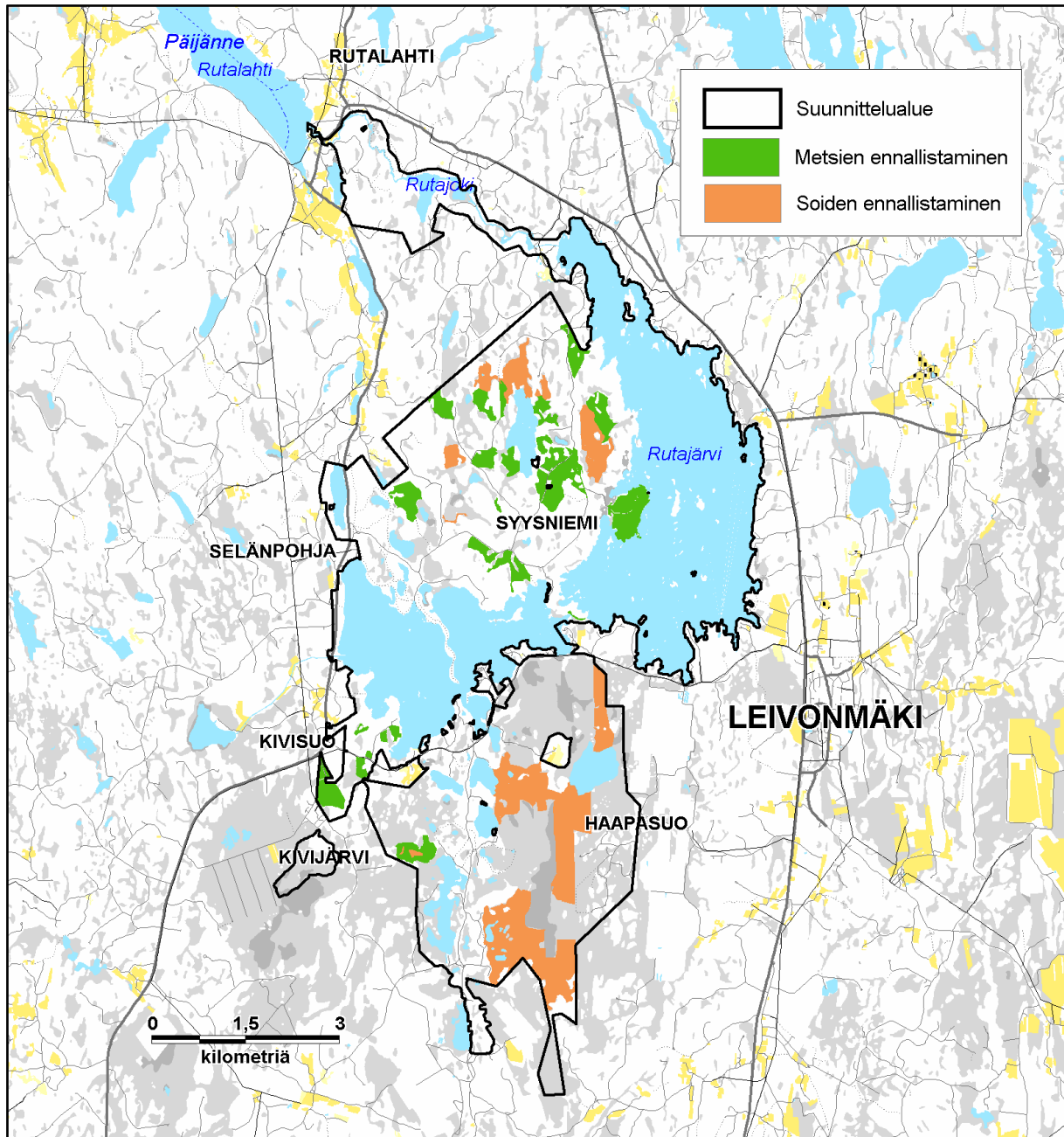
Rutajoen kunnostuksella on pyritty parantamaan järvitaimenen lisääntymisedellytyksiä suunnittelualueella. Tavoitteena on kunnostaa vielä padottuna oleva joen yläjuoksu niin, että kalan kulku joessa on mahdollista. Kunnostuksesta vastaa vesialuetta hallinnoiva Rutajoen osakaskunta.

5.3 Toimenpiteet

Kansallispuiston vyöhykejaon ja sen mukaisen palveluiden sijoittamisen ja toimintojen ohjaamisen avulla sekä luonnon hoidolla, lajiston elinolojen turvaamisella ja ennallistamisella toteutetaan luonnonsuojelelun tavoitteita puistossa. Luonnonhoitotoimien kohteita ovat kansallispuiston alueella sijaitsevat niityt, joita pidetään avoimina niittämällä. Muita luonnonhoitotoimia tehdään tarvittaessa.

Tulokaslajeja torjutaan poistamalla alueella havaitut tulokaskasvit – kuten lupiinit. Pienpetokantoja seurataan, ja tarvittaessa voidaan ryhtyä toimenpiteisiin alueelle vieraiden lajien – kuten minkin – kannan rajoittamiseksi.

Ennallistaminen on luonnonsuojelussa käytetty menetelmä, jossa erilaisilla toimenpiteillä edesautetaan ekosysteemin palautumista kohti luonnontilaa. Ennallistamistoimet toteutetaan Leivonmäen kansallispuiston vuonna 2004 hyväksytyn ennallistamissuunnitelman mukaisesti. Ennallistamiskohteet on esitetty kuvassa 11.

Kuva 11. Ennallistamiskohteet Leivonmäen suunnittelualueella. © Metsähallitus 2007, © Maanmittauslaitos 1/MYY/07, © Suomen ympäristökeskus 2007.

5.3.1 Soiden ennallistaminen

Suolle kaivetut ojat täytetään kokonaan tai padotaan, jotta vedenpinta nousisi tasaisesti koko suolla. Vanhoilla ojitusalueilla ojista kaivettu turve on usein niin maatunutta, ettei se riitä ojien täyttämiseen kokonaan. Tällöin ojat padotaan turvepadoilla mahdollisimman tiheästi. Täyttäminen ja patoaminen tehdään ainakin välipinnalle asti. Maisemallisista syistä pyritään häivyttämään ojien muodostama suoralinjainen verkosto. Ojia täytetään lähinnä Haapasuolla (123 ha) sekä Syyssuolla ja Keitaansuolla (82 ha).

Puuston poistaminen vähentää veden haihtumista suolta ja suokasveille aiheutuvaa varjostusta. Lisäksi luontaisesti avoimilla tai vähäpuustoisilla soilla puiden poistaminen on tarpeen suon alkuperäisen maiseman palauttamiseksi. Suon reunoille ja metsäsaarekkeisiin jätetään enemmän puuta luonnollisen näkymän aikaansaamiseksi. Haihduttamisen vähentämiseksi ja lahoppuun määrän lisäämiseksi puuta voidaan myös kaulata, jolloin ne kuolevat ja keloutuvat vähitellen. Puustoa poistetaan Haapasuon ennallistettavassa eteläosassa sekä mm. Iso- ja Pieni-Valkeisen itäpuolen ennallistamisalueella yhteensä 142 ha:n alueella. Myös Keitaansuolla, Syyssuolla ja Soimasuon pohjoisosassa poistetaan puustoa noin 70 ha:n alueella.

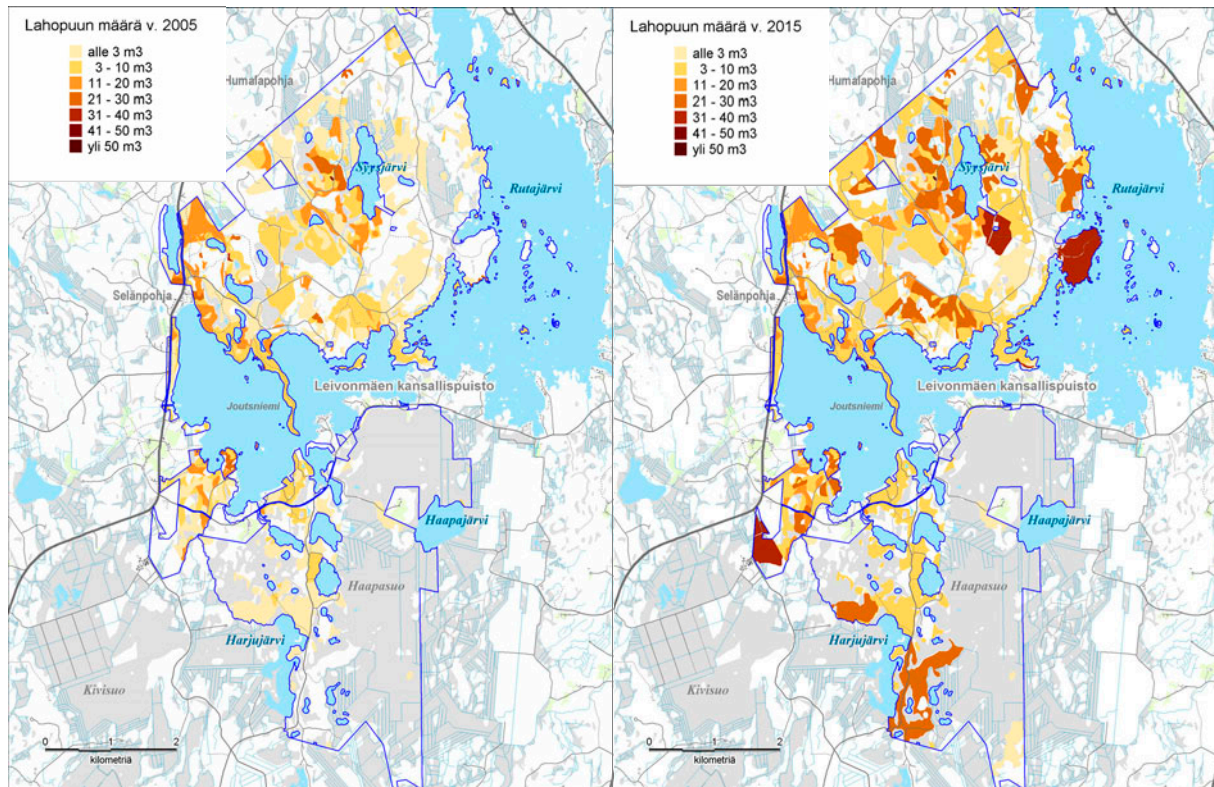
Vedenpinnan noustessa suuri osa suolle ojituksen jälkeen levinneestä kasvillisuudesta kuolee ja kuollut orgaaninen aines joutuu anaerobisen hajotustoiminnan kohteeksi. Hajotustoiminnassa vapautuvat ravinteet huuhtoutuvat suolta valumavesiin. Vesistöjä kuormittaa erityisesti suolta valuva fosfori. Ennallistaminen lisää myös liukoisen orgaanisen aineksen huuhtoutumista ja voi siten heikentää alapuolisten vesistöjen happitilannetta. Huuhtoumat ovat suuria ensimmäisinä ennallistamisen jälkeisinä vuosina, mutta tasoittuvat vähitellen.

5.3.2 Metsien ennallistaminen

Kansallispuistoon luodaan lahoppuujatkumo kuuselle, koivulle ja männylle. Lahoppuuta tulee olla erijäreyksisinä runkoina sekä pysty- että maapuuna. Erityisesti lahon lehtipuun ja kuusen määrän lisääminen on tärkeää. Lahoppuuta tuotetaan vahingoittamalla puustoa mekaanisesti niin, että lahottajaeliöt pääsevät käsiksi puuainekseen. Lahoppuun määrän suojelualueilla tulisi olla noin 30 m³/ha. Lahoppuuta lisätään etenkin Syyksiemen metsiin 150 ha:n alueelle sekä myös Aholan metsäalueelle ja Turasenlampien eteläpuolelle. Arvio lahoppuun määrän kehityksestä on esitetty kuvassa 12.

Kaatomalla istutettua havupuustoa pieniltä aloilta palautetaan metsään luontainen aukko-dynamiikka. Näin muokataan puuston ikä- ja kokojakaumaa monipuolisemmaksi, luodaan lahoavaa puuainesta ja tehdään lehtipuiden taimille valoisia kasvupaikkoja. Pienaukotusta pyritään tekemään kaikille tasaikäisille kuvioille. Aukot sijoitetaan kuvioille epäsäännöllisin välimatkoin. Suurin osa kaadetusta puustosta jätetään aukkoon lahoamaan. Pienaukotusta toteutetaan Syyksiemessä kahdella kohteella yhteensä 40 ha:n alueella.

Tehokas metsäpalojen torjunta on johtanut tilanteeseen, jossa useimpien metsien luontainen palo-jatkumo on häiriintynyt tai katkennut kokonaan. Suojelualueiden metsiä voidaan ennallistamistoimena polttaa, jolloin luodaan paitsi häiriöalueita, myös elinalueita palanutta puuta vaativalle paloalueiden lajistolle. Kansallispuistossa ennallistetaan polttamalla metsää Syyksiäsaassa.

Kuva 12. Arvioitu lahopuuston määrän kehitys Leivonmäen kansallispuistossa v. 2005–2015 toteutettavien ennallistamistoimien ja luontaisen kehityksen myötä. © Metsähallitus 2007, © Maanmittauslaitos 1/MYY/07, © Suomen ympäristökeskus 2007.

Kansallispuistossa on kaksi käytöstä poistettua männyn siemenpuuviljelmää, jotka sijaitsevat Syysniemessä Syysniemen talon ympärillä ja Kivisuolla kurssikeskuksen lähialueella. Siemenviljelmät ennallistetaan poistamalla siemenpuut. Syysniemen talon luona olevasta siemenviljelmästä osa raivataan niityksi, ja siten laajennetaan siemenviljelmän vieressä jo olevan niityn aluetta. Niittyä hoidetaan niittämällä tai laiduntamalla.

Syysniemen alueella katkaistaan tarpeettomat tieurat alueen pirstoutumisen vähentämiseksi ja liikenteen rajoittamiseksi. Teiden sulkemisessa käytetään suuria kiviä tai tarvittaessa puomeja. Tieurien sekä puun säilytys- ja lastauspaikkojen annetaan kehittyä luontaisesti.

5.3.3 Luonnonhoito

Kansallispuistossa sijaitsevia niittyjä hoidetaan niittämällä. Niityt sijaitsevat Syysniemen talon vieressä sekä Hukkalassa.

5.3.4 Ennallistamis- ja luonnonhoitokohteiden esittely

Ennallistamista ja luonnonhoitoa esitellään yleisölle kansallispuiston syrjävyöhykkeellä Syysniemessä, Syysmäen ympäristössä, missä sijaitsee useita erityyppisiä ennallistamis- ja luonnonhoitokohteita verrattain pienellä alueella. Näitä ovat Syysmäen lahopuun lisäys- ja pienaukutuskohteet, puuston poisto ja ojien tukkiminen Keitaansuolla sekä polttamalla ennallistettava metsä Syysaaressa. Syysniemen talon lähistöllä sijaitseva niitty, joka on perinnebiotooppi- ja luonnonhoitokohde, liitetään myös esiteltävään alueeseen. Lähellä toisiaan sijaitsevat, eri menetelmillä käsitellyt kuviot tarjoavat kansallisestikin erityislaatuisen mahdollisuuden tutustua ennallistamiseen sekä luonnonhoitoon. Alueella on keskeinen rooli myös ennallistamistutkimuksessa ja -seurannoissa.

Liikkuminen kohteiden välillä tapahtuu pääasiassa alueella olemassa olevia metsäteitä pitkin; uusia polkuja ei rakenneta. Ennallistamiskohteille pystytetään ennallistamista esitteleviä maastopasteita. Lisäksi ennallistamisalueesta laaditaan painettu esite.

5.4 Seuranta

Suunnittelualan luontotyyppien ja lajiston tilaa seurataan Metsähallituksen voimassa olevien ohjeiden mukaisesti. Natura 2000 -luontotyyppien ja -lajien seuranta toteutetaan ympäristöministeriön antamien ohjeiden mukaisesti. Luontotyyppien osalta tarkastellaan erityisesti pinta-alaa ja edustavuutta. Lajiston seuranta perustuu määrääjain toteutettaviin luontoinventointeihin ja erillisten tutkimusohjelmien puitteissa tehtyyn tutkimukseen. Ennallistamistoimien vaikutuksia seurataan ennallistamissuunnitelman mukaisesti, etenkin hoitoseurantana. Haapasuon alueella on käynnissä ravinnehuhtomaseuranta. Jyväskylän yliopisto aloitti kääpaseurannan Leivonmäen kansallispuiston Syysniemen alueella vuonna 2004.

6 Kulttuuriarvojen suojelu

6.1 Nykytila

Kulttuuriperintökohteita suunnittelualueella edustavat muinaismuistokohteet sekä merkit entisaikojen maankäytöstä – kuten kaskirauniot ja niityt. Muinaismuistokohteet on merkitty Museoviraston rekistereihin sekä Metsähallituksen paikkatietojärjestelmiin.

6.2 Tavoitteet

Kulttuuriarvojen suojelun tavoitteena on alueen historiasta ja kulttuuriperinnöstä kertovien kohteiden säilyttäminen. Kulttuuriperintökohteet tarjoavat tietoa menneisyyden elinkeinoista ja elämäntavasta. Kansallispuiston alueen kulttuuriperintöä voidaan hyödyntää myös luonto-opastuksessa ja -opetuksessa.

6.3 Toimenpiteet

Kiinteitä muinaisjäännöksiä valvoo Museovirasto, jonka kanssa yhteistyössä muinaisjäännösten mahdollinen merkitseminen, esittely ja hoito suunnitellaan. Hoitotoimenpiteet ja niiden seuranta suoritetaan Kiinteiden muinaisjäännösten hoito-oppaan (Metsähallitus 2002) ohjeiden mukaisesti. Opas on laadittu Metsähallituksen ja Museoviraston yhteistyönä.

Opastuksen kannalta keskeiset muinaisjäännökset merkitään opastekylteillä, joissa kerrotaan, että kohteet ovat muinaismuistolain perusteella rauhoitettuja. Opastuksessa tuodaan esille sekä hyödynnetään alueella nähtävissä olevaa esihistoriallisen ajan asutusta ja talonpoikaisen maankäytön historiaa.

Jos muinaisjäännösten sijaintialueilla tehdään ennallistamistöitä tai muita ympäristöä muuttavia toimenpiteitä, museoviranomaisiin otetaan yhteyttä ennen toimenpiteiden toteuttamista. Muinaisjäännökset suojataan riittäväällä suojavyöhykkeellä oppaan (Metsähallitus 2002) ohjeiden mukaisesti.

Kattavampien tietojen keräämiseksi Leivonmäen kansallispuistossa tehdään kulttuurihistoriaselvitys.

7 Luonnon virkistyskäyttö ja luontomatkailu

7.1 Retkeily ja palvelurakenteet

7.1.1 Nykytila

Pääosa kansallispuiston palveluvarustuksesta on toteutettu puistolle laaditun siirtymävaiheen hoito- ja käyttösuunnitelman (Metsähallitus 2004) pohjalta vuosina 2004–2005. Kansallispuiston nykyinen palveluvarustus on esitetty kuvassa 13.

7.1.2 Tavoitteet

Leivonmäen kansallispuistosta kehitetään yhdessä ympäristön luontokohteiden kanssa veto-voimainen virkistyskäyttökokonaisuus. Merkittävimpiä lähialueen luontokohteita ovat Vaarunvuorten luonnonsuojelualue sekä Päijänteen alueen kohteet, joihin kansallispuistolla on yhteys Rutalahden kautta. Kansallispuisto palvelee paikallisia ja Jyväseudun asukkaita lähivirkistyskohteena tarjoten mahdollisuuksia monipuolisiin päiväretkiin. Yhdessä ympäristön luontokohteiden ja lähialueen yritysten palvelutarjonnan kanssa se mahdollistaa pidemmänkin viippymisen alueella. Kansallispuisto palvelurakenteineen sekä sen verkottuminen ympäristönsä kanssa parantaa luontomatkailun elinkeinotoiminnan edellytyksiä alueella.

Kansallispuiston yleisökäytön tavoite on 15 000 käyntiä vuodessa ilman mahdollisen luontokeskuksen kävijämäärää lisäävää vaikutusta. Ratkaisut luontokeskuksen perustamisesta tehdään erillisen jatkosuunnittelun pohjalta.

7.1.3 Toimenpiteet

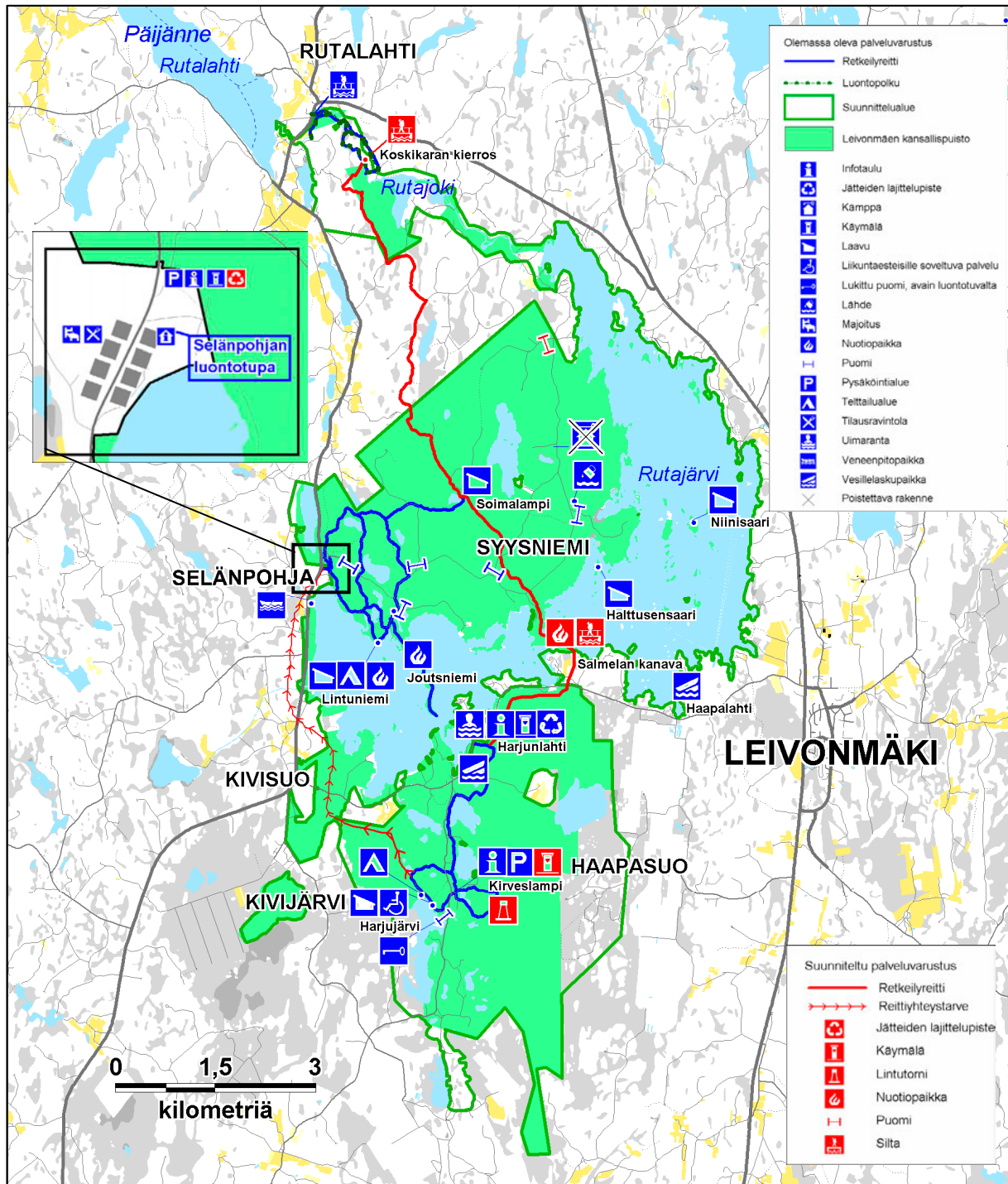
Kävijöiden ohjaaminen puistoon

Kansallispuistoon pohjoisesta päin tulevat ohjataan kansallispuistoon Viisarinmäen ja Rutalahden kautta; etelästä ja Leivonmäen taajamasta tulevat ohjataan Rutajärven eteläpuolista reittiä. Pääasiallisia saapumiskohteita ja retkien lähtöpisteitä puistossa ovat Selänpohja ja Kirveslammen alue.

Retkeilyreitistön kehittäminen

Syysniemen retkeilyreitistöä on laajennettu Hietajärvenkankaan ja Mäyräkankaan alueille. Soimalammelle on rakennettu laavu ja nuotiopaikka. Myös Lintuniemen nuotiopaikan ja telttailualueen varustusta on parannettu rakentamalla paikalle laavu. Pidempien retkien mahdollistamiseksi selvitetään mahdollisuudet rakentaa Rutajärven länsiosan eli Sorsanselän ja Keskisenveden kiertävä rengasreitti, joka yhdistää kansallispuiston palvelualueet toisiinsa. Tämä edellyttää sopimusta maanomistajien kanssa mm. Salmelankanavan eteläpuolisten alueiden osalta, jotka eivät kuulu kansallispuistoon. Mikäli sopimukseen päästään, Salmelankanavan yli rakennetaan silta sekä kanavan pohjoispuolelle nuotio- ja rantautumispaikka. Käytöstä poistettavia Syysniemen metsäautoteitä voidaan hyödyntää ratsastus- ja pyöräilyreitteinä.

Kirveslammen alueelle rakennetaan lintutorni, joka tarjoaa mahdollisuuden Haapasuon maiseman ja lintujen tarkkailuun. Kirveslammen reitistöä on laajennettu Haapasuonharjulle ja edelleen harjun länsipuolelle, Turasenlampien ja Luupää-lammen alueelle. Reitistöön liittyen Harjunjärven pohjoisrannalle on rakennettu myös erityisryhmien – lähinnä liikuntarajoitteisten – saavutettavissa oleva maastokohde ja nuotiopaikka laavuineen. Reittiysteys nuotiopaikalta Turasenlammille soveltuu pyörätuolilla liikkumiseen. Myös Harjunlahden uimarannalta on rakennettu yhdysreitti Kirveslammelle.

Kuva 13. Leivonmäen kansallispuiston retkeilyreitit ja -rakenteet, rakennukset sekä alueella suljettavat tiet.
© Metsähallitus 2007, © Maanmittauslaitos 1/MYY/07, © Suomen ympäristökeskus 2007.

Kansallispuiston retkeilyreitistö yhdistetään Rutalahteen Koskikaran kierrokseen Keski-Suomen ympäristökeskuksen laatiman suunnitelman mukaisesti. Reitistö voidaan yhdistää myös Vaarunvuorten suuntaan, mutta se edellyttää vielä jatkosuunnittelua kohteiden välissä olevien yksityismaiden osalta. Vaarunvuorten alue on hyvin saavutettavissa esim. polkupyörällä. Kivisuon kurssi-keskus voidaan yhdistää kansallispuiston reitistöön, mikäli keskuksen palvelujen kehittäminen tekee sen tarpeelliseksi. Keski-Suomen liikunta (KesLi) on käynnistämässä hanketta, jossa mm. suunnitellaan patikointireitti Jyväskylästä Leivonmäen kansallispuistoon.

Rutajärven rantautumispaikat

Pienveneilyn edellytyksiä Rutajärvellä on parannettu uusien rantautumispaikkojen avulla. Niinisaaren ja Haltusenlahden saareen on rakennettu rantautumis- ja nuotiopaikat sekä yöpymislaavut. Salmelankanavan suulle rakennetaan nuotiopaikka, joka palvelee myös rantautumispaikkana, ja josta on yhteys kansallispuiston retkeilyreitteihin.

Veneenpito keskitetään Selänpohjassa Sorsanselän rannalla sijaitsevalle alueelle. Vene on tuotava paikalle vesitse. Puiston läheisyydessä on kaksi Leivonmäen kunnan alueella sijaitsevaa veneenlaskupaikkaa: Harjunlahden etelärannalla ja Haapalahdessa.

Jätehuolto ja yleisökäymälät

Kansallispuiston jätehuolto keskitetään Selänpohjan pysäköintialueelle rakennettavaan jätteenlajittelu- eli ekopisteeseen. Jätehuollon järjestelyistä tiedotetaan opastuspisteessä ja maastopasteissa. Paikoitusalueille ja nuotiopaikkojen yhteyteen rakennetaan yleisökäymälät.

Kansallispuiston olemassa olevat ja suunnitellut uudet reitit ja rakenteet, puiston alueella sijaitsevat rakennukset sekä suljetut ja suljettavat tiet on esitetty kuvassa 13.

Kansallispuistossa on mahdollista ylläpitää koneellisesti kapeaa retkihihtolatuja Selänpohjasta Syysniemen tieuraa seuraten Lintuniemeen ja Rutajärven jäätä pitkin takaisin Selänpohjaan, sekä vastaavasti Harjulahden ja Harjujärven välistä polkureittiä seuraten. Lintuniemen ja Harjujärven tulipaikat on mahdollista liittää latureitteihin. Hiihtolatuja voidaan ylläpitää, mikäli se ei aiheuta haittaa alueen luontoarvoille eikä muulle virkistyskäytölle. Vaikutukset arvioidaan tarkemmin ladun linjauksen yhteydessä. Ladun tekemisestä koneellisesti on sovittava erikseen Metsähallituksen kanssa. Maastohiihtoa ja lumikenkäilyä voi harrastaa vapaasti koko kansallispuiston alueella. Maaston kulumisen ehkäisemiseksi järjestyssäännöllä ohjataan ratsastus ja pyöräily tätä varten osoitetuille reiteille. Syysniemen alueen metsäteitä voidaan hyödyntää ratsastus- ja pyöräilyreiteinä.

7.1.4 Seuranta

Kansallispuiston kävijämääriä seurataan Metsähallituksen voimassa olevien ohjeiden mukaisesti. Kävijälaskennassa hyödynnetään elektronisia laskureita. Luonnon virkistyskäytön ja luontomatkailun vaikutuksia seurataan Metsähallituksen voimassa olevan ohjeistuksen mukaisesti. Ohjeistus ja käytettävä mittaristo perustuvat LAC-menetelmään (Limits of Acceptable Change – hyväksyttävän muutoksen rajat). Seuranta kohdistuu kestävän luontomatkailun periaatteisiin (Liite 7).

7.2 Luonto-opastus ja opetuskäyttö

Kansallispuistossa on Metsähallituksen opastuspiste, joka sijaitsee Selänpohjan kurssikeskuksessa Syysniemen polkuja lähinnä olevassa rakennuksessa. Kesäkaudella opastuspisteessä työskentelee Metsähallituksen opas. Opastuspisteessä on näyttely, jossa esitellään kansallispuiston luontoa ja palveluita. Puistosta kertovia infotauluja on sijoitettu Selänpohjan ja Kirveslammen pysäköinti-alueille sekä Harjunlahden uimarannan pysäköintialueelle. Lisäksi maastoon sijoitetaan kohdeopasteita mm. palveluvarustuksen yhteyteen.

Kansallispuistosta on laadittu opaslehtinen, jossa on tietoa puiston sijainnista, luonnosta ja palveluista sekä alueen kartta. Kansallispuistoa esitellään myös Metsähallituksen internet-sivuilla osoitteessa www.luontoon.fi/leivonmaki. Puistoa edeltäneestä Haapasuon–Syysniemen luonnonsuojelualueesta on ilmestynyt Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisujen sarjassa Askel elämysiin – Leivonmäen luonnonsuojelualueen ohjaajan opas (Tikkanen ym. 1998).

Opastuksen järjestelyjen taustaksi Metsähallitus teetti luontokeskuspalvelujen alueellista kysyntää selvittävän markkinatutkimuksen kesäkuussa 2004. Tutkimuksessa kartoitettiin kansallispuiston tunnettuutta, kiinnostavuutta, kehittämiskohteita sekä palvelutarjonnan tarpeita. Leivonmäen kunta tilasi syksyllä 2004 suunnitelman, jossa arvioitiin luontokeskuksen toiminnallista ja taloudellista toteutettavuutta sekä esitettiin eri yhteistyötahoille luontokeskuksen mahdollinen toteutus-suunnitelma. Suunnitelmassa hahmoteltiin keskuksen mahdollinen toimintamalli, sijaintipaikka ja toteutussuunnitelma. Useita kysymyksiä jäi kuitenkin edelleen avoimeksi, ja raportti muodostaa lähinnä pohjan jatkosuunnittelulle ja -neuvotteluille. Selvityksen jälkeen jäi kaksi sijoituspaikkavaihtoehtoa: Selänpohja ja Rutalahti. Opastusvaihtoehtojen selvittämistä jatketaan aiemman selvitystyön pohjalta.

Kansallispuisto soveltuu erittäin hyvin opetuskäyttöön. Puisto on helposti saavutettavissa ja siellä on mahdollista tutustua moniin eri luontotyypeihin suhteellisen pienellä alueella, lyhyessäkin ajassa. Maastoon sijoitetut infotaulut kertovat alueen luonnosta ja eläimistöä. Metsähallituksen internet-sivuilla osoitteessa www.luontoon.fi on Leivonmäen kansallispuistosta myös opettajan sivut, joilla kerrotaan mm. koululaisryhmille soveltuvista retkistä ja ympäristökasvatuksesta. Metsähallitus tarjoaa koululaisryhmille ryhmäopastuksia puistossa.

Kansallispuiston käyttöä luonto-opetuksen ja ympäristökasvatuksen kohteena edistetään parantamalla alueen palveluvarustuksen tasoa ja nostamalla esiin erilaisia opetuksellisia teemoja. Opetuskäytössä voidaan hyödyntää myös kansallispuistoon rajautuvia Metsähallituksen talousmetsiä Länsi-Suomen luonnonsuunnitelman (Metsähallitus 2005) mukaisesti. Opetuskäytön jälkiä puistossa seurataan – virkistyskäytön tavoin – Metsähallituksen voimassa olevien ohjeiden ja käytäntöjen mukaisesti. Lisääntyvä opetuskäyttö ei vaaranna puiston suojeluarvoja, sillä alueen luonto kestää pääsääntöisesti hyvin kulutusta.

Jyväskylän yliopiston multimedian koulutusohjelmassa on valmistunut Leivonmäen kansallispuistoa internetissä esittelevä Virtuaaliretki Leivonmäen kansallispuistoon (http://luma.sportum.info/virtuaaliretki/etusivu_fin.jsp). Jyväskylän yliopiston Agora Centerin vetämässä Virtuaalisuohankkeessa (<http://agl.cc.jyu.fi/visu/>) toteutetaan tietoverkkojen välityksellä toimiva, suoluontoa esittelevä verkko-oppimisympäristö. Oppimisympäristö esittelee suoluontoa ja soiden eri käyttömuotoja sekä kertoo soiden merkityksestä mm. ilmastonmuutoksen, luonnon monimuotoisuuden ja paikallisen kulttuurin kannalta.

7.3 Luontomatkailu

Kansallispuiston kupeessa sijaitsee Selänpohjan kurssikeskus, joka tarjoaa mm. kokous-, majoitus- ja ruokailupalveluja. Puiston sisällä Haapasuon puolella sijaitsee Haapalehdon perinnetila, joka tarjoaa mm. opastettuja retkiä kansallispuistoon sekä ratsastusvaelluksia alueella. Kansallispuiston aluetta hyödyntää muutama luontomatkailuyrittäjä, jotka tarjoavat lähinnä majoituspalveluja, opastettuja retkiä sekä melontaa ja kirkkovenesoutua Rutajärvellä.

Leivonmäen kansallispuistoa kehitetään virkistyskäytön ja luontomatkailun painopistealueena. Kansallispuiston palveluvarustusta ja opastusta kehitetään siten, että se yhdessä ympäröivien luontokohteiden kanssa parantaa luontomatkailuyrittäjien toimintaedellytyksiä alueella. Kansallispuistossa harjoitettava luontomatkailu tukee alueen luonnonsuojelun tavoitteita. Kansallispuistoon rajautuvia Metsähallituksen talousmetsiä on mahdollista hyödyntää Länsi-Suomen luonnonvarasuunnitelman (Metsähallitus 2005) mukaisesti luontomatkailun yritystoiminnan tarpeisiin. Niitä myös käsitellään virkistys- ja matkailunäkökulmat huomioon ottaen.

Kansallispuistossa harjoitettavan luontomatkailun tulee noudattaa alueen suojelusäädöksiä ja Metsähallituksen kestävä luontomatkailun periaatteita (Liite 7) sekä Metsähallituksen ja luontomatkailuyrittäjien välisiä sopimuksia. Luontomatkailun toiminnot keskitetään virkistysvyöhykkeelle. Matkailuyritysten kanssa laadittavien sopimusten osalta noudatetaan Metsähallituksen voimassa olevia ohjeita ja käytäntöjä. Yhteistyöyrittäjille järjestetään säännöllisesti tiedotus- ja koulutustilaisuuksia sekä muita tapahtumia alueen hoitoon ja käyttöön liittyen, mikä edesauttaa matkailuelinkeinon kehittymistä ja verkottumista alueella. Tiedotuksen ja osallistamisen keinoja ovat avointen tilaisuuksien sekä koulutusten ohella kahdenväliset neuvottelut yhteistyöyrittäjien ja Metsähallituksen kesken.

Luontomatkailun ekologisia, sosiaalisia ja taloudellisia vaikutuksia seurataan Metsähallituksen voimassa olevien ohjeiden ja käytäntöjen mukaisesti tarkoitusta varten kehitettyä mittaristoa käyttäen.

7.4 Palvelurakenteiden huolto

Kansallispuiston palvelurakenteiden suunnittelusta, rakentamisesta ja huollosta sekä alueen valvonnasta vastaa Metsähallitus. Palvelurakenteet keskitetään virkistysvyöhykkeelle ja sijoitetaan maastoon sopiviksi turvallisuusnäkökohdat huomioiden.

Rakennukset

Leivonmäen kansallispuiston alueella sijaitsee joitakin Metsähallituksen hallinnassa olevia rakennuksia. Näitä ovat vanha metsäkämppä Syysniementien varressa sekä Matkusjärven eteläkärjestä kaakkoon sijaitseva mökki, jotka molemmat puretaan tarpeettomina. Röykkälahden rannassa Kivipuron suulla on huonokuntoinen peltirakenteinen venetalas, joka myös puretaan. Syysjärven etelärannalla on vanha hirsinen venetalas, joka säilytetään. Selänpohjan opastuspisteen tilat on vuokrattu Metsähallituksen käyttöön. Lonttolan tilan rakennukset omistaa yksityinen henkilö, joka siirtää rakennukset sopimuksen mukaisesti pois.

Varastoalue

Selänpohjassa Syysniemen tien varressa sijaitseva vanha soranottoalue toimii kansallispuiston huoltotoimintojen varastoalueena. Alueelle voidaan varastoida esimerkiksi rakenteisiin käytettävää puutavaraa. Lisäksi alueella voidaan tarvittaessa järjestää puiston alueen biojätteiden kompostointi suljetussa kompostorissa. Alueelle ei varastoida jätteitä.

Polttopuuhuolto

Kansallispuistossa on useita nuotiopaikkoja, joilla on nuotiokehä ja polttopuuvarasto. Nuotiopaikoille pyritään tuomaan vähintään puolen vuoden tarvetta vastaava puumäärä kerrallaan. Polttopuut pyritään hankkimaan lähialueilta. Polttopuukuljetukset hoidetaan traktorilla tai moottorikelkalla. Kävijöitä opastetaan käyttämään polttopuuta säästeliäästi.

Jätehuolto

Roskattoman retkeilyn periaatteen mukaisesti kävijät tuovat itse jätteensä pois maastosta. Leivonmäen kansallispuiston jätehuolto keskitetään opastuspisteen yhteyteen rakennettavaan jätteiden lajittelu- eli ekopisteeseen, jonne kävijät voivat tuoda jätteensä palatessaan maastosta. Myös Leivonmäen kunnan omistamalla Harjunlahden uimarannalla on vastaava jätteiden lajittelupiste. Kävijöiden omatoimisuuteen perustuva jätehuolto ehkäisee huoltoajoneuvojen aiheuttamaa maaston kulumista ja vähentää jätehuollon kustannuksia.

Yleisökäymälät

Selänpohjan pysäköintialueella, kaikilla puiston tulipaikoilla ja laavuilla sekä Leivonmäen kunnan omistamalla Harjunlahden uimarannalla puiston läheisyydessä on yleisökäymälät. Myös Kirveslammen pysäköintialueelle rakennetaan käymälä. Käymälöiden sijoittaminen lähelle teitä vähentää huoltoajon tarvetta maastossa ja siten maaston kulumista.

Palvelurakenteiden ja opasteiden kunnossapito ja turvallisuus

Palvelurakenteiden ja maasto-opasteiden kuntoa tarkkaillaan säännöllisesti, ja havaitut viat korjataan. Metsähallitus vastaa hallinnoimiensa alueiden palvelurakenteiden turvallisuudesta.

8 Tutkimus

Leivonmäen kansallispuiston alue on jo pitkään ollut etenkin Jyväskylän yliopiston bio- ja ympäristötieteiden laitoksen opetus- ja tutkimuskohde. Tutkimukset ovat tuottaneet tärkeää taustatietoa alueen luonnosta ja lajistosta. Metsähallitus on suorittanut suunnittelualueella lajiston ja luontotyyppien inventointeja. Aluetta koskevat tutkimukset on esitetty tämän suunnitelman lähde-
luettelossa.

Suunnittelualueella tehtävä tutkimus – erityisesti ennallistamistoimien seuranta – tuottaa tietoa, jota voidaan hyödyntää sekä suunnittelualueen että muiden vastaavien kohteiden hoito- ja käyttötoimia suunniteltaessa. Hoitotoimien ja käytön ohjaamisen kannalta keskeisiä tutkimusaiheita ovat alueen luonto, lajisto ja kävijämäärä sekä eri toimintojen – kuten virkistyskäytön ja ennallistamisen – vaikutukset alueella. Yhteistyötä kehitetään erityisesti Jyväskylän yliopiston kanssa. Metsähallitus tarjoaa toimintaedellytykset tutkimushankkeille ja saa vastavuoroisesti käyttöönsä aluetta koskevia tutkimustuloksia.

9 Muu käyttö

9.1 Marjastus ja sienestys

Suunnittelualueella voi vapaasti kerätä marjoja ja hyötysieniä, huomioiden kuitenkin liikkumisrajoitukset kansallispuiston rajoitusvyöhykkeellä. Kääpien kerääminen suunnittelualueella on kielletty.

9.2 Kalastus

Suunnittelualueella sijaitsevilla järvillä ja lammilla onkiminen, pilkkiminen ja viehekalastus sekä muu kotitarve- ja virkistyskalastus on sallittu kalastuslain (286/1982) mukaisesti. Kalastusta sekä kalavesien hoitoa säätelevät Leivonmäen ja Rutalahden kalastuskunnat. Alueella ei ole – muutamia pieniä, kalastuksen kannalta merkityksettömiä lampia lukuun ottamatta – Metsähallituksen hallinnassa olevia vesialueita. Hoito- ja käyttösuunnitelmassa ei rajoiteta kalastusta alueella.

9.3 Metsästys

Leivonmäen kansallispuistosta annetun asetuksen (123/2003) mukaisesti hirvenajo metsästyksen yhteydessä on sallittu puiston alueella Metsähallituksen luvalla. Hirvenajo voidaan toteuttaa miesajona tai käyttäen koira. Muilta osin koirien irralleen päästäminen kansallispuistossa on kielletty. Retkeilijöiden viihtyvyyden turvaamiseksi virkistyskäytön ydinalueet Selänpohjassa ja Joutsniemessä rajataan hirvenajoalueiden ulkopuolelle siten, että hirvenajoalueen etelärajana on välillä Selänpohja–Lintuniemi Syysniemen tie.

Muu metsästys kansallispuiston alueella on kielletty. Tulokaspetojen poistaminen luonnonsuojelusyistä voidaan kuitenkin sallia, mikäli niiden (lähinnä minkin ja supikoiran) kannat runsastuvat haitallisesti. Metsähallitus päättää pienpetopyynnin järjestelyistä tapauskohtaisesti.

Yksityismaiden luonnonsuojelualueilla metsästäystä säätelevät kunkin suojelualueen rauhoitusmääräykset. Suunnittelualueeseen kuuluvilla kansallispuiston ja yksityisten suojelualueiden ulkopuolisilla alueilla metsästys on sallittu metsästyslain (615/1993) mukaisesti.

9.4 Liikenne ja liikkuminen

Liikenteen ja liikkumisen järjestelyn tavoitteena on ohjata liikennettä siten, että alueen eliölajistolle ja muille luontoarvoille aiheutetaan mahdollisimman vähän haittaa ja häiriötä.

Puistoa sivuavat paikallistiet ja puistoalueen tiheähkö metsäautoteiden verkosto tarjoavat hyvät mahdollisuudet polkupyöräilyyn ja ratsastukseen. Osa Syysniemen alueen metsäautoteistä suljetaan autoliikenteeltä puiston sisäisen liikenteen vähentämiseksi, mutta tieurat ovat jatkossakin kävelijöiden, pyöräilijöiden ja ratsastajien käytettävissä. Suljettavia teitä ovat Syysniemen tieltä pohjoista kohti Lonttolaan ja Soimalammen ohi Syysjärven länsipuolelle johtavat metsäautotiet

sekä puiston pohjoisosassa Syysniemen tieltä Syysuolle suuntautuva metsäautotie. Hukkalan ja Syysaaren tiet suljetaan yleisöliikenteeltä, mutta ylläpidetään huoltoteinä. Syysniemen tie ylläpidetään huoltotienä. Yleisöliikenne tiellä sallitaan toistaiseksi. Mikäli liikenteestä aiheutuu lisääntyvän kävijämäärän myötä haittaa alueen suojelulle, voidaan tie katkaista puomein. Näin saadaan kansallispuiston ydinosia rauhoitettua moottoriliikenteeltä. Suljettavat tiet on merkitty alueen palveluvarustusta esittelevään kuvaan 12.

Moottorikelkkailua ei ohjata alueen sisälle, lukuun ottamatta mahdollisuutta hiihtoladun tekemiseen Selänpohjasta Lintuniemeen.

Rutajärven pienveneily on liitetty puiston palveluvarustuksen piiriin puistoon rakennettujen rantautumispaikkojen myötä.

10 Toimenpidesuunnitelmat

Leivonmäen kansallispuistolle on laadittu ja vahvistettu ennallistamissuunnitelmat (Suikki 2001, Arminen 2003). Lisäksi kansallispuisto sisältyy valmistettavaan Keski-Suomen valkoselkätikan hoitosuunnitelmaan. Teemakohtaisia luonnonhoitosuunnitelmia laaditaan tarpeen mukaan.

Suunnitelmakaudella toteutettavalle palveluvarustukselle sekä yhteystarpeina tässä suunnitelmasa esitetyille reiteille laaditaan Metsähallituksen ohjeistuksen mukaiset toimenpidesuunnitelmat. Opastusvaihtoehtojen selvittämistä jatketaan aiemman selvitystyön pohjalta.

Luonnonhoito- ja muut toimenpidesuunnitelmat vahvistaa Metsähallitus.

11 Suunnittelualueen ulkopuolinen maankäyttö

Turvetuotanto

Haapasuon itäosa on Vapo Oy:n hallinnassa ja turvetuotantokäytössä. Alueen maat ovat Vapo Oy:n ja yksityisten maanomistajien omistuksessa. Turpeennosto Haapasuolla jatkuu Vapon arvioiden mukaan noin vuoteen 2025, jolloin alueen hyödynnettävissä olevien turvevarojen lasketaan ehtyvän. Alueen jälkikäytöstä ei ole vielä tehty lopullista suunnitelmaa, mutta mahdollinen jälkikäyttömuoto on, että Haapasuon pohjoisosaan muodostetaan kosteikko tai lintujärvi. Haapasuon maanpinta on alempana kuin Rutajärven pinta, joten alueen pitäminen kuivana esimerkiksi viljely- tai metsätalouskäytössä vaatisi jatkuvaa pumppaamotoimintaa. Kosteikkoalue tarjoaisi elinympäristöjä etenkin linnustolle ja tukisi siksi hyvin kansallispuiston tavoitteita. Turpeennosto alueella päättyy asteittain turvevarojen ehtyessä, ja alueen jälkikäytön edellyttämät toimet toteutettaneen vaiheittain alueiden poistuessa tuotannosta. Myös läheisellä Harjujärvensuolla on pieni-alaisia turvetuotantoalueita, jotka ovat yksityisten yrittäjien hallinnassa, sekä Vapon Kailasuon turvetuotantoalue. Turvetuotannon ympäristövaikutuksia säädellään ympäristölupaehdoin.

Metsätalous

Kansallispuiston etelä-, länsi- ja pohjoispuoliset alueet ovat pääosin metsätalouskäytössä. Alueella on sekä valtion että yksityisten maanomistajien metsiä. Kansallispuistoa ympäröiviä valtion talousmetsiä käsitellään Länsi-Suomen luonnonvarasuunnitelman (Metsähallitus 2005) mukaisesti huomioiden maisemahoidolliset näkökohdat. Retkeilyreittien ja tärkeimpien sisääntuloteiden varsien metsät määritellään maisemametsiksi. Talousmetsiin voidaan myös tarvittaessa sijoittaa luontomatkailua ja virkistyskäyttöä tukevia rakenteita.

Rutajärven ranta-alueet

Rutajärvi kuuluu kokonaisuudessaan Natura 2000 -verkostoon ja suunnittelualueeseen. Rantojen maankäyttöä säätelevät rantayleiskaavat, joiden uusiminen on parhaillaan käynnissä. Kansallispuiston lähialueella Rutajärven etelärannalla on useita kesämökkejä ja myös vakituista asutusta. Rutajärven etelärantojen pirstaleinen maanomistus hankaloittaa pitkien retkeilyreittien linjaamista.

Asutus ja elinkeinotoiminta kansallispuiston lähiympäristössä

Kansallispuiston lähituntumassa sijaitsee Kivisuon kurssikeskus, jonka funktio-tyylisellä päärakennuksella on arkkitehtonista merkitystä ja joka on arvioitu maakunnallisesti arvokkaaksi rakennetuksi kulttuuriympäristöksi. Leivonmäen kunta tarjoaa kurssikeskuksesta toimitiloja pienyrittäjien käyttöön. Alueella on myös yksityinen yritys, joka toimii Selänpohjan kurssikeskuksessa tarjoten mm. ruokailu- ja majoituspalveluja. Myös Selänpohjan kurssikeskus on maakunnallisesti arvokas rakennettu kulttuuriympäristö. Puiston sisällä sijaitsee joitakin yksityisomistuksessa olevia vakituisia asuntoja ja loma-asuntoja. Haapalehdon ja Röykkälän tiloilla puiston välittömässä läheisyydessä on hoidettuja perinnebiotooppikohteita. Haapalehdon laitumet on arvioitu paikallisesti arvokkaaksi perinnebiotooppikohteeksi (Kivelä 2000) ja tilan rakennuskanta maakunnallisesti arvokkaaksi rakennetuksi kulttuuriympäristöksi.

HALLINTO JA TOTEUTUKSEN YMPÄRISTÖVAIKUTUKSET

12 Käytön ohjaus, sopimukset, järjestyssääntö ja laajentaminen

Käytön ohjaus

Leivonmäen kansallispuiston hallinnasta ja hoidosta vastaa Metsähallitus. Kansallispuistoon liitetään kaikki Haapasuo–Syysniemi–Rutajärvi–Kivijärven Natura 2000 -kohteeseen sisältyvät valtiolle hankitut alueet.

Natura 2000 -rajaukseen kuuluvia yksityismaita koskien on meneillään hankeusjakotoimitus. Osa alueista tullaan hankkimaan valtiolle ja liittämään kansallispuistoon, osa rauhoitetaan yksityismaan luonnonsuojelualueina tai suojellaan muiden lakien kautta. Hankeusjakotoimituksesta vastaa Keski-Suomen ympäristökeskus. Yksityismailla sijaitsevilla luonnonsuojelualueilla ovat voimassa alueen perustamispäätöksen mukaiset rauhoitusmääräykset. Kansallispuistoon liitettäviksi hankituilla alueilla – ml. yksityismaiden luonnonsuojelualueilla – sovelletaan kansallispuiston rauhoitussäännöksiä.

Natura 2000 -alueeseen sisältyvien yksityismaiden hallinnasta ja hoidosta vastaa maanomistaja, yksityismaiden luonnonsuojelualueiden osalta niiden rauhoitussäädösten mukaisesti. Yksityismaiden luonnonsuojelualueiden luontotyyppi-inventoinneista ja hoitosuunnittelusta vastaa Keski-Suomen ympäristökeskus.

Kansallispuiston alueen sisään jäävät vesialueet eivät pääsääntöisesti kuulu kansallispuistoon, vaan Leivonmäen kalastuskunnalle. Puiston alueen sisälle kokonaisuudessaan jäävät vesialueet (pienet järvet ja lammet) pyritään liittämään kansallispuistoon neuvottelemalla niiden hankinnasta valtion omistukseen joko ostoin tai maanvaihdoin. Mikäli hankinta ei ole mahdollista, vesialueet voidaan myös pyrkiä vuokraamaan kalastuskunnalta. Kaikki toimet edellyttävät kalastuskunnan suostumusta.

Sopimukset

Kansallispuiston aluetta koskevia käyttöoikeus- ja vuokrasopimuksia tehdään sekä voimassa olevia sopimuksia jatketaan tarvittaessa Metsähallituksen voimassa olevan ohjeistuksen mukaan. Sopimuksia tehdessä huomioidaan kansallispuiston suojelu- ja muut toiminnalliset tavoitteet. Sopimukset voivat koskea esimerkiksi tie- ja johdinalueita, metsästystä, luontomatkailemisen yritystoimintaa tai tutkimusta. Kansallispuiston alueella sijaitsevien loma-asuntojen vuokrasopimuksia ei jatketa eikä uusia tehdä enää puiston perustamista seuraavan lyhyen siirtymäajan jälkeen.

Järjestyssääntö

Leivonmäen kansallispuistolle laaditaan luonnonsuojelulain 20. §:n mukainen järjestyssääntö. Ehdotus järjestyssäännöksi on liitteessä 8.

Kansallispuiston laajentaminen

Natura 2000 -aluetta koskevat tavoitteet pyritään toteuttamaan hankkimalla Natura 2000 -rajaukseen sisältyviä kohteita valtiolle suojelutarkoituksiin. Kansallispuistoon liitettäviksi hankittuja kohteita ovat mm. Syysniemen alueella sijaitsevat Lonttolan ja Pukan tilat, Rutajoen rannalla Matkuksenkolun alueella sijaitseva Teijonsalon tila sekä puiston lounaispuolella sijaitseva Kivi-järvi, joka on lasketusta järvestä muodostunut suoalue. Lisäksi kansallispuistoon liitetään vanhat venevalkama-alueet Syysniemestä Syyslahden ja Halttusenlahden rannoilta sekä Kivisuontien varresta Erkinniitunlahden rannalta. Hankeusjakoon sekä Rutalahden ja Rutajärven ympäristön yleiskaavoitukseen liittyen neuvotellaan vielä joidenkin Natura 2000 -rajaukseen kuuluvien kohteiden hankinnasta.

Natura 2000 -alueelle voidaan valtioneuvoston päätöksen mukaisesti perustaa luonnonsuojelulain nojalla luonnonsuojelualueita, tai suojelu voidaan joillakin osa-alueilla toteuttaa lievemmin vesilain (264/1961), metsälain (1093/1996), maa-aineslain (555/1981) sekä maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) nojalla. Suojelun toteuttamiskeinot vaihtelevat alueittain. Vesialueilla suojelu toteutetaan vesilain perusteella, Haapasuon eteläosassa Harjunkankaan alueella maa-aineslain ja metsälain nojalla sekä Lassinsalosta lounaaseen olevalla alueella metsälain nojalla. Rutalahden yleiskaavan valmistelussa osa Natura 2000 -rajaukseen kuuluvista alueista merkittäneen MU- ja V-alueiksi, joiden suojelu toteutetaan maankäyttö- ja rakennuslailla ja muiden alueiden suojelu luonnonsuojelulain (1096/1996) perusteella.

Toteutus täsmentyy käynnissä olevan hankeusjaon yhteydessä. Natura 2000 -alueeseen sisältyvien yksityismailla sijaitsevien luonnonsuojelualueiden luontotyyppi-inventoinnit saatetaan valmiiksi, ja niiden pohjalta laaditaan mahdollisesti tarvittavat hoitosuunnitelmat.

13 Turvallisuus ja pelastustoiminta

Metsähallitus vastaa siitä, että sen hallinnassa olevan alueen palveluvarustus on kunnossa sekä täyttää sille asetut yleiset ja erityiset turvallisuusvaatimukset. Metsähallituksen henkilökunnan työtapojen ja -välineiden sekä muiden työskentelyyn liittyvien turvallisuusnäkökohtien osalta noudatetaan voimassa olevia työsuojeluohjeita. Työsuojeluun liittyvä sisäinen palaute käsitellään viipymättä ja epäkohdat korjataan.

Kansallispuistolle laaditaan palo- ja pelastussuunnitelma yhteistyössä pelastusviranomaisten kanssa.

14 Valvonta

Metsähallitus vastaa kansallispuiston valvonnasta. Valvonta kohdistuu järjestyssääntöjen noudattamiseen, rajoitusalueiden rauhoittamiseen ja muihin rauhoitusmääräyksiin. Valvonta perustuu alueen hallinnan ohella lakiin Metsähallituksen erävalvonnasta (1157/2005).

15 Yhteistyö

Metsähallitus hoitaa ja kehittää Leivonmäen kansallispuistoa yhteistyössä eri sidosryhmien sekä paikallisten asukkaiden ja matkailuyrittäjien kanssa. Yhteistyön keinoja ovat avoin tiedottaminen, kokoukset ja koulutustilaisuudet, yhteishankkeet sekä osallistavat ja sitouttavat suunnittelu- ja menetelmät.

Tärkeimpiä yhteistyötahoja ovat Leivonmäen kunta ja paikallinen väestö, Keski-Suomen ympäristökeskus, Keski-Suomen liitto, Jyväskylän yliopisto, lähiseudun koulut ja oppilaitokset, paikalliset kalastus- ja metsästystahot, Museovirasto sekä retkeily- ja luonnonsuojelujärjestöt. Yhteistyötä kehitetään erityisesti kestävän luontomatkailun osalta paikallisten yrittäjien ja matkailuelinkeinon kanssa.

16 Resurssit ja aikataulu

Suurin osa tässä suunnitelmassa esitetyistä palvelurakenteista on toteutettu siirtymävaiheen hoito- ja käyttösuunnitelman (Metsähallitus 2004) perusteella. Peruspalvelurakenteista toteuttamatta ovat vielä Koskikaran kierroksen ja kansallispuiston yhdistävä reitti sekä Rutajärven kiertävä reitti. Tämä ns. Rutajärven rengasreitti yhdistää Syysniemen alueen palveluvarustuksen ja Kirveslammen–Harjujärven kohteet sekä Leivonmäen kunnan Harjunlahden päiväretkikohteen. Reittien toteuttamismahdollisuuksien selvittämistä jatketaan paikallisten maanomistajien kanssa.

Mahdollisen luontokeskuksen tai muiden opastusratkaisujen rahoitusmahdollisuuksien, sijoittumisen ja toimintakonseptin selvittämistä jatketaan. Aikataulu ja toteutettavuus riippuvat suunnittelun etenemisestä.

Ennallistamista jatketaan aiemmin laaditun ennallistamissuunnitelman mukaisesti. Toimenpiteet saatetaan loppuun vuoteen 2010 mennessä, jonka jälkeen toimenpiteet painottuvat teema-kohtaiseen luonnonhoitoon.

Leivonmäen kansallispuiston kiinteistöön liitetään kansallispuistoon hankitut uudet alueet sekä vielä liittämättä olevat osuudet Leivonmäen valtionmaasta. Kansallispuiston rajat merkitään maastoon maalimerkein. Yksityisten luonnonsuojelualueiden rajojen merkinnästä vastaa Keski-Suomen ympäristökeskus yhteistyössä maanomistajien kanssa.

Tähän suunnitelmaan perustuvan palveluvarustuksen rakentamiseen liittyvät investointikulut on esitetty taulukossa 12. Muita suunnitelman toteuttamiseen liittyviä kustannuksia ovat mm. rakennusten purkamisen ja teiden sulkemisen sekä opastuksen ja viitoituksen kustannukset. Syysniemen kämppäalueen rakennusten ja Kivipuron suulla sijaitsevan venetalaan purkamiskustannukset ovat 8 000 €. Teiden sulkemiseen käytettyjen puomien kustannukset ovat 1 800 € ja tienvarsiopasteiden 2 750 €. Puistoon sijoitettavien infotaulujen, kohdeopasteiden ja viitoituksen kustannukset ovat 8 000 €.

Taulukko 12. Leivonmäen kansallispuistoon rakennettavan palveluvarustuksen investointikustannukset.
 * = Koskikaran kierrosta ja sen yhdistämistä kansallispuistoon koskeva kustannusarvio kattaa kaikki toimenpiteet kohteella. Metsähallitus vastaa kustannuksista hallinnassaan olevien alueiden osalta.

Investointi	Toteuttamis- vuosi	Summa €
Erijärvien pitkokset 241 m	1996	2 500
Haapasuon lintutorni		15 000
Halttusen saari		
laavu	2005	6 500
liiteri-käymälä	2005	3 500
Harjujärvi		
invalaituri	2004	2 100
liiteri-käymälä	2004	5 800
puolikota	2004	6 000
Harjunlahti		
pitkokset 800 m	2005	8 000
Joutsniemi		
käymälä	2005	4 000
liiteri	1996	3 000
nuotiopaikka	1996	500
Kirveslampi		
käymälä	2008	3 000
pitkokset 842 m	1995	10 000
pöytäpenkki (uusi)	2008	500
pysäköintialue	2004	1 000
turvepylväs	2003	3 000
Lintuniemi		
käymälä	2005	4 000
laavu	2004	5 500
liiteri	1996	3 000
pöytäpenkki	1996	500
Luupään lenkki		
pitkokset 151 m	2004	1 500
Turasenlammen tie ja pysäköintialueet	2004	6 500
Turasenlammen pyörätuolipitkos 80 m	2004	3 000
Mäyrän kierros		
pitkos 194 m	1995	1 900
Niinsaari		
laavu	2005	6 500
liiteri-käymälä	2005	3 500
Rutajärven rengasreitti (Salmelan kanavan ylitys)		
liiteri-käymälä		5 000
pitkokset 2 km		20 000
Salmelan kanavan silta		25 000
tulipaikka		1 000
Selänpohja		
jätteiden lajittelupiste	2007	1 500
käymälä	2004	8 000
pysäköintialue	2004	1 000
Soimalampi		
laavu	2004	4 300
laituri	2004	100
liiteri-käymälä	2004	5 300
maastoportaat	2004	100
pitkokset 324 m	2004	4 000
Yhdysreitti Koskikaran kierros – kansallispuisto*		
Koskikaran kierroksen kunnostus	2007	3 000
yhdysreitti	2008	13 200
Yhteensä		201 800

Leivonmäen kansallispuiston palveluvarustuksen vuosittaiset kunnossapitokustannukset sekä opastuskustannukset nykyisen opastustilanteen (opastuspiste vuokratiloissa, avoinna 5 kk vuodessa) mukaan on esitetty taulukossa 13.

Taulukko 13. Leivonmäen kansallispuiston vuosittaiset kunnossapitokustannukset sekä opastuskustannukset.

Kohde	Summa €/vuosi
Huoltokustannukset (sis. polttopuu- ja jätehuolto)	36 000
Pitkosten korjaaminen ja uusiminen	2 500
Rakenteiden kunnossapito	1 000
Teiden kunnossapito	1 000
Opastus	
tilan vuokra	3 000
oppaan palkkaus	15 000
Yhteensä	58 500

17 Suunnitelman vaikutusten arviointi

Hoito- ja käyttösuunnitelma ei sisällä sellaisia hankkeita, joista olisi laadittava YVA-lain (468/1994) mukainen ympäristövaikutusten arviointi. Laki viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista (200/2005) kuitenkin edellyttää, että ympäristövaikutukset selvitetään ja arvioidaan riittävässä määrin sellaisten suunnitelmien valmistelussa, joiden toteuttamisessa saattaa olla merkittäviä ympäristövaikutuksia. Natura 2000 -verkostoon kuuluvilla alueilla on luonnonsuojelulain (1096/1996) mukaan selvitettävä suunnitelman vaikutukset kohteen luonnonarvoihin. Koska hoito- ja käyttösuunnitelman tarkoitus on nimenomaan kohdealueen luonnonarvojen sekä lajiston elinolosuhteiden turvaaminen ja parantaminen, ei suunnitelmaan lähtökohtaisesti sisällytetä toimenpiteitä, jotka heikentäisivät Natura 2000 -kohteen suojelun perustana olevia luonnonarvoja.

Ympäristövaikutuksia ovat paitsi luontoon kohdistuvat ekologiset vaikutukset, myös ihmisiin kohdistuvat sosiaaliset vaikutukset. Lisäksi ympäristövaikutusten arvioinnissa tulee käsitellä taloudellisia vaikutuksia, jotka voivat kohdistua sekä luontoon että ihmisiin.

Leivonmäen kansallispuiston perustamisella on vaikutuksia sekä alueen luonnonympäristön tilaan että lähialueiden taloudellisiin ja sosiaalisiin olosuhteisiin. Vaikutuksia aiheutuu mm. lisääntyvää kävijämäärästä, palveluvarustuksen rakentamisesta sekä luonnontilan palauttamiseen ja parantamiseen tähtäävistä toimista. Hoito- ja käyttösuunnitelmassa esitettyjen toimenpiteiden ympäristövaikutuksia on arvioitu verrattuna tilanteeseen, jossa kansallispuistoa ei olisi perustettu. Esitetyistä toimista eniten ympäristövaikutuksia aiheuttavat alueiden ennallistaminen ja virkistyskäyttö tukitoimintoinen. Ne on otettu tämän arvioinnin painopisteiksi.

17.1 Ekologiset vaikutukset ja vaikutukset Natura 2000 -alueeseen

17.1.1 Ennallistaminen

Vaikutus maastoon ja eliöstöön

Ennallistaminen edesauttaa ihmistoiminnan seurauksena muuttuneiden kohteiden palautumista luonnontilaan. Suo- ja metsäympäristön luonnontilan parantuminen vaikuttaa suotuisasti myös alueen eliöstön elinolosuhteisiin. Ennallistamistoimien seurauksena ihmistoiminnasta aiheutuva alueen pirstoutuneisuus vähenee ja suunnittelualueesta muotoutuu yhtenäinen, luonnontilainen aluekokonaisuus. Ennallistamisen tavoitteena on käynnistää luontainen sukkessio eli prosessi, jossa toisiaan seuraavat eliöyhteisöt muokkaavat elinympäristöään. Ajan kuluessa ihmistoiminnan vaikutus alueeseen vähenee ja ekosysteemi palautuu luonnontilaan.

Metsien ennallistaminen

Lahopuun määrän lisääminen muokkaa aluetta sopivammaksi erityisesti lahoa puuainesta vaativille hyönteisille ja kääville. Metsien ikääntyessä puita kuolee myös luonnostaan, ja alueelle muodostuu vähitellen luonnontilaiselle metsälle ominainen lahoppuujatkumo. Vaurioittamalla puustoa, pienaukottamalla ja polttamalla luodaan metsään aukkoja, joihin kasvaa lehtipuuvältaista taimistoa. Ennallistamistoimien tuloksena metsään muodostuu luontaisen kaltaisia häiriöalueita, jolloin metsätaloustoimien yksipuolistama puusto vähitellen muuttuu monimuotoisemmaksi. Puuston ja muun kasvillisuuden monimuotoisuuden lisääntyminen muokkaa myös alueen eliölaajiston koostumusta. Ennallistamisesta hyötyvät erityisesti lahoa tai palanutta puuainesta sekä lehtipuuta vaativat lajit. Metsien puulajikoostumuksen, ikärakenteen ja laajiston monipuolistuessa metsäympäristö saa takaisin luontaiset rakennepiirteensä.

Soiden ennallistaminen

Suo-ojien tukkiminen ja patoaminen nostaa vedenpintaa soilla. Tavoitteena on vedenpinnan nouseminen ennen ojitusta vallinneelle tasolle – ja siten suon luontaisen vesitalouden palautuminen. Suoralinjaisen ojaverkoston häivyttäminen ja ojituksen seurauksena kasvaneen puuston poistaminen palauttavat alkuperäisen suomalaisen. Puuston poistaminen vähentää myös haihduntaa ja kasvillisuuteen kohdistuvaa varjostusta. Suokasvillisuuden ennallistuminen alkaa, kun suolla on riittävästi vettä, ja vähitellen suolle palautuu luonnontilainen suokasvivyhdyskunta. Suon toiminnan kannalta tärkeintä on sammalkerroksen ennallistuminen siten, että suo alkaa tuottaa turvetta. Suo on ennallistunut, kun suon tyyppi voidaan määrittää kasvivyhdyskuntien perusteella.

Vaikutukset Natura 2000 -ohjelmakohteeseen

Ennallistaminen parantaa Natura 2000 -luontotyyppien edustavuutta ja voi myös lisätä niiden pinta-alaa alueella. Pinta-ala kasvaa, jos ennallistamistoimien seurauksena elpyneet alueet voidaan luokitella Natura 2000 -luontotyyppisiin kuuluviksi. Polttamalla ennallistettavat alueet luokiteltaneen polton seurauksena boreaaliseksi luonnonmetsäksi. Paloalueet lisäävät merkittävästi Natura 2000 -luontotyyppien pinta-alaa suunnittelualueella. Muiden luontotyyppien pinta-ala kasvaa hitaammin alueiden palautuessa vähitellen luonnontilaan.

Haitalliset vaikutukset

Ennallistamistyöt aiheuttavat tilapäisiä haittoja kohdealueen maastolle ja eläimistöille. Konetyö jättää maastoon ajouria, ja maanpinnan käsittelystä mm. polttoalueiden valmistelun yhteydessä aiheutuu jälkiä, jotka näkyvät maastossa useita vuosia. Lisäksi konetyö aiheuttaa yhdessä muun ennallistamistoimiin liittyvän liikenteen kanssa meluhaittoja ja päästöjä ilmaan. Ennallistamistoissa tuhoutuu kohdealueen kasvillisuutta ja eläimistö voi häiriintyä. Nämä haitat ovat kuitenkin ohimeneviä.

Vesistövaikutukset

Suon ennallistaminen muuttaa voimakkaasti suolla ojituksen jälkeen vallinneita hydrologisia oloja. Vedenpinnan noustessa suurin osa ojituksen vuoksi alueelle levittäytyneestä kasvillisuudesta kuolee. Kuolleen kasvillisuuden hajotessa vapautuu ravinteita, jotka huuhtoutuvat suon pintakerroksesta valumavesien mukana vesistöihin. Merkittävin vesistöjä kuormittava tekijä on lisääntynyt fosforin määrä. Valumavesien fosforipitoisuudet nousevat pienellä viiveellä, voimakkaimmin ennallistamista seuraavan kasvukauden lopulla. Valumavesiin uuttuu myös liukoista orgaanista ainesta, joka voi heikentää vesistöjen happitilannetta ja happamoittaa valumavesiä. Huuhtoumat ovat korkeita ensimmäisinä vuosina ennallistamisesta, mutta tasaantuvat muutamassa vuodessa lähelle tausta-arvoja. Puuston poistaminen aiheuttaa myös ravinteiden vapautumista, jos hakkuutähteitä jätetään suolle. Valmiiksi ravinteikkailla soilla vapautuvat ravinteet voivat johtaa alueen heinittymiseen. Ennallistaminen ei kuitenkaan rasita vesistöjä merkittävästi enempää kuin metsätaloustoimet. Pitkällä tähtäimellä ennallistamistoimet parantavat myös vesistöjen luonnontilaa niiden valuma-alueen luonnontilaisuuden palautuessa.

Haitallisten vaikutusten vähentäminen

Pääosa ennallistamistöistä – etenkin puuston poistaminen ja lahopuun tuottaminen – tehdään syksyllä ja talvella, mikä vähentää maastoon syntyviä koneenjälkiä ja eläimistöille aiheutuvia häiriöitä. Metsien polttaminen tehdään kuitenkin alku- tai loppukesällä. Poltettavilla alueilla ei esiinny uhanalaisluokituksessa tai luontodirektiivissä mainittuja kasvilajeja. Jotkut lintudirektiivin linnut voivat häiriintyä poltosta, mutta pitkällä aikavälillä polttaminen parantaa lintujen elinympäristöä. Paloalueet rajataan luonnollisten esteiden ja tarvittaessa palourien avulla, jotta palo ei leviä hallitsemattomasti. Soiden ennallistamisesta aiheutuvia vesistövaikutuksia pyritään vähentämään ennallistamistoimien vaiheistamisella. Kaadettu puusto ja hakkuutähteet korjataan pois. Rajoitusvyöhykkeellä tehtävä ojien täyttö ja patoaminen ajoitetaan syksyyn, jolloin lintujen pesinnälle ja muutolle aiheutuvat haitat ovat mahdollisimman vähäisiä. Metsähallitus seuraa ennallistamisesta aiheutuvia ravinnehuuhtoumia. Myös ympäristöhallinnossa on käynnissä projekti, jossa seurataan tiettyjen ennallistamiskohteiden – mm. Haapasuon – ravinnehuuhtoumia.

Ennallistamistoimenpiteillä ei aiheuteta vesilain (264/1961) 1:15:ssa tarkoitettuja vesistöhaittoja tai vahinkoa muille maanomistajille.

17.1.2 Virkistyskäyttö

Myönteiset vaikutukset

Suunnittelualueen virkistyskäyttö tarjoaa kävijöille mahdollisuuksia tutustua erilaisiin luonnonympäristöihin ja lisätä luonnontuntemustaan. Luonnonsuojelusta saatava tieto voi muuttaa kävijöiden myöhempiä päätöksiä ja tekoja ympäristön kannalta myönteisemmiksi. Ympäristökasvatuksen sekä luonto-opetuksen avulla välitetään luontoa ja ympäristöä koskevaa tietoa ja edesautetaan siten ympäristöarvojen huomioon ottamista jokapäiväisissä toiminnoissa.

Haittavaikutukset

Kävijämäärän kasvaessa retkeily voi aiheuttaa maaston kulumista ja kasvillisuuden talleantumista. Vaikutus on suurimmillaan virkistysvyöhykkeellä. Lisäksi virkistyskäyttö voi häiritä eläimistöä, erityisesti pesimäaikana. Muita mahdollisia haittavaikutuksia ovat roskaantuminen sekä liikenteen aiheuttamat melu-, pöly- ja muut päästöt. Syrjävyöhykkeellä virkistyskäyttö on huomattavasti vähäisempää eikä aiheuttane merkittäviä häiriöitä. Rajoitusvyöhykkeellä liikkuminen on rajoitusaikana kiellettyä.

Haitallisten vaikutusten vähentäminen

Virkistyskäytöstä aiheutuvaa kävijäpainetta pyritään vyöhykejaon avulla kohdistamaan kulutusta kestäville alueille. Retkeilyn haittavaikutuksia vähennetään linjaamalla polut herkimpien alueiden ulkopuolelle ja opastamalla kävijät pysymään merkityillä reiteillä. Uusien reittien pohjina käytetään olemassa olevia kulku-uria – mm. Harjujärvellä ja Mäyräkankaan–Soimalammen välillä. Suolla kulkevat reitit pitkostetaan. Liikuntarajoitteisille soveltuva Harjujärven nuotiopaikka rakennetaan paikalle, jossa on aiemmin sijainnut rakennus. Siten voidaan hyödyntää paikalla oleva hiekkakenttä ja valmiiksi muuttunut ympäristö. Syysniemen alueella kulkevien teiden katkaiseminen autoliikenteeltä vähentää liikenteen päästöjä ja melua. Suunnittelualueen laajuudesta johtuen virkistyskäyttö ei aiheuttane merkittävää haittaa alueen luonnolle eikä siten vaarana alueen suojeluperusteita.

17.1.3 Vaikutukset suunnittelualueen Natura 2000 -kohteen suojeluperusteisiin

Luontotyytit

Suunnitelman toteuttaminen ei merkittävästi vaikuta **humuspitoisten järvien ja lampien** tilaan. Pitkällä aikavälillä niiden luonnontilaisuus lisääntyy valuma-alueiden palautuessa luonnontilaan. Suunnittelualueella on vain muutamia **lähteitä**, joiden edustavuus on melko heikko. Alueen pienet **metsäluhdat** ovat edustavuudeltaan pääosin hyviä. Suunnitelma ei merkittävästi vaikuta näihin luontotyyppiin.

Ojitusten ja muiden metsätaloustoimien kohteena olleet **keidassuot, aapasuot, vaihettumis- ja rantasuot** sekä **puustoiset suot** ennallistetaan, jolloin niiden luonnontila ja edustavuus paranevat ja pinta-ala voi kasvaa. Virkistyskäyttöä ohjataan mm. vyöhykejaolla, mikä vähentää suolajistolle aiheutuvia häiriöitä. Suunnitelmalla ei ole merkittävää vaikutusta alueen pienialaisiin **lettoihin**.

Boreaalisia luonnonmetsiä ennallistetaan tuottamalla lahpuuta sekä pienaukotuksella ja polttamisella. Ennallistamisen seurauksena luonnontilaisten metsien pinta-ala ja edustavuus lisääntyvät. Etenkin tuoreiden metsäpaloalojen tuoma lisäys alueen Natura 2000 -luontotyyppien joukkoon lisää suunnittelualueen luonnonarvoja. Suunnitelma ei vaikuta oleellisesti **harjumetsiin**. Virkistyskäyttö voi aiheuttaa paikallista kulumista lähinnä poluilla, mutta alueen luonnolle siitä ei aiheudu merkittävää haittaa. **Lehtojen** annetaan kehittyä luonnonvaraisina, paitsi milloin kuusten poistaminen on tarpeen lehtolajiston säilyttämiseksi. Ajan myötä sekä boreaalisten luonnonmetsien, harjumetsien että lehtojen metsärakenne muuttuu edustavammaksi.

Silikaattikalliot ovat erittäin herkkiä kulumiselle. Vyöhykejaon avulla pystytään kuitenkin hallitsemaan luontotyyppiin kohdistuvaa uhkaa ja ehkäisemään vaurioita.

Lajisto

Lähes kaikkien suunnittelualueella tavattavien uhanalaisten sekä luonto- ja lintudirektiivissä mainittujen lajien säilyminen riippuu niiden elinympäristöjen säilymisestä. Tällöin lajien suojelutason voidaan olettaa pysyvän suotuisana, kun lajien elinympäristöt suojellaan ja niiden tilaa parannetaan ennallistamistoimilla. Lajistoa suojellaan myös vyöhykejaolla, joka suojaa kulutukselle herkkää kasvillisuutta ja turvaa linnuston pesimärauhaa. Toimittaessa tämän suunnitelman mukaisesti suojeltava lajisto säilyy ennallaan tai runsastuu. Luonnontilan parantumisen myötä alueen lajistoon voi myös tulla lisää arvokkaita lajeja – erityisesti lahoa tai palanutta puuta vaativia lajeja tai suolajeja.

Kokonaisuutena Leivonmäen kansallispuiston perustaminen sekä tässä hoito- ja käyttösuunnitelmassa esitetyt toimet vaikuttavat myönteisesti alueen luonnonoloihin. Tämän suunnitelman toteuttaminen ei todennäköisesti merkittävästi heikennä niitä luonnonarvoja, joiden perusteella alue on liitetty Natura 2000 -verkostoon.

17.2 Sosiaaliset ja taloudelliset vaikutukset

Suunnittelualueen monipuoliset virkistyskäyttömahdollisuudet tarjoavat kävijöille useita tapoja henkisen ja fyysisen hyvinvoinnin lisäämiseen sekä siten elämänlaadun paranemiseen. Kansallispuiston perustaminen turvaa alueen säilymisen ulkoilu- ja retkeilykäytössä sekä runsaan marja- ja sienisadon saatavuuden tulevaisuudessakin. Palveluvarustuksen kehittäminen parantaa alueen käyttömahdollisuuksia. Liikuntaesteisille soveltuvien palvelujen rakentaminen lisää kansalaisten tasapuolisia mahdollisuuksia nauttia kansallispuiston tarjoamista luontoelämyksistä. Luonto-opetus ja ympäristökasvatus lisäävät kävijöiden luonnontuntemusta ja voivat johtaa ympäristömyönteisiin valintoihin arkielämän toiminnoissa.

Osallistava suunnittelu ja yhteistyö alueen toimijoiden välillä muodostavat perustan suunnittelualueen hoidolle ja käytölle sekä ehkäisevät ristiriitoja eri intressiryhmien välillä. Suunnitelmallinen toiminta ja alueen käytön ohjaaminen vähentävät häiriöitä, joita kasvava kävijämäärä ja siten mm. lisääntyvä liikenne voivat aiheuttaa. Erityisesti ennallistamista koskeva tiedottaminen on tärkeää, koska aihe ei ole toistaiseksi kovin tuttu suurelle yleisölle ja voi siten kohdata ennakkoluuloja.

Leivonmäen kansallispuistossa suoritettavista toimenpiteistä aiheutuu investointikuluja, jotka koostuvat lähinnä palveluvarustuksen rakentamisesta ja palkkakuluista. Lisäksi alueen ylläpidosta aiheutuu kuluja. Investointiin ja ylläpitoon suunnattavat varat suhteutetaan alueen kävijämääriin kustannustehokkaiden ratkaisujen aikaansaamiseksi.

Tämän hoito- ja käyttösuunnitelman mukaiset toimenpiteet – erityisesti tarvittavien taustatietojen keruu ja ennallistamistyöt – lisäävät työllisyyttä sekä välillisesti että välittömästi. Ennallistaminen luo työpaikkoja metsäpalveluyrittäjille – lähinnä metsureille ja koneenkuljettajille. Ennallistamistoimista muodostuvat työpaikat korvaavat metsätalouden työpaikkoja kansallispuiston ja useiden muiden suojelualueiden siirtyessä kokonaisuudessaan metsätalouskäytön ulkopuolelle. Suunnittelutyö ja alueella tehtävä tutkimus ovat vaatineet suuren työpanoksen ja työllistävät jatkossakin. Tutkimushankkeet tarjoavat myös mahdollisuuksia opinnäytetöiden tekoon. Lisäksi työpaikkoja muodostuu opastustoiminnan ja luonto-opetuksen kautta. Työpaikkojen syntyminen vaikuttaa positiivisesti paitsi aluetalouteen, myös alueen sosiaalisiin olosuhteisiin.

Leivonmäen kansallispuiston perustaminen ja kehittäminen voivat lisätä alueen tunnettuutta ja vetovoimaa matkailukohteena sekä siten vaikuttaa positiivisesti seudun elinkeinoelämään. Palveluvarustuksen parantaminen sekä vierailun ympärille kehitettävät, paikallisten yritysten tarjoamat oheispalvelut lisäävät kävijämäärää ja siten myös alueen matkailutuloja. Kansallispuiston perustamisella on vaikutusta myös alueen imagoon. Etenkin Leivonmäen kunta saa myönteistä julkisuutta, mikä voi osaltaan parantaa myös alueen taloudellista ja sosiaalista tilannetta. Hoito- ja käyttösuunnitelman sosiaaliset ja taloudelliset vaikutukset ovat siis pääosin myönteisiä.

Lähteet

- Aho, M., Halonen, J., Häkkinen, M., Liikanen, V., Nevalainen, J. & Toivanen, T. 2002: Kääpäinventointi Haapasuo–Syysniemen luonnonsuojelualueella. – Raportti. Metsähallitus. 12 s. + liitteet.
- Ahola, S. 1987: Umpeenkasvaneen Leivonmäen Kivijärven ja sen reuna-alueen kasvisto ja kasvi-peite. – Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto, biologian laitos, ekologian ja ympäristönhoidon osasto. 48 s. + liitteet.
- Airaksinen, O. & Karttunen, K. 2001: Natura 2000 -luontotyyppiopas. – 2. korj. p. Ympäristöopas 46. Suomen ympäristökeskus. 194 s.
- Arminen 2003: Leivonmäen kansallispuiston ennallistamissuunnitelma. – Metsähallitus, Länsi-Suomen luontopalvelut. 13 s.
- Björkqvist, N., Itkonen, R., Kinnunen, A., Mäkinen, T. & Suikki, A. 2001: Pohjois-Päijänteen alue-ekologinen suunnitelma. – Metsähallitus, metsätalous, Helsinki. 65 s. + liitteet.
- Borg, P., Cajander, R. & Ratilainen, T. 1975: Leivonmäen kansallispuiston yleissuunnitelma. – Julkaisu nro 38, sarja B. Keski-Suomen seutukaavaliitto. s. 1–146.
- Euroopan unionin lintudirektiivi 79/409/ETY. – Euroopan yhteisöjen neuvoston direktiivi luonnonvaraisten lintujen suojelusta.
- Euroopan unionin luontodirektiivi 92/43/ETY. – Euroopan yhteisöjen neuvoston direktiivi luontotyyppien sekä luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston suojelusta.
- Halinen, A. 2003: Leivonmäen kansallispuiston ja Vaarunvuorten kävijätutkimuksen tulosten analysointi. – Käsikirjoitus. Metsähallitus. 19 s.
- Halonen, J. 1990: Leivonmäen Haapasuon kasvillisuuskartoitus. – Käsikirjoitus. Metsähallitus. 13 s.
- Häyrinen, U. & Ruuhijärvi, R. 1966: Etelä-Suomen soiden säilytysuunnitelma. – Suomen Luonto 25(2): 35–51.
- Jantunen, J. 1994: Haapasuo–Syysniemi-alueen linnustotietoja. – Raportti. Metsähallitus. 3 s.
- Kalastuslaki 286/1982.
- Kansallispuistokomitea 1976: Kansallispuistokomitean mietintö. – Komiteanmietintö 1976:88. Valtion painatuskeskus, Helsinki. 199 s.
- Kelola, H. 2004: Leivonmäki. Muinaisjäännösten inventointi. – Raportti. Keski-Suomen museo.
- Keski-Suomen liitto 2006: Keski-Suomen maakuntakaava. Kaavaehdotus/luonnos. – Nähtävillä internetissä osoitteessa http://www.keskisuomi.fi/fin/suunnittelu_ja_kehittaminen/maankayton_suunnittelu/maakuntakaava/?id=46. Viitattu 10.8.2006.

- Kuvaja, P. 1988: Rutajärven–Haapasuon luonnonsuojelu- ja virkistysalueen tavoitesuunnitelma. – Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto, biologian laitos.
- Kärki, S. 1989: Haapasuon luonnontilan palauttaminen, Leivonmäki. – Tnro 384 KSv 1: 1. Keski-Suomen vesi- ja ympäristöpiiri, Jyväskylä. 8 s. + liitteet.
- Laakkonen, H. & Sylgren, A. 1988: Haapasuon–Rutajärven luonnonsuojelun alueen linnustaselvitys. – Käsikirjoitus. Metsähallitus. 16 s.
- Laki Leivonmäen kansallispuistosta 45/2003.
- Laki Metsähallituksen erävalvonnasta 1157/2005.
- Laki viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista 200/2005.
- Laki ympäristövaikutusten arvioinnista 468/1994. – YVA-laki.
- Luonnonsuojelulaki 1096/1996.
- Maa-aineslaki 555/1981.
- Maankäyttö- ja rakennuslaki 132/1999.
- Metsähallitus 1987: Haapasuon–Syysniemen luonnonsuojelun alueen runkosuunnitelma. – Käsikirjoitus. Metsähallitus, luonnonsuojelu. 45 s.
- 2002: Kiinteiden muinaisjäännösten hoito-opas. – Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja B 64. 3. painos. 40 s.
- 2004: Leivonmäen kansallispuisto. Siirtymävaiheen hoito- ja käyttösuunnitelma kansallispuiston perustamisen jälkeen ennen hoito- ja käyttösuunnitelman vahvistamista. – Metsähallitus, Länsi-Suomen luontopalvelut. 4 s.
- 2005: Länsi-Suomen luonnonvarasuunnitelma. – Metsähallituksen metsätalouden julkaisuja 56. 87 s.
- Metsälaki 1093/1996.
- Metsästyslaki 615/1993.
- Muinaismuistolaki 295/1963.
- Männistö, P. 1986: Leivonmäen Rutajärven suokasvisto ja suokasvillisuus sekä niiden suojelu. – Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto, biologian laitos.
- Peitsenheimo-Aarnio, S. & Raatikainen, T. 1989: Joutsan, Leivonmäen ja Luhangan uhanalaiset putkilokasvit ja niiden suojelu. – Jyväskylän yliopiston biologian laitoksen tiedonantoja 57: 1–140.
- Pylvänäinen, T. 1989: Leivonmäen Haapasuon–Syysniemen alueen linnuston kartoitus v. -89. – Raportti. Metsähallitus. 3 s. + liitteet.

- Rajasärkkä, A., Vickholm, M. & Virolainen, E. 1988: Luonnonsuojelualueiden linnuston linjalaskennat. – Raportti. Metsähallitus, luonnonsuojelualuetoimisto. 25 s.
- Rantala, S. 2001: Haapasuo–Syysniemen luonnonsuojelualan kasvillisuuskartoitus 2000–2001. – Käsikirjoitus. Metsähallitus.
- Rassi, P., Alanen, A., Kanerva, T. & Mannerkoski, I. (toim.) 2001: Suomen lajien uhanalaisuus 2000. Uhanalaisten lajien II seurantaryhmä. – Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus, Helsinki. 432 s.
- Rutanen, I. 1992: Leivonmäen Rutajärven–Haapasuon alueen kovakuoriaisfauna. – Raportti. Metsähallitus. 10 s.
- Saajoranta, J. 1983: Leivonmäen Haapasuon kasvillisuuden ja turvekerrostumien kartoitus. – Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto, biologian laitos.
- Salmela, K. 1983: Leivonmäen Haapasuo. – Metsän vuoden 1983 retkeily 1.6.1983.
- Sihvonen, H. 1981: Leivonmäen luonto. – Teoksessa Vilkuna, J. (toim.): Leivonmäen kirja. JYY:n kotiseutusarja nro 18.
- Suikki, A. 2001: Leivonmäen Haapasuo–Syysniemen luonnonsuojelualan Haapasuon ennallistamissuunnitelma. – Käsikirjoitus. Metsähallitus. 4 s.
- Suomen kartasto 1986: Vihko 121–122. Maanpinnan muodot. – Maanmittaushallitus & Suomen maantieteellinen seura.
- Toivanen, T. 2001: Leivonmäen Haapasuo–Syysniemen alueen linnustoselvitys 2001. – Raportti. Metsähallitus.
- 2006: Leivonmäen Haapasuon seurantaruujujen pesimälinnusto 2006. – Raportti. Metsähallitus.
- Vesilaki 264/1961.
- Virtanen, J. 1988: Leivonmäen Rutajärven vesilintuinventory 20.5.1988. – Raportti. Metsähallitus.
- Väliavaara, R., Raatikainen, T., Saari, V., Halinen, P., Salminen, M. & Raatikainen, M. 1991: Uhanalaiset kasvit Keski-Suomessa. – Julkaisu A2. Keski-Suomen liitto. 324 s.
- Ympäristötutkimus Oy Metsätähti 1989: Rutajärven–Haapasuon erityisen suojelualan kasvillisuusraportti. – Raportti. 12 s. + lomakkeet + kartat.

Kirjallisuutta

- Heikkilä, H., Lindholm, T. & Jaakkola, S. 2002: Soiden ennallistamisopas. – Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja B 66. 123 s.
- Horppila-Jämsä, L. & Suominen, T. 2004: Putkilahden maisemanhoitosuunnitelma. – Alueelliset ympäristöjulkaisut 342. Keski-Suomen ympäristökeskus.
- Häyrinen, U. & Ruuhijärvi, R. 1968: Soiden suojelun nykyvaihe. – Suomen Luonto 27(4): 77–91.
- Keski-Suomen seutukaavaliitto 1971: Runkokaava. Keski-Suomi 2010. – Julkaisu nro 1, sarja B.
- 1972: Keski-Suomen luonnonsuojelusuunnitelma. Alueinventointi. – Julkaisu nro 19, sarja B. 104 s.
- 1975: Keski-Suomen soidensuojelusuunnitelma. Pohjoisen Keski-Suomen suot. – Julkaisu nro 38, sarja B. 94 s.
- Lammi, A. 1993: Keski-Suomen pienvesien suojeluohjelma 1993. – Keski-Suomen vesi- ja ympäristöpiiri. 233 s. + liitteet.
- Lukinmaa, E. 1988: Päijänteen pohjoisosaan laskevien Arvajan reitin, Muuramenjoen ja Rutajoen kalatiet. – Vesi- ja ympäristöhallituksen monistesarja nro 96. Helsinki. 88 s. + liitteet.
- Paarlahti, K. & Veijalainen, H. 1988: Leivonmäen Kivisuon metsänlannoituskokeet. – Metsäntutkimuslaitos, suontutkimusosasto, Vantaa. 73 s.
- Pylvänäinen, T. 1994: Keski-Suomen uhanalaisten perhosten esiintymistiedot. – Käsikirjoitus. Jyväskylän yliopiston museon luonnontieteellinen osasto. 11 s.
- Seppä, H., Lindholm, T. & Vasander, H. 1994: Metsäojitettujen soiden luonnontilan palauttaminen. – Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja A 7. 80 s.
- Tikkanen, J., Toppari, E., Kotiaho, J., Pulkkinen, K. & Sulkava, P. 1998: Askel elämyksiin. Leivonmäen luonnonsuojelualueen ohjaajan opas. – Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja B 42. 79 s.
- Tukia, H., Hokkanen, M., Jaakkola, S., Kallonen, S., Kurikka, T., Leivo, A., Lindholm, T., Suikki, A. & Virolainen, E. 2003: Metsien ennallistamisopas. – Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja B 58. 87 s.
- Vilkuna, J. (toim.) 1981: Leivonmäen kirja. – JYY:n kotiseutusarja nro 18.
- Virkkala, R. ym. 2000: Metsien ja soiden suojelutilanne metsä- ja suokasvillisuusvyöhykkeittäin valtakunnan metsien 8. inventoinnin perusteella. – Suomen ympäristökeskus, Helsinki. 52 s.
- Ympäristöministeriö 2003: Ennallistaminen suojelualueilla. Ennallistamistyöryhmän mietintö. – Suomen ympäristö 618. Ympäristöministeriö, alueiden käytön osasto. 220 s.

Laki Leivonmäen kansallispuistosta 45/2003

Annettu Helsingissä 24 päivänä tammikuuta 2003

Laki Leivonmäen kansallispuistosta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 § Kansallispuiston perustamistarkoitus

Järvi-Suomen edustavan metsä-, harju- ja suo- sekä pienvesistöluonnon ja näillä esiintyvien eliö- ja kasvilajien suojelemiseksi sekä retkeilyä, opetusta ja tutkimusta varten perustetaan luonnonsuojelulain (1096/1996) mukainen Leivonmäen kansallispuisto.

2 § Sijainti ja rajat

Leivonmäen kansallispuistoon kuuluu noin 2 900 hehtaaria valtion omistamia alueita, jotka sijaitsevat Leivonmäen kunnassa. Kansallispuiston rajat on merkitty punaisella viivalla tämän lain liitteenä olevaan karttaan.

3 § Viittaussäännös

Leivonmäen kansallispuistosta on muilta osin voimassa, mitä luonnonsuojelulaissa säädetään kansallispuistosta lukuun ottamatta 14 §:n 1 momentin 6 ja 8 kohtaa sekä 15 §:n 5 ja 7 kohtaa.

4 § Tarkemmat säännökset

Tarkemmat säännökset tämän lain täytäntöönpanosta annetaan tarvittaessa valtioneuvoston asetuksella.

5 § Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2003.

Tällä lailla kumotaan Haapasuon ja Syysniemen sekä Ruunaan luonnonsuojelualueista 17 päivänä tammikuuta 1991 annettu laki (131/1991).

HE 230/2002

YmVM 19/2002

EV 207/2002

Helsingissä 24 päivänä tammikuuta 2003

Tasavallan Presidentti

Tarja Halonen

Ympäristöministeri

Jouni Backman

LIITE 2. 1(1)

Valtioneuvoston asetus Leivonmäen kansallispuistosta 123/2003

Annettu Helsingissä 13 päivänä helmikuuta 2003

Valtioneuvoston asetus Leivonmäen kansallispuistosta

Valtioneuvoston päätöksen mukaisesti, joka on tehty ympäristöministeriön esittelystä, säädetään 20 päivänä joulukuuta 1996 annetun luonnonsuojelulain (1096/1996) 16 §:n nojalla:

1 § Leivonmäen kansallispuistosta 24 päivänä tammikuuta 2003 annetulla lailla (45/2003) perustetussa Leivonmäen kansallispuistossa voidaan luonnonsuojelullisten syiden niin vaatiessa Metsähallituksen luvalla sallia hirvenajo metsästyksen yhteydessä.

2 § Tämä asetus tulee voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2003.

Helsingissä 13 päivänä helmikuuta 2003

Ympäristöministeri
Jouni Backman

Hallitussihteeri
Heikki Korpelainen

Yhteenveto suunnittelualueen yksityismailla sijaitsevien luonnonsuojelualueiden rauhoitusmääräyksistä

Haapalehto

kiellettyä:

- oijen kaivaminen, vesien perkaaminen ja patoaminen sekä kaikenlainen muu maa- ja kallioperän vahingoittaminen, muuttaminen ja sen aineiden ottaminen
- metsänhakkuu sekä muu kasvien ja kasvinosien ottaminen ja vahingoittaminen marjojen ja syötävien sienten poimimista lukuun ottamatta
- rakennusten, laitteiden, teiden ja polkujen rakentaminen
- liikkuminen moottoriajoneuvolla sulan maan aikana
- metsästys ja kalastus sekä kaikenlainen eläinten häiritseminen ja pesien vahingoittaminen
- tulenteke, roskaaminen, telttailu ja muu leirielämä
- samoin muu toiminta, joka saattaa muuttaa alueen maisemakuvaa tai vaikuttaa epädullisesti kasvillisuuden ja eläimistön säilymiseen.

sallittua:

- maanomistajalla on oikeus pitkostaa tilalta Haapajärven rantaan kulkeva polku
- poiketa määräyksistä lääninhallituksen hyväksymän suunnitelman mukaan ojitusta ja metsänhakkuuta koskevaa kieltoa lukuun ottamatta, mikäli se on luonnonsuojelualueen hoidon, käytön ja kasvillisuuden ja eläimistön säilymisen kannalta perusteltua.

Hietajärven metsä

kiellettyä:

- oijen kaivaminen, vesien perkaaminen ja patoaminen sekä muu maa- ja kallioperän vahingoittaminen, muuttaminen ja maa-ainesten ottaminen
- rakennusten, laitteiden, teiden ja polkujen rakentaminen, lukuun ottamatta alueen läpi kulkevan tien/kulkevien teiden normaalia kunnossapitoa.

sallittua:

- metsien hoitaminen ja hakkaaminen rantametsiä koskevien Tapion säännösten mukaisesti
- poiketa määräyksistä alueellisen ympäristökeskuksen hyväksymän suunnitelman mukaan, mikäli toimenpide on luonnonsuojelualueen hoidon ja käytön tai tieteellisen tutkimuksen kannalta perusteltua.

Hietajärven ranta

kiellettyä:

- oijen kaivaminen sekä vesien perkaaminen ja patoaminen
- maa-ainesten ja kaivoskivennäisten ottaminen sekä maa- ja kallioperän vahingoittaminen ja muuttaminen
- rakennusten, laitteiden, teiden ja polkujen rakentaminen lukuun ottamatta alueen läpi kulkevien teiden normaalia kunnossapitoa ja vaihtokirjassa mainitun tieoikeuden rakentamista.

LIITE 3. 2(9)

sallittua:

- metsien hoitaminen ja hakkaaminen rantametsiä koskevien Tapion säännösten mukaisesti
- poiketa määräyksistä ympäristökeskuksen hyväksymän suunnitelman mukaan, mikäli se on luonnonsuojelun hoidon ja käytön tai tieteellisen tutkimuksen kannalta perusteltua.

Ison Harjujärven luonnonsuojelualue

kiellettyä:

- ojien kaivaminen sekä vesien perkaaminen ja patoaminen
- metsänhakkuu
- maa-ainesten ja kaivoskivennäisten ottaminen sekä maa- ja kallioperän vahingoittaminen ja muuttaminen
- sienten, puiden, pensaiden ja muiden kasvien tai niiden osien ottaminen ja vahingoittaminen lukuun ottamatta marjojen ja hyötysienten poimimista
- luonnonvaraisten selkärankaisten eläinten pyydystäminen, tappaminen, hätyyttäminen ja niiden pesien hävittäminen sekä selkärangattomien eläinten pyydystäminen ja kerääminen lukuun ottamatta laillista hirvieläinten metsästystä ja kalastusta
- maan käyttö viljelykseen
- rakennusten, laitteiden, teiden ja polkujen rakentaminen lukuun ottamatta erikseen sallittuja toimenpiteitä
- muut toimet, jotka vaikuttavat epäedullisesti alueen luonnonoloihin, maisemaan ja eliölajien säilymiseen
- liikkuminen moottoriajoneuvolla muualla kuin tiellä ja alueen sisälle jäävälle tontille menevällä uralla tai tontille menevällä tiellä sen jälkeen, jos tie rakennetaan.

sallittua:

- maanomistajalla on oikeus pitää kunnossa alueella olevaa tietä ja rakentaa tie rauhoitusalueen ja Harjujärven väliin jäävälle lomarakennukselle liitekarttaan merkittyyn paikkaan; jos tie rakennetaan, tulee luontoarvot ottaa korostetusti huomioon; tietä voidaan käyttää suojelualueen ulkopuolelta hakatun puutavaran kuljettamiseen silloin, kun se on tarkoituksenmukaisin reitti
- mikäli suojelualueen ulkopuolisia metsäoimia kunnostetaan, voidaan niiden vesiä johtaa liitekarttaan merkittyjen kuuden laskuojan kautta Harjujärveen (neljä ojaa) ja Harjujärvenojaan (kaksi ojaa); mahdollisissa ojien kunnostuksissa tulee noudattaa korostetusti kulloinkin voimassa olevia vesiensuojeluohjeita ja -suosituksia
- poiketa määräyksistä ympäristökeskuksen ja maanomistajan hyväksymän suunnitelman mukaan rakentamista ja metsänhakkuuta lukuun ottamatta, mikäli se on luonnonsuojelun hoidon (esim. ennallistaminen), käytön tai tieteellisen tutkimuksen kannalta perusteltua.

Joki-Jussilan luonnonsuojelualue

kiellettyä:

- ojien kaivaminen sekä vesien perkaaminen ja patoaminen
- maa-ainesten ja kaivoskivennäisten ottaminen sekä maa- ja kallioperän vahingoittaminen ja muuttaminen
- sienten, puiden, pensaiden ja muiden kasvien tai niiden osien ottaminen ja vahingoittaminen lukuun ottamatta marjojen ja hyötysienten poimimista

- luonnonvaraisten selkärankaisten eläinten pyydystäminen, tappaminen, hätyyttäminen ja niiden pesien hävittäminen sekä selkärangattomien eläinten pyydystäminen ja kerääminen
- maan käyttö viljelykseen
- rakennusten, laitteiden, teiden ja polkujen rakentaminen
- suunnistus- ym. maastokilpailujen järjestäminen
- tulenteke, telttailu ja muu leiriytyminen
- muut toimet, jotka vaikuttavat epäedullisesti alueen luonnonoloihin, maisemaan ja eliölajien säilymiseen
- liikkuminen moottoriajoneuvolla.

sallittua:

- alueen läpi kulkevan tien ja luontopolun kunnossapito
- laillinen kalastus
- alueella 2 metsien käsittely Tapion metsänkäsittelyohjeiden mukaisesti
- mikäli alueella 2 tai suojelualueen ulkopuolella olevia metsäojia kunnostetaan, voidaan niistä tulevat vedet johtaa Rutajokeen karttaan merkittyjä kahta ojaa pitkin; ojituksessa ja vesien johtamisessa tulee noudattaa korostetusti kulloinkin voimassa olevia vesiensuojeluohjeita ja -suosituksia
- alueella 3 (tontin vieressä) sallitaan maisemanhoidolliset toimenpiteet (ei avohakkuuta)
- moottoriajoneuvolla ajo tontille menevällä tiellä
- poiketa määräyksistä ympäristökeskuksen ja maanomistajan yhdessä hyväksymän suunnitelman mukaan rakentamis- ja metsänhakkuurajoituksia (alueella 1) lukuun ottamatta, mikäli se on luonnonsuojelualueen hoidon ja käytön tai tieteellisen tutkimuksen kannalta perusteltua.

*Kaunistrannan–Selkäsaaren luonnonsuojelualue***kiellettyä:**

- metsänhakkuu
- ojien kaivaminen, vesien perkaaminen ja patoaminen
- maa-ainesten ja kaivoskivennäisten ottaminen sekä maa- ja kallioperän vahingoittaminen ja muuttaminen
- puiden, pensaiden, sienten ja muiden kasvien tai niiden osien ottaminen ja vahingoittaminen, lukuun ottamatta marjojen ja hyötysienten keräämistä
- luonnonvaraisten selkärankaisten eläinten pyydystäminen, tappaminen, hätyyttäminen ja niiden pesien hävittäminen sekä selkärangattomien eläinten pyydystäminen ja kerääminen, lukuun ottamatta laillista metsästystä ja kalastusta
- maan käyttö viljelykseen
- karjan laiduntaminen
- rakennusten, rakennelmien, laitteiden, teiden ja polkujen rakentaminen
- suunnistus- ym. maastokilpailujen ja -harjoitusten järjestäminen
- tulenteke ja muu leiriytyminen; maanomistajalla on oikeus tulentekeon Selkäsaarella
- muut toimet, jotka vaikuttavat epäedullisesti alueen luonnonoloihin, maisemaan ja eliölajien säilymiseen
- liikkuminen moottoriajoneuvolla.

LIITE 3. 4(9)

sallittua:

- poiketa määräyksistä maanomistajien ja ympäristökeskuksen yhdessä hyväksymän suunnitelman mukaan, jos se on luonnonsuojelualan hoidon ja käytön tai tieteellisen tutkimuksen kannalta perusteltua.

Kesäniemen luonnonsuojeluala

kiellettyä:

- ojien kaivaminen sekä vesien perkaaminen ja patoaminen
- metsänhakkuu
- maa-ainesten ja kaivoskivennäisten ottaminen sekä maa- ja kallioperän vahingoittaminen ja muuttaminen
- sienten, puiden, pensaiden ja muiden kasvien tai niiden osien ottaminen ja vahingoittaminen lukuun ottamatta marjojen ja hyötysienten poimimista
- luonnonvaraisten selkärankaisten eläinten pyydystäminen, tappaminen, hätyyttäminen ja niiden pesien hävittäminen sekä selkärangattomien eläinten pyydystäminen ja kerääminen
- maan käyttö viljelykseen
- karjan laiduntaminen
- rakennusten, laitteiden, teiden ja polkujen rakentaminen lukuun ottamatta alueen läpi kulkevien teiden normaalia kunnossapitoa; suojeltavalla alueella olevan tien leveys on noin 6 metriä
- suunnistus- ym. maastokilpailujen ja -harjoitusten järjestäminen
- tulenteke, telttailu ja muu leiriytyminen
- muut toimet, jotka vaikuttavat epäedullisesti alueen luonnonoloihin, maisemaan ja eliölajien säilymiseen
- liikkuminen moottoriajoneuvolla.

sallittua:

- poiketa määräyksistä ympäristökeskuksen ja maanomistajan yhdessä hyväksymän suunnitelman mukaan rakentamis- ja metsänhakkuukielloa lukuun ottamatta, mikäli se on luonnonsuojelualan hoidon, käytön tai tieteellisen tutkimuksen kannalta perusteltua.

Kivikon luonnonsuojeluala

kiellettyä:

- ojien kaivaminen sekä vesien perkaaminen ja patoaminen
- maa-ainesten ja kaivoskivennäisten ottaminen sekä maa- ja kallioperän vahingoittaminen ja muuttaminen
- luonnonvaraisten selkärankaisten eläinten pyydystäminen, tappaminen, hätyyttäminen ja niiden pesien hävittäminen sekä selkärangattomien eläinten pyydystäminen ja kerääminen
- maan käyttö viljelykseen
- karjan laiduntaminen
- rakennusten, rakennelmien, laitteiden, teiden ja polkujen rakentaminen
- suunnistus- ym. maastokilpailujen ja -harjoitusten järjestäminen
- tulenteke ja leiriytyminen
- muut toimet, jotka vaikuttavat epäedullisesti alueen luonnonoloihin, maisemaan ja eliölajien säilymiseen

- liikkuminen moottoriajoneuvolla 1.5.–30.3.
- maihinnousu lintujen pesimäaika 1.5.–15.7.

sallittua:

- maanomistajalla on oikeus harjoittaa alueella metsätaloutta metsälain periaatteita ja ranta-metsien käsittelysuosituksia noudattaen
- kotitarvepuiden ottaminen.

*Koivula 1***kiellettyä:**

- metsänhakkuu
- ojien kaivaminen, perkaaminen ja patoaminen
- maa-ainesten ja kaivoskivennäisten ottaminen sekä maa- ja kallioperän vahingoittaminen ja muuttaminen
- puiden, pensaiden, sienten ja muiden kasvien tai niiden osien ottaminen ja vahingoittaminen, lukuun ottamatta marjojen ja hyötysienten keräämistä
- luonnonvaraisten selkärankaisten eläinten pyydystäminen, tappaminen, hätyyttäminen ja niiden pesien hävittäminen sekä selkärangattomien eläinten pyydystäminen ja kerääminen, lukuun ottamatta laillista metsästystä ja kalastusta
- maan käyttö viljelykseen
- karjan laiduntaminen
- rakennusten, rakennelmien, laitteiden, teiden ja polkujen rakentaminen
- suunnistus- ym. maastokilpailujen ja -harjoitusten järjestäminen
- tulenteko ja leiriytyminen
- muut toimet, jotka vaikuttavat epäedullisesti alueen luonnonoloihin, maisemaan ja eliölajien säilymiseen
- liikkuminen moottoriajoneuvolla.

sallittua:

- poiketa määräyksistä maanomistajan ja ympäristökeskuksen yhdessä hyväksymän suunnitelman mukaan, jos se on luonnonsuojelualueen hoidon ja käytön tai tieteellisen tutkimuksen kannalta perusteltua.

*Korpisaaren luonnonsuojelualue***kiellettyä:**

- metsänhakkuu
- ojien kaivaminen sekä vesien perkaaminen ja patoaminen
- maa-ainesten ja kaivoskivennäisten ottaminen sekä maa- ja kallioperän vahingoittaminen ja muuttaminen
- sienten, puiden, pensaiden ja muiden kasvien tai niiden osien ottaminen ja vahingoittaminen lukuun ottamatta marjojen ja hyötysienten poimimista
- luonnonvaraisten selkärankaisten eläinten pyydystäminen, tappaminen, hätyyttäminen ja niiden pesien hävittäminen sekä selkärangattomien eläinten pyydystäminen ja kerääminen lukuun ottamatta laillista metsästystä ja kalastusta
- maan käyttö viljelykseen
- karjan laiduntaminen

LIITE 3. 6(9)

- rakennusten, rakennelmien, laitteiden, teiden ja polkujen rakentaminen
- suunnistus- ym. maastokilpailujen ja -harjoitusten järjestäminen
- tulenteke, telttailu ja muu leiriytyminen
- muut toimet, jotka vaikuttavat epäedullisesti alueen luonnonoloihin, maisemaan ja eliölajien säilymiseen
- liikkuminen moottoriajoneuvolla.

sallittua:

- poiketa määräyksistä ympäristökeskuksen ja maanomistajan hyväksymän suunnitelman mukaan, jos se on luonnonsuojelualan hoidon ja käytön tai tieteellisen tutkimuksen kannalta perusteltua.

Laurilan luonnonsuojeluala

kiellettyä:

- rakennusten, rakennelmien, teiden ja polkujen rakentaminen.

sallittua:

- metsätalouden harjoittaminen metsälain periaatteita ja rantametsien käsittelysuosituksia noudattaen
- poiketa määräyksistä ympäristökeskuksen ja maanomistajan yhdessä hyväksymän suunnitelman mukaan, jos se on luonnonsuojelualan hoidon ja käytön tai tieteellisen tutkimuksen kannalta perusteltua.

Lohikosken luonnonsuojeluala

kiellettyä:

- metsänhakkuu alueella 1
- ojien kaivaminen, vesien perkaaminen ja patoaminen
- maa-ainesten ja kaivoskivennäisten ottaminen sekä maa- ja kallioperän vahingoittaminen ja muuttaminen
- puiden, pensaiden, sienten ja muiden kasvien tai niiden osien ottaminen ja vahingoittaminen, lukuun ottamatta marjojen ja hyötysienten keräämistä
- luonnonvaraisten selkärankaisten eläinten pyydystäminen, tappaminen, hätyyttäminen ja niiden pesien hävittäminen sekä selkärangattomien eläinten pyydystäminen ja kerääminen, lukuun ottamatta laillista metsästystä ja kalastusta
- maan käyttö viljelykseen
- karjan laiduntaminen
- rakennusten, rakennelmien, laitteiden, teiden ja polkujen rakentaminen lukuun ottamatta alueen läpi kulkevien teiden normaalia kunnossapitoa
- suunnistus- ym. maastokilpailujen ja -harjoitusten järjestäminen
- tulenteke ja leiriytyminen
- muut toimet, jotka vaikuttavat epäedullisesti alueen luonnonoloihin, maisemaan ja eliölajien säilymiseen
- moottoriajoneuvoilla liikkuminen muilla kuin olemassa olevilla teillä alueella 1.

sallittua:

- maanomistajalla on oikeus alueella 2 harjoittaa metsätaloutta metsälain periaatteita ja ranta-metsien käsittelysuosituksia noudattaen
- jokeen kaatuneiden puiden poisto.

Rauhala (Rimminlammen alue)

kiellettyä:

- ojien kaivaminen sekä vesien perkaaminen ja patoaminen
- metsänhakkuu
- maa-ainesten ja kaivoskivennäisten ottaminen sekä maa- ja kallioperän vahingoittaminen ja muuttaminen
- sienten, puiden, pensaiden ja muiden kasvien tai niiden osien ottaminen ja vahingoittaminen lukuun ottamatta marjojen ja hyötyisien poimimista
- luonnonvaraisten selkärankaisten eläinten pyydystäminen, tappaminen, hätyyttäminen ja niiden pesien hävittäminen sekä selkärangattomien eläinten pyydystäminen ja kerääminen lukuun ottamatta laillista metsästystä ja kalastusta
- maan käyttö viljelykseen
- rakennusten, laitteiden, teiden ja polkujen rakentaminen lukuun ottamatta alueen läpi kulkevien teiden normaalia kunnossapitoa
- tulenteke, telttailu ja muu leirytyminen
- muut toimet, jotka vaikuttavat epäedullisesti alueen luonnonoloihin, maisemaan ja eliölajien säilymiseen
- liikkuminen moottorikelkalla.

sallittua:

- alueella 2 saadaan harjoittaa metsätaloutta Tapion metsänhoitosuosituksen mukaisesti
- kunnostaa liitekarttaan merkittyä laskuojaa
- maanomistajalla on oikeus maa-ainesten ottoon omaan kotitarvekäyttöön maastoon merkityllä 25 x 40 m:n alueella
- poiketa määräyksistä ympäristökeskuksen hyväksymän suunnitelman mukaan rakentamista ja metsänhakkuuta lukuun ottamatta, mikäli se on luonnonsuojelualueen hoidon, käytön tai tieteellisen tutkimuksen kannalta perusteltua.

muuta:

- rantayleiskaavassa olevat kaksi jo rakennettua rakennuspaikkaa (yhteensä n. 1 ha) tontilla eivät kuulu rauhoitusalueeseen
- maa-aineslain 3. § 2. mom. mukaan tässä laissa tarkoitettuja aineksia ei saa ottaa niin, että siitä aiheutuu luonnon merkittävien kauneusarvojen tai erikoisten luonnonesiintymien tuhoutumista.

Sorsanranta

kiellettyä:

- maa-ainesten ja kaivoskivennäisten ottaminen sekä maa- ja kallioperän vahingoittaminen ja muuttaminen
- rakennusten ja laitteiden rakentaminen lukuun ottamatta alueen läpi kulkevien teiden ja polkujen normaalia kunnossapitoa.

LIITE 3. 8(9)

sallittua:

- metsätalouden harjoittaminen.

Tamppikosken luonnonsuojelualue

kiellettyä:

- metsänhakkuu
- maa-ainesten ja kaivoskivennäisten ottaminen sekä maa- ja kallioperän vahingoittaminen ja muuttaminen
- puiden, pensaiden, sienten ja muiden kasvien tai niiden osien ottaminen ja vahingoittaminen, lukuun ottamatta marjojen ja hyötysienten keräämistä
- luonnonvaraisten selkärankaisten eläinten pyydystäminen, tappaminen, hätyyttäminen ja niiden pesien hävittäminen sekä selkärangattomien eläinten pyydystäminen ja kerääminen, lukuun ottamatta laillista metsästystä ja kalastusta
- rakennusten, rakennelmien, laitteiden, teiden ja polkujen rakentaminen lukuun ottamatta maanomistajan ja ympäristökeskuksen hyväksymiä suojelualueen käyttöä, ulkoilua tai virkistystä palvelevien rakennelmien tekoa.

sallittua:

- olemassa olevilla pelloilla voidaan harjoittaa normaalia maataloutta
- alueen metsiä saadaan hoitaa ympäristökeskuksen hyväksymän suunnitelman mukaisesti.

Toivola 1

kiellettyä:

- metsänhakkuu
- ojien kaivaminen, vesien perkaaminen ja patoaminen
- maa-ainesten ja kaivoskivennäisten ottaminen sekä maa- ja kallioperän vahingoittaminen ja muuttaminen
- puiden, pensaiden, sienten ja muiden kasvien tai niiden osien ottaminen ja vahingoittaminen, lukuun ottamatta marjojen ja hyötysienten keräämistä
- luonnonvaraisten selkärankaisten eläinten pyydystäminen, tappaminen, hätyyttäminen ja niiden pesien hävittäminen sekä selkärangattomien eläinten pyydystäminen ja kerääminen, lukuun ottamatta laillista metsästystä ja kalastusta
- maan käyttö viljelykseen
- karjan laiduntaminen
- rakennusten, rakennelmien, laitteiden, teiden ja polkujen rakentaminen
- suunnistus- ym. maastokilpailujen ja -harjoitusten järjestäminen
- tulenteke ja muu leiriytyminen
- muut toimet, jotka vaikuttavat epäedullisesti alueen luonnonoloihin, maisemaan ja eliölajien säilymiseen
- liikkuminen moottoriajoneuvolla.

sallittua:

- poiketa määräyksistä maanomistajan ja ympäristökeskuksen yhdessä hyväksymän suunnitelman mukaan, jos se on luonnonsuojelualueen hoidon ja käytön tai tieteellisen tutkimuksen kannalta perusteltua.

Vapon Haapasuon suojelualue

kiellettyä:

- metsänhakkuu
- ojien kaivaminen, vesien perkaaminen ja patoaminen sekä muut alueen vesitalouteen vaikuttavat toimenpiteet
- maa-ainesten ja kaivoskivennäisten ottaminen sekä maa- ja kallioperän vahingoittaminen ja muuttaminen
- maan käyttö viljelykseen
- karjan laiduntaminen
- rakennusten, rakennelmien, laitteiden, teiden ja polkujen rakentaminen
- muut toimet, jotka vaikuttavat epäedullisesti alueen luonnonoloihin, maisemaan ja eliölajien säilymiseen
- liikkuminen moottoriajoneuvolla.

sallittua:

- poiketa määräyksistä maanomistajan ja ympäristökeskuksen yhdessä hyväksymän suunnitelman mukaan, jos se on luonnonsuojelualueen hoidon ja käytön tai tieteellisen tutkimuksen kannalta perusteltua.

Leivonmäen kansallispuiston rajaukseen kuuluvat kiinteistöt

Kansallispuiston rajaukseen kuuluvat kiinteistöt ja määräalat yhdistetään Leivonmäen kansallispuiston suojelualuekiinteistöksi kiinteistönmuodostamislain (554/1995) mukaisessa menettelyssä.

Kiinteistö	Pinta-ala ha	Rasitteet, käyttöoikeudet, osuuden yhteisiin alueisiin, kaavat ym.
Aholanlahti 415-402-3-61	71,78	Yksityinen tie, oikeutetut Koivikko 415-402-4-122, Kivikko 415-402-4-123, Röykänranta 415-402-4-124, rasitettu Aholanlahti. Tieoikeus (Y1999-5965), oikeutettu Ahola 415-402-3-62, rasitettu Aholanlahti. Kiinteistöllä on osuus yhteiseen vesialueeseen Leivonmäen jakokunta 415-402-876-1, osuuden suuruus 0,010730/1,333200, sekä osuus yhteisiin maa- ja vesialueisiin, jakautumisperusteluku 71,7800/92,3170, arkistoviite 415:1999:3. Kiinteistöä koskee yleiskaava 415Y943.
Harjukangas 415-402-4-154	0,22	Kiinteistöä koskee yleiskaava 415Y943.
Harjuniemi 415-402-4-129	0,285	Kiinteistöä koskee yleiskaava 415Y943.
Haukilahti 415-403-2-85	0,265	Tieoikeus, oikeutettu Haukilahti, rasitettu 415-403-2-86 (X) Matkusvuori ja 415-403-2-96 Matkusvuori. Sekä oikeutettu että rasitetut kiinteistöt kuuluvat kansallispuistorajaukseen. Kiinteistöllä on osuus yhteiseen vesialueeseen Rotalahden lohkokunta 415-876-1-0, osuuden suuruus 0,000100/5,499800. Kiinteistöä koskee yleiskaava 415Y943.
Hukkala III 415-402-2-289	4,155	Tieoikeus (Y2003-32976), leveys 6 m, ja sähköjohto (Y2003-32977), oikeutettu Hukkala 415-402-5-0, rasitettu Hukkala III 415-402-2-289. Kiinteistöllä on osuus yhteiseen vesialueeseen Leivonmäen jakokunta 415-402-876-1, osuuden suuruus 0,000200/1,333200. Kiinteistöä koskee yleiskaava 415Y943.
Joutsiniemi 415-402-4-43	9,38	Venevalkama (Y1999-5961) ja tieoikeus (Y1999-5965), oikeutettu Ahola 415-402-3-62, rasitettu Joutsiniemi. Kiinteistöllä on osuus yhteiseen vesialueeseen Leivonmäen jakokunta 415-402-876-1, osuuden suuruus 0,002600/1,333200. Kiinteistöä koskee yleiskaava 415Y943.
Kanavalehto 415-402-2-315-M601 erottamaton määräala	1,4	Tieoikeus (000-2005-K23828) Kanavalehdon yksityistie, oikeutetut yksityistien tiekunnan osakkaat, rasitettu Kanavalehto. Kantakiinteistöllä osuus yht. vesialueeseen Leivonmäen jakokunta 0,000200/1,333200, josta määräala saa pinta-alansa mukaisen osuuden.
Keihäsniemi 415-402-4-52	0,76	Kiinteistöllä on osuus yhteiseen vesialueeseen Leivonmäen jakokunta 415-402-876-1, osuuden suuruus 0,000060/1,333200. Kiinteistöä koskee yleiskaava 415Y943.
Kolkanranta 415-401-102-20	8,129	Yksityinen tie Tammenmylly–Syysniemi yksityistie, rasitettu Kolkanranta. Tieoikeus (000-2005-K24374) Tammenmylly–Syysniemen yksityistie, oikeutetut yksityistien tiekunnan osakkaat, rasitettu Kolkanranta. Kiinteistöllä on osuudet yhteisiin vesialueisiin Havumäki 2 jakokunta, osuuden suuruus 0,004489 n/10,062500, ja Leivonmäen jakokunta 415-402-876-1, osuuden suuruus 0,002361/1,333200. Kiinteistöllä on osuus yhteisiin vesialueisiin, sotilastorppaan ja venevalkamiin, jakautumisperusteluku 3,6800/5,6120, arkistoviite VP(415:2000:27), ja osuus yhteisiin maa-alueisiin ja vesialueisiin, jakautumisperusteluku 4,4490/256,7910, arkistoviite VP(415:2000:27). Kiinteistöä koskee yleiskaava 415Y943.

Kiinteistö	Pinta-ala ha	Rasitteet, käyttöoikeudet, osuuden yhteisiin alueisiin, kaavat ym.
Korpela 415-403-2-42	11,68	Tieoikeus, oikeutettu Korpela, rasitettu Hiekkotie (X) 415-403-2-43. Kiinteistöllä on osuus yhteiseen vesialueeseen Rutalahden lohkokunta 415-876-1-0, osuuden suuruus 0,004900/5,499800. Kiinteistöllä ei ole osuutta koskiin. Kiinteistöä koskee yleiskaava 415Y943.
Koskela 1 415-403-18-13-M606 erottamaton määräala	9,4	Aikaisemmin perustetut rasitteet koskevat tätä rekisteriyksikköä. Määräalaa koskee ilmeisesti yksi seuraavista kantakiinteistöä Koskela 1 koskevista tieoikeuksista: Tieoikeus, oikeutettu Tuullahti 415-403-18-8, rasitettu Koskela 1. Tieoikeus, oikeutettu Koskinoro (X) 415-403-18-2, rasitettu Koskela 1. Tieoikeus (Y1999-24206) Enklaavin tie, leveys 5 m, oikeutetut yksityistien tiekunnan osakkaat, rasitettu Koskela 1. Kantakiinteistöllä yht. vesialue Rutalahden lohkokunta 0,255389/5,499800, josta määräala saa pinta-alansa mukaisen osuuden, jakautumis-perusteluku 346,1080/346,6830, arkistoviite 415:2000:6. Osuus on lohkomisessa edelleen jakautunut jakautumisperusteluvulla 345,8440/346,1080, arkistoviite 415:2002:7.
Lehtoranta 415-403-6-97	20,05	Yksityinen tie Tammenmylly–Syysniemi-yksityistiellä, rasitettu Lehtoranta. Tieoikeus, oikeutettu Lehtoranta, rasitettu Lehtosalo (X) 415-403-6-98. Tieoikeus, oikeutettu Lehtosalo (X) 415-403-6-98, rasitettu Lehtoranta. Tieoikeus (000-2005-K24374) Tammenmylly–Syysniemen yksityistie, oikeutetut yksityistien tiekunnan osakkaat, rasitettu Lehtoranta. Kiinteistöllä on osuus yhteiseen vesialueeseen Rutalahden lohkokunta 415-876-1-0, osuuden suuruus 0,003180/5,499800. Kiinteistöä koskee yleiskaava 415Y943.
Lehtosalo 415-403-6-118-M602 erottamaton määräala	2,5	Määräalaa koskee todennäköisesti seuraava kantakiinteistöä koskeva tieoikeusrasite: Tieoikeus, oikeutetut Kesäranta (X) 415-403-2-108 ja Kaislaranta 415-403-2-109, rasitettu Lehtosalo. Aikaisemmin perustetut rasitteet koskevat tätä rekisteriyksikköä. Kantakiinteistöllä on tieoikeuksia seuraavasti: Tieoikeus, oikeutettu Lehtosalo, rasitettu Kortekangas 415-403-2-58. Tieoikeus (Y2001-27037), leveys 10 m, oikeutettu Lehtosalo. Kantakiinteistöllä on osuus yhteiseen vesialueeseen Rutalahden lohkokunta 415-876-1-0, osuuden suuruus 0,182923/5,499800, sekä kanta-tilan osuus emäkiinteistön osuudesta, arkistoviite 415:2001:11. Määräala saa pinta-alansa mukaisen osuuden yhteisestä vesialueesta. Kantakiinteistöä koskevat yleiskaava 415Y943 ja ranta-asemakaava 15Rn961.
Leivola 415-403-3-75-M601 erottamaton määräala	0,1	Aikaisemmin perustetut rasitteet koskevat tätä rekisteriyksikköä. Osuudet yhteisiin maa- ja vesialueisiin. Kantakiinteistöä koskee yleiskaava 415Y943.
Leivonmäen jakokunta 415-402-876-1		Osuudet yhteensä 1,333200, josta kansallispuistorajaukseen kuuluvilla kiinteistöillä osuuksia. Aluetta koskevat ranta-asemakaava Rn1:1, asemakaava R1:5, asemakaava 415R901, yleiskaava 415Y943 ja asemakaava 415R951.
Leivonmäen kansallispuisto 415-893-2-2	2 320,081	Tieoikeus, oikeutettu Simola (X) 415-402-2-494, rasitettu Leivonmäen kansallispuisto. Tieoikeus, oikeutettu Haapalehto 415-402-4-27, rasitettu Leivonmäen kansallispuisto. Tieoikeus, oikeutettu Eskola (X) 415-402-4-120, rasitettu Leivonmäen kansallispuisto. Yksit. tie Kaunisrannan ja Rautiorannan yksityistiellä sekä Vartiamäen yksityistiellä, rasitettu Leivonmäen kansallispuisto. Tieoikeus, oikeutetut Naava 415-402-4-150, Kesäranta 415-402-4-151, Kotoranta 415-402-4-152, Kanervikko 415-402-4-153, rasitettu Leivonmäen kansallispuisto. Tieoikeus, oikeutettu Leivonmäen kansallispuisto, rasitettu Sorsanranta (X) 415-402-4-25. Tieoikeus, oikeutettu Leivonmäen kansallispuisto, rasitettu Joutsiniemi 415-402-4-43.

(jatkuu)

LIITE 4. 3(5)

Kiinteistö	Pinta-ala ha	Rasitteet, käyttöoikeudet, osuuden yhteisiin alueisiin, kaavat ym.
Leivonmäen kansallispuisto 415-893-2-2	2 320,081	(jatkoa) Tieoikeus, oikeutettu Leivonmäen kansallispuisto, rasitettu Tyllinpää 415-402-2-257. Tieoikeus, oikeutettu Leivonmäen kansallispuisto, rasitettu Simola (X) 415-402-2-549. Tieoikeus, oikeutettu Harjula 415-402-3-31, rasitettu Leivonmäen kansallispuisto. Tieoikeus, oikeutetut Tupala 415-402-16-1 ja Toivola 415-402-16-4, rasitettu Leivonmäen kansallispuisto. Tieoikeus, oikeutettu Rajamaa 415-402-16-3, rasitettu Leivonmäen kansallispuisto. Yksit. tie Tammenmylly–Syysniemen yksityistiellä, rasitettu Leivonmäen kansallispuisto. Venevalkama ja tieoikeus, oikeutettu Rutalaakso 415-402-4-87, rasitettu Leivonmäen kansallispuisto. Tieoikeus, oikeutettu Leivonmäen kansallispuisto, rasitettu Mäkilehto 415-402-2-306. Tieoikeus (Y1999-20798), leveys 6 m, oikeutettu Sulkula 415-402-3-63, rasitettu Leivonmäen kansallispuisto. Tieoikeus (Y2000-39882), leveys 6 m, oikeutettu Haapasalo 415-402-4-174, rasitettu Leivonmäen kansallispuisto. Tieoikeus (Y2000-41572), leveys 8 m, oikeutettu Kaukoma 415-402-3-65, rasitettu Leivonmäen kansallispuisto. Tieoikeus (Y2003-16145), leveys 6 m, oikeutettu Särkiranta 415-402-1-79, rasitettu Leivonmäen kansallispuisto. Talousveden ottaminen (Y2003-32954), talousveden johtaminen (Y2003-32960), tieoikeus (Y2003-32976), leveys 6 m ja sähköjohto (Y2003-32977), oikeutettu Hukkala 415-402-5-0, rasitettu Leivonmäen kansallispuisto. Tieoikeus (000-2005-K23863) Vartiamäen yksityistie, oikeutetut yksityistien tiekunnan osakkaat, rasitettu Leivonmäen kansallispuisto. Tieoikeus (000-2005-K24374) Tammenmylly–Syysniemen yksityistie, oikeutetut yksityistien tiekunnan osakkaat, rasitettu Leivonmäen kansallispuisto. Kiinteistöllä on osuuksia yhteisiin vesialueisiin Leivonmäen jakokunta 415-402-876-1, osuuden suuruus 0,017220/1,333200, ja Rutalahden lohkokunta 415-876-1-0, osuuden suuruus 0,000283/5,499800. Kiinteistöllä on osuus yhteisiin vesialueisiin, jakautumisperusteluku 1/1, arkistoviite 415:2000:17. Kiinteistöllä on osuus yhteisiin vesialueisiin, sotilastorppaan ja venevalkamiin, jakautumisperusteluku 9,3500/9,3500, arkistoviite 415:2000:27.
Luhtalahti 415-402-4-53	1,04	Kiinteistöllä on osuus yhteiseen vesialueeseen Leivonmäen jakokunta 415-402-876-1, osuuden suuruus 0,000120/1,333200. Kiinteistöä koskee yleiskaava 415Y943.
Matkus 415-403-2-112	9,8	Kiinteistö kuuluu osittain kansallispuiston aluerajaukseen. Kansallispuistoon kuuluvaa osaa saattavat koskea seuraavat rasitteet ja tieoikeudet: Tieoikeus, oikeutettu Ylä-Rauhala (X) 415-403-2-44, rasitettu Matkus. Tieoikeus, oikeutettu Matkus, rasitettu Kaitala 415-403-2-53. Tieoikeus (Y1998-29736), leveys 8 m, oikeutetut Jokimaa 415-403-2-113, Matkus, Lehtosalo 415-403-6-118, rasitettu Matkus. Tieoikeus (Y2001-27037), leveys 10 m, oikeutettu Lehtosalo 415-403-6-118, rasitettu Matkus. Kiinteistöllä on osuudet yhteisiin vesialueisiin: Havumäki 2 jakokunta 415-401-876-2, osuuden suuruus 0,011071/10,062500, Leivonmäen jakokunta 415-402-876-1, osuuden suuruus 0,014194/1,333200, Rutalahden lohkokunta 415-876-1-0, osuuden suuruus 0,048101/5,499800, jotka ovat osittain jakautuneet, arkistoviitteet 415:2000:14 ja 415:2001:11. Tilalla on myös osuus yhteiseen maa-alueeseen, joka on jakautunut, arkistoviitteet 415:2000:14 ja 415:2001:11. Kiinteistöä koskee yleiskaava 415Y943.
Matkusvuori 415-403-2-96	35,332	Tieoikeus, oikeutettu Laurila 415-403-2-95, rasitettu Matkusvuori. Kiinteistöllä on osuus yhteiseen vesialueeseen Rutalahden lohkokunta 415-876-1-0, osuuden suuruus 0,017000/5,499800. Kiinteistöä koskee yleiskaava 415Y943.

Kiinteistö	Pinta-ala ha	Rasitteet, käyttöoikeudet, osuuden yhteisiin alueisiin, kaavat ym.
Nauklahti 1 415-401-102-21-M603 erottamaton määräala	4,0	Määräala sijaitsee useassa saarella, eikä siihen todennäköisesti kohdistu rasitteita. Kantatilalla on tieoikeuksia seuraavasti: Tieoikeus, oikeutettu Nauklahti 1, rasitetut Pihlajamäki (X) 415-401-23-12, Jaakkola (X) 415-401-23-14, Laidunmaa 415-401-24-14, Riuttakorpi 415-401-24-15. Yksityinen tie, oikeutettu Nauklahti 1, rasitettu Suopalsta 415-401-23-16. Kantakiinteistöllä on yht. vesialue Havumäki 2 jakokunta 0,254026/10,062500, johon määräala saa pinta-alansa mukaisen osuuden. Osuus on lohkomisessa edelleen jakautunut, jakautumisperusteluku 252,0590/252,3420, arkistoviite 415:2001:7, ja 251,7640/252,0590, arkistoviite 415:2002:9. Kantakiinteistöä koskee yleiskaava 415Y943.
Niinimaa 415-402-41-2	2,89	Kiinteistöllä on osuus yhteiseen vesialueeseen Leivonmäen jakokunta 415-402-876-1, osuuden suuruus 0,000490/1,333200. Kiinteistöä koskee yleiskaava 415Y943.
Pukka 415-402-3-40	12,0	Tieoikeus, oikeutettu Pukka, rasitettu Lanttola (X) 415-402-3-41. Veden ottaminen lähteestä ja tieoikeus lähteelle, oikeutettu Lanttola (X) 415-402-3-41, rasitettu Pukka. Kiinteistöllä on osuus yhteiseen vesialueeseen Leivonmäen jakokunta 415-402-876-1, osuuden suuruus 0,001300/1,333200. Kiinteistöä koskee yleiskaava 415Y943.
Pursula 415-402-4-14	84,0	Kiinteistöllä on osuus yhteiseen vesialueeseen Leivonmäen jakokunta 415-402-876-1, osuuden suuruus 0,020700/1,333200. Kiinteistöllä on osuus lakanneeseen yksityiseen tiehen, pinta-ala 0,3400 ha.
Riuttaniemi 415-402-3-36	2,075	Yksityinen tie Röykkälän yksityistiellä, rasitettu Riuttaniemi. Kiinteistöllä on osuus yhteiseen vesialueeseen Leivonmäen jakokunta 415-402-876-1, osuuden suuruus 0,000100/1,333200. Kiinteistöä koskee yleiskaava 415Y943.
Röykkölä 415-402-4-175-M602 erottamaton määräala	1,8	Määräalaa ei todennäköisesti koske mikään rasite. Kantakiinteistöllä yht. vesialue Leivonmäen jakokunta 0,001240/1,333200, josta määräala saa pinta-alansa mukaisen osuuden, arkistoviite 415:2001:14.
Syysmäki 415-402-6-2	59,78	Aikaisemmin perustetut rasitteet koskevat tätä rekisteriyksikköä. Tieoikeus (000-2005-K24374) Tammenmylly–Syysniemen yksityistie, oikeutetut yksityistien tiekunnan osakkaat, rasitettu Syysmäki. Kiinteistöllä on osuus yhteiseen vesialueeseen Leivonmäen jakokunta 415-402-876-1, osuuden suuruus 0,005880/1,333200. Kiinteistöä koskee yleiskaava 415Y943.
Särkiranta 415-402-1-79	4,735	Tieoikeus (Y2003-16145), leveys 6 m, oikeutettu Särkiranta. Kiinteistöllä on osuus yhteiseen vesialueeseen Leivonmäen jakokunta 415-402-876-1, osuuden suuruus 0,000800/1,333200. Kiinteistöä koskee yleiskaava 415Y943.
Teijonsalo 415-403-2-73-M601 erottamaton määräala	15,1	Määräalaa koskee ainakin ls-alue (Y1999-11255), rasitettu Teijonsalo. Sopimus ympäristötuesta lain 1094/1996 nojalla (Y2003-33846), päättyy 27.3.2033. Määräalaa koskevat ilmeisesti myös tieoikeus, oikeutettu Teijonsalo, rasitettu Hiekkotie (X) 415-403-2-74, ja tieoikeus, oikeutettu Teijonsalo, rasitettu Ala-Jussila (X) 415-403-3-57. Kantakiinteistöllä yht. vesialue Rutalahden lohkokunta 0,014630/5,499800, josta määräala saa pinta-alansa mukaisen osuuden. Kantakiinteistöä koskee yleiskaava 415Y943.
Uutela 415-402-4-100	0,955	Kiinteistöllä on osuus yhteiseen vesialueeseen Leivonmäen jakokunta 415-402-876-1, osuuden suuruus 0,000500/1,333200. Kiinteistöä koskee yleiskaava 415Y943.

LIITE 4. 5(5)

Kiinteistö	Pinta-ala ha	Rasitteet, käyttöoikeudet, osuuden yhteisiin alueisiin, kaavat ym.
Väinölä II 415-402-2-533-M601 määräala	0,5	Aikaisemmin perustetut rasitteet koskevat tätä rekisteriyksikköä. Määräala sijoittuu kolmeen saareen, joten todennäköisesti ei rasitteita. Yht. vesialue Leivonmäen jakokunta 0,007000/1,333200, josta määräala saa pinta-alansa mukaisen osuuden.

Suunnittelualueen maankäyttöanalyysi

Taulukossa on esitetty ne vaikuttavat tekijät, joista on arvioitu kohdistuvan paineita suunnittelualueeseen. Aste-sarake kertoo paineen suuruuden. **Nykyistä painetta** koskevien sarakkeiden selitykset ovat seuraavat.

Tilanne: kuvaa nykyisen paineen suuruutta alueella. 0 = ei painetta, 1 = vähentynyt, 2 = ennallaan, 3 = lisääntynyt.

Laajuus: 0 = ei havaittava, 1 = paikallinen (alle 5 %), 2 = laikuttainen (5–15 %), 3 = laaja-alainen (15–50 %), 4 = joka puolella (yli 50 %).

Vaikutus: 0 = ei havaittava, 1 = vähäinen, 2 = haitallinen, 3 = voimakas, 4 = erittäin voimakas.

Pysyvyys: 0 = ei vaikutusta, 1 = lyhytaikainen (alle 5 v), 2 = keskipitkä (5–20 v), 3 = pitkäaikainen (20–100 v), 4 = pysyvä (yli 100 v).

Aste: KIHTI-järjestelmä laskee automaattisesti.

Paineen kehityssuunta on arvioitu perustuen arvioon paineen jatkumisen todennäköisyydestä hks-kaudella (seuraavien 20 vuoden aikana). Aste-sarake kertoo paineen suuruuden tulevaisuudessa vastaavasti kuin nykyisen paineen aste. **Kehityssuuntaa** koskevat sarakkeet:

Todennäköisyys: 0 = epätodennäköinen, 1 = pieni todennäköisyys, 2 = melko todennäköinen, 3 = suuri todennäköisyys.

Laajuus, vaikutus ja pysyvyys: samat määrytykset tulevaisuuteen kuin Nykyinen paine -osiossa.

Vaikuttava tekijä	Nykyinen paine					Kehityssuunta				
	Tilanne	Laajuus	Vaikutus	Pysyvyys	Aste	Todennäköisyys	Laajuus	Vaikutus	Pysyvyys	Aste
Aiempi metsätalous	1	3	3	3	27	2	3	2	3	18
Soiden ojittaminen	1	2	3	3	18	1	2	2	3	12
Nykymetsätalous	1	1	3	3	9	3	1	2	3	6
Kalastus	2	3	1	3	9	2	3	1	3	9
Metsästys	1	1	1	2	2	2	1	1	2	2
Rakentaminen	1	3	2	3	18	2	1	2	3	6
Maastoliikenne	1	2	2	2	8	2	2	2	2	8
Retkeily	2	3	1	2	6	1	3	1	3	9
Saastuminen (öljy)	1	1	1	2	2	1	1	1	2	2
Vesistöolojen muutos	1	2	2	2	8	2	2	2	2	8
Umpeenkasvu (lehdot)	2	1	2	2	4	2	1	2	2	4
Rehevöityminen	2	2	1	2	4	2	2	1	2	4
Tulokaslajit	2	1	1	2	2	1	1	1	2	2
Kulttuurikohteen hoitamattomuus	3	1	2	2	4	2	1	2	2	4
Rutaj. etelärannan pirstoutunut maanomistus	2	3	3	3	27	2	3	2	3	18
Selänpohjan kurssikeskuksen tilanne	3	3	2	1	6	2	3	2	1	6

Sidosryhmien SWOT-analyysi Leivonmäen kansallispuistosta v. 2004

Analyysi on kooste seuraavien sidosryhmien palautteista: Suomen luonnonsuojeluliiton Keski-Suomen piiri, Leivonmäen kunta, Korpilahden kunta, Keski-Suomen liitto, Keski-Suomen ympäristökeskus.
Lihavoidut toistuivat useissa vastauksissa.

VAHVUUDET	HEIKKOUEDET
<ul style="list-style-type: none"> • sijainti (valtakunnallisesti keskeinen, nelostien läheisyys) ja liikenneyhteydet • yhtenäinen ja monipuolinen alue • yhteistyön perinne, positiivinen kehittämisilmapiiri • valmista retkeilyinfraa, monipuoliset majoitusmahdollisuudet • lähellä muita kiinnostavia kohteita • kehitteillä olevat yritysten oheispalvelut • kestäviä alueita turismille • tunnettuutta jonkin verran, myös kansainvälisesti • vesimaisema 	<ul style="list-style-type: none"> • palvelurakenteet puuttuvat • kehittymättömät retkeily- ja matkailupalvelut • kansallispuistolla ei selkeää imagoa • vähäinen tunnettuus • opastus puutteellista, opastuskeskus puuttuu • Selänpohjan alueen jäsentymättömyys ja palvelujen epävarmuus • kansallispuiston alueen kaksiosaisuus ja alueen sisäinen loma-asutus • niukentuvat kehittämisvarat
MAHDOLLISUUDET	UHAT
<ul style="list-style-type: none"> • erilaiset, toisiaan täydentävät alueet → monipuolinen kokonaisuus • yritystoiminnan kehittyminen sekä Leivonmäellä että koko seutukunnalla • tunnettuuden lisääntyminen myös kansainvälisesti • kansallispuiston positiivinen vaikutus kylien kehittymiseen • Rutajärven ja -joen hyödyntäminen luontomatkailussa • ympäristökasvatuksen valtakunnallinen keskus, yhteistyötä • informatiivisuus, yleisölle, opetuksessa • tunnetun retkeilyalueen syntyminen ("Vespuolen vaellus") • monipuolisen palveluvarustuksen kehittäminen • alueen täydentäminen kompaktimmaksi • paikallisuuteen tukeutuva kehittäminen suo-teemalla • vetovoimatekijä uusille asukkaalle • jyvaskyläläisten "lähiliikuntaerämaa" • yrityssponsorointi 	<ul style="list-style-type: none"> • palvelut eivät kehity tai eivät kohtaa asiakkaita • liikaturismi, kuluminen, luonnonrauhan järkkäminen • moottoriliikenne, myös maastossa • kehittyminen hiipuu alun jälkeen • odotukset työllistävästä vaikutuksesta kääntyvät pessimismiksi ja kielteisyudeksi • todellista yhteistyötä ei synny • Jyvaskylän seudun kiinnostusta ei saada herätettyä • resurssien niukkuus • Selänpohjan alueen selkiintymättömyys • puutteellinen suunnittelu ja rakentaminen → kuluminen ja luontoarvojen heikentyminen • valvonnan riittämättömyys • uhanalaistietojen "vuotaminen"

Kestävän luontomatkailun periaatteet

Suojelualueiden matkailukäyttöä on jo aiemmin linjattu suojelualueiden hoidon periaatteissa. Vuonna 2003 laaditut kestävän luontomatkailun periaatteet tarkentavat näitä linjauksia. Luontomatkailun periaatteet eivät ole luettelo siitä, mitä saa tehdä ja mitä ei. Pikemminkin on kyse siitä, että pyrimme toiminnassamme näiden yleisten periaatteiden mukaiseen tavoitetilään. Periaatteiden soveltaminen on jatkuvan parantamisen prosessi. Periaatteet koskevat yhtäläillä tulosaluettamamme kuin muitakin toimijoita. Yleisiä periaatteita on yhdeksän, ja niitä voitaisiin pääosin käyttää muuallakin kuin suojelualueilla. Ideana onkin, että erityyppisillä alueilla periaatteita sovelletaan eri tavoin ja kestävyuden kriteerit ovat toisilla alueilla tiukemmat kuin toisilla.

Periaatteissa on otettu huomioon sekä ekologinen, sosiaalinen, kulttuurinen että taloudellinen kestävyys.

Kestävää luontomatkailua harjoitetaan hallinnassamme olevilla suojelualueilla siten, että

- 1) Luontoarvot säilyvät ja toiminta edistää luonnon suojelua.
 - Luonto on tärkeä matkan syy.
 - Kävijöille kerrotaan luonnosta ja sen suojelusta.
 - Matkailu ei häiritse luontoa; kaikki alueet eivät sovellu matkailukäyttöön.
 - Ryhmät ovat pieniä, kuljetaan reiteillä aina kun mahdollista.
 - Matkailua kanavoidaan palveluvarustuksen sijoituksella ja ohjeilla.
 - Rakennetaan ympäristöön sopeutuvasti, luonnonkauniit alueet säilytetään rakentamattomina.
 - Luonnon kulumista ja muita ympäristövaikutuksia seurataan, tarvittaessa niihin puututaan.
- 2) Ympäristöä kuormitetaan mahdollisimman vähän.
 - Toimitaan luonnon ehdoilla, vältetään kaikkea ympäristön kuormitusta.
 - Tavoitteena on ympäristöä säästävä ja roskaton retkeily.
 - Polttopuuta käytetään säästeliäästi.
 - Päästöt veteen ja ilmaan minimoidaan, ja suositaan uusiutuvia energialähteitä.
 - MH ja yrittäjät antavat hyvän esimerkin ympäristönsuojelusta.
- 3) Arvostetaan paikallista kulttuuria ja perinteitä.
 - Tutustutaan avoimin mielin paikalliseen kulttuuriin.
 - Paikallinen kulttuuri otetaan mahdollisuuksien mukaan huomioon tiedon ja elämysmahdollisuuksien tarjonnassa.
 - Käytetään paikalliset olot hyvin tuntevia oppaita.
- 4) Asiakkaiden arvostus ja tietämys luonnosta ja kulttuurista lisääntyvät.
 - Hankitaan tietoa etukäteen.
 - Tieto löytyy helposti ja on tarjolla kiinnostavassa muodossa.
 - Annetaan mahdollisuus osallistua alueen hoitoon.
 - Oppaat ovat hyvin koulutettuja.

LIITE 7. 2(2)

- 5) Asiakkaiden mahdollisuudet luonnossa virkistymiseen paranevat.
 - Otetaan huomioon kaikki luonnossa liikkujat.
 - Palvelut mitoitetaan kysynnän ja kohteen mukaan.
 - Tarjotaan luonnonrauhaa ja opastettuja luontoretkiä.
 - Matkailutuotteita kehitetään yhdessä yrittäjien kanssa.

- 6) Asiakkaiden henkinen ja fyysinen hyvinvointi vahvistuvat.
 - Suositaan lihasvoimin liikkumista.
 - Huolehditaan asianmukaisesta retkeilyvarustuksesta.
 - Tarjolla on helppoja ja vaativia retkikohteita.
 - Tarjotaan mahdollisuus luontoelämyksiin.
 - Rakenteet, reitit ja ohjelmapalvelut ovat turvallisia.

- 7) Vaikutetaan myönteisesti paikalliseen talouteen ja työllisyyteen.
 - Käytetään mahdollisuuksien mukaan paikallisten yrittäjien tuotteita ja palveluja.
 - Työllistetään mahdollisuuksien mukaan paikkakuntalaisia, mutta huomataan, että myös muualta tulleet ihmiset ja ideat voivat olla voimavara kotiseudun kehittämisessä.

- 8) Viestintä ja markkinointi on laadukasta ja vastuullista.
 - Asiatiedot ovat luotettavia.
 - Tiedotus on avointa ja vuorovaikutteista.
 - Markkinointi ei ole ristiriidassa luonnonsuojelun kanssa.

- 9) Toimintaa suunnitellaan ja toteutetaan yhteistyössä.
 - Asiakkaiden mielipiteet ovat tärkeitä.
 - Järjestetään koulutusta yhdessä yrittäjien kanssa.
 - Annetaan kaikille kiinnostuneille mahdollisuus osallistua suunnitteluun.
 - Yhteistyössä asetetaan etusijalle ne, jotka sitoutuvat näihin kestäväen luontomatkailun periaatteisiin.

Ehdotus Leivonmäen kansallispuiston järjestyssäännöksi

Luonnonsuojelulain (1096/1996) 20 §:n nojalla Metsähallitus on xx.xx.xxxx antanut seuraavan Leivonmäen kunnassa sijaitsevaa Leivonmäen kansallispuistoa koskevan järjestyssäännön. Kansallispuisto on perustettu lailla (45/2003). Järjestyssääntö koskee myös kansallispuistoon sen perustamisen jälkeen liitetyjä laajennusosia.

- 1) Leivonmäen kansallispuisto on yleiseksi nähtävyydeksi tarkoitettu luonnonsuojelualue, jonka tehtävänä on Järvi-Suomen edustavan metsä-, harju-, suo- ja pienvesistöluonnon sekä alueella esiintyvien eliö- ja kasvilajien suojeleminen. Kansallispuisto tarjoaa mahdollisuuksia retkeilyyn, opetukseen ja tutkimukseen.
- 2) Kansallispuistossa on kielletty luontoa muuttava toiminta: roskaaminen, eläinten hätyyttäminen, pyydystäminen ja tappaminen, eläinten pesien hävittäminen, elävien kasvien, kuolleiden kasvinosien sekä kääpien ottaminen ja vahingoittaminen, maa- ja kallioperän vahingoittaminen sekä maa-ainesten ja kaivoskivennäisten ottaminen.
- 3) Koirien, kissojen ja muiden kotieläinten päästäminen irralleen on kielletty, lukuun ottamatta Metsähallituksen luvalla tapahtuvaan hirvenajoon hirvenmetsästysaikana käytettävän koiran irralleen päästämistä.
- 4) Kansallispuistossa saa liikkua jalan, hiihtäen, soutaen tai meloen lukuun ottamatta kansallispuistossa nähtävillä oleviin karttoihin ja maastoon merkittyä, Haapasuolla sijaitsevaa rajoitusosaa, jossa liikkuminen on kielletty lintujen pesimäaikana 15.4.–15.7.
- 5) Polkupyörällä ajo ja ratsastaminen on sallittu ainoastaan niitä varten osoitetuilla reiteillä.
- 6) Moottoriajoneuvojen käyttö on sallittu niillä kansallispuiston teillä, joilla se ei ole liikenne-merkein kielletty. Moottorikelkkailu kansallispuiston alueella on kielletty lukuun ottamatta mahdollisuutta hiihtoladun tekemiseen Selänpohjasta Lintuniemeen. Ladun tekemisestä on sovittava Metsähallituksen kanssa.
- 7) Tulenteko on sallittu ainoastaan sitä varten osoitetuilla paikoilla käyttäen säästeliäästi tarkoitukseen varattua, paikalle tuotua puuta. Retkikeittimen käyttö on sallittu muuallakin. Avotulen teko on kielletty metsäpalovaroituksen aikana. Telttailu on sallittu vain siihen osoitetuilla alueilla.
- 8) Marjojen ja ruokasienten poimiminen on sallittu, elleivät liikkumisrajoitukset sitä estä.
- 9) Kansallispuistoon ei kuulu vesialueita. Kansallispuistoon rajoittuvissa vesissä kalastaminen on sallittu kalastuslain (286/1982) mukaisesti, elleivät kansallispuiston liikkumisrajoitukset sitä estä.
- 10) Metsästys on kansallispuistossa kielletty. Metsähallitus voi kuitenkin myöntää luvan hirvenajoon kansallispuistossa.

LIITE 8. 2(2)

- 11) Kansallispuiston rauhoitusmääräyksistä poikkeaminen edellyttää kirjallista lupaa, jota haetaan Metsähallitukselta. Metsähallitus voi myöntää tällaisen luvan rajoitusosassa liikkumiseen, tieteellisessä tai opetuksellisessa tarkoituksessa tapahtuvaan eläinten pyydystämiseen, kasvien keräämiseen tai muiden luonnonesineiden ottamiseen.
- 12) Luonnonsuojelua valvovalla viranomaisella ja luonnonsuojelualueen vartijalla on oikeus ottaa haltuunsa metsästys-, kalastus-, keräily- tai muut välineet, joita on käytetty tai aiotaan käyttää vastoin kansallispuistossa noudatettavia säännöksiä ja määräyksiä. Sama haltuunotto-oikeus koskee myös kansallispuiston alueelta luvattomasti pyydettyjä eläimiä ja luvattomasti otettuja kasveja sekä kaikkea muuta sellaista, mitä kansallispuiston alueelta on kielletty ottamasta tai siellä käyttämästä.

Yhteenveto suunnitelmasta annetuista lausunnoista

Leivonmäen kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelmasta pyydettiin lausunto seuraavilta 18 taholta (* = lausunto saatiin): Itä-Päijänteen riistanhoitoyhdistys ry*, Jyväskylän yliopiston bio- ja ympäristötieteiden laitos, Keski-Suomen liitto*, Keski-Suomen lintutieteellinen yhdistys ry, Keski-Suomen museo*, Keski-Suomen Partiolaiset ry*, Keski-Suomen riistanhoitopiiri, Keski-Suomen ympäristökeskus*, Leivonmäen kalastuskunta, Leivonmäen kansallispuiston ystävät ry*, Leivonmäen kunta (kunnanhallitus*), Leivonmäki-seura ry*, Museoviraston* arkeologian osasto, Museoviraston rakennushistorian osasto, Päijänteen virkistysalueyhdistys, Rutalahden kalastuskunta, Rutalahden kyläyhdistys ry* ja Suomen luonnonsuojeluliiton Keski-Suomen piiri ry*. Lisäksi suunnitelman kommentoiminen ja lausunnon antaminen oli mahdollista Metsähallituksen internet-sivujen kautta.

Lausunto saatiin 14 taholta; edellä mainittujen lisäksi Leivonmäen osakaskunnalta, Retki- ja ohjelmopalvelu Maahisen Muki ja Melalta sekä Rutalahden osakaskunnalta. Lisäksi neljä yksityishenkilöä esitti kommenttinsa suunnitelmasta.

SUUNNITELMAN KOHTA, LAUSUJA JA EHDOTUS	METSÄHALLITUKSEN KOMMENTTI SEKÄ AIHEUTUNUT TOIMENPIDE HKS:SSA
YLEISTÄ	
Keski-Suomen liitto	
Keski-Suomen liitto pitää Leivonmäen–Haapasuon–Syysniemen–Kivijärven aluetta yhtenä maakunnan ja samalla koko eteläisen Suomen merkittävimpänä yhtenäisenä suojelualuekokonaisuutena. Liiton mielestä hoito- ja käyttösuunnitelma on laadittu asiantuntijuudella. Suunnitelma vastaa hyvin seutu- ja maakuntakaavoissa alueen suojelulle ja muulle maankäytölle asetettuja tavoitteita.	-Ei kommenttia. +Ei muutoksia.
Keski-Suomen Partiolaiset ry	
Keski-Suomen Partiolaiset ry:llä ei ole huomauttamista laadittuun suunnitelmaan.	-Ei kommenttia. +Ei muutoksia.
Suomen luonnonsuojeluliiton Keski-Suomen piiri ry	
Hoito- ja käyttösuunnitelma on huolellisesti tehty. Siinä oleva tieto ja tausta-aineisto on runsas ja mielenkiintoinen. Hks on hyvä lähtökohta ja apuväline alueen tulevaisuuden suunnittelussa.	-Ei kommenttia. +Ei muutoksia.
Keski-Suomen ympäristökeskus	
Kyseisen mm. luonnonsuojelullisesti ja matkailullisesti merkittävän alueen hoidon ja käytön suunnittelu on tärkeää. Pinta-alaltaan suuren ja monenlaisia kohteita sisältävän aluekokonaisuuden suunnittelu on ollut erittäin haastavaa. Oman erityispiirteensä suunnitteluun ovat tuoneet Natura 2000 -rajaukseen sisältyvät yksityisomistuksessa olevat kiinteistöt, joiden osalta suunnittelu ei ole voinut olla kovin tarkkaa. Ympäristökeskus pitää nyt valmistumassa olevaa hoidon ja käytön suunnitelmaa hyvänä.	-Ei kommenttia. +Ei muutoksia.
Keski-Suomen museo	
Suunnitelma turvaa alueen luonto- ja kulttuuriperintöarvojen monimuotoisuutta. Suunnitelluilla suoluonnon ennallistamistoimilla vaikutetaan merkittävällä tavalla juuri Leivonmäen kansallispuistolle ominaisten piirteiden säilymiseen ja palautumiseen. Toimilla lisätään paikalliskulttuuriin vaikuttavien luonnonpiirteiden ymmärtämistä ja perinteen siirtoa.	-Ei kommenttia. +Ei muutoksia.
Leivonmäen osakaskunta	
Hoito- ja käyttösuunnitelma on perusteellisesti ja huolellisesti laadittu ja sisältää monipuolista tietoa kansallispuistosta.	-Ei kommenttia. +Ei muutoksia.

SUUNNITELMAN KOHTA, LAUSUJA JA EHDOTUS	METSÄHALLITUKSEN KOMMENTTI SEKÄ TOIMENPIDE HKS:SSA
YLEISTÄ	
Leivonmäki-seura ry	
Suunnitelma ottaa monipuolisesti huomioon alueen käytön ja hoidon.	-Ei kommenttia. +Ei muutoksia.
ALUEEN RAJAUS	
Leivonmäen kunnanhallitus	
Suunnitelman kartta-aineistossa on havaittu Haapasuon alueella merkinnän vanheneminen suunnittelualueen rajauksen osalta, joka tulisi lopulliseen suunnitelman hyväksymiseen mennessä päivittää.	-Suunnittelualueen rajausta noudattaa Haapasuon alueella Natura 2000 -kohteen rajausta, joka ei ole muuttunut. Natura 2000 -kohteen toteuttamiskeinoksi Haapasuon länsiosassa (suunnittelualueen itäreunalla) on tosin joidenkin alueiden kohdalla vaihtunut luonnonsuojelulain sijaan metsälaki. +Ei muutoksia.
Leivonmäen kalastuskunta	
Kansallispuiston sisään jäävien vesialueiden ostoa ei ole hoitotoimenpide, joten se voidaan jättää pois suunnitelmasta.	-Suunnitelmassa esitetään maankäytön tavoitteet suunnittelualueelle. Kansallispuiston sisään jäävien vesialueiden hankinta valtion hallintaan vuokraamalla, ostamalla tai vaihtamalla selkeyttäisi puiston valvontaa sekä hoitoa ja käyttöä. Hankinta edellyttää kalastuskunnan suostumusta. +Muutetaan suunnitelmatekstiä lisäämällä maininta, että vesialueet voidaan myös pyrkiä vuokraamaan.
Leivonmäki-seura ry	
Yksityisistä suojelualueista (s. 11 ja 15) olisi hyvä olla numeroitu karttaliite.	-Yksityisomistuksessa olevat luonnonsuojelualueet on merkitty kartalle (kuva 2) siltä osin, kuin paikkatietoaineisto on käytettävissä. Kartta-aineistoa ylläpitää Suomen ympäristökeskus, ja aineisto päivittyy vuosittain. +Ei muutoksia.
Keski-Suomen ympäristökeskus	
S. 14. Viimeinen lause tulisi muuttaa muotoon: "Yksityis- maiden luonnonsuojelualueiden maanomistajien kanssa voidaan neuvotella luonnonsuojelualueen rauhoitussäännösten muuttamisesta tässä suunnitelmassa esitettyyn suuntaan, mikäli muuttamiseen on selvästi tarvetta."	-Ehdotettu muutos selkeyttää tekstiä. +Muutetaan tekstin muotoilu vastaamaan ehdotusta.
S. 35. "Kansallispuisto sisältyy lähes kokonaan Haapasuo- Sysniemi-Rutajärvi-Kivijärven Natura 2000 -kohteeseen."	-Muotoilu ei ole tarkka. Natura 2000 -alueen ulkopuolelle sijoittuu suurehko osa (361 ha) kansallispuistosta. +Tarkennetaan tekstiä lisäämällä tarkemmat pinta- alatiiedot.
S. 66, 2. kpl. Ensimmäinen lause tulisi muuttaa muotoon: "Natura 2000 -alueelle voidaan valtioneuvoston päätöksen mukaisesti perustaa luonnonsuojelulain nojalla luonnonsuojelualueita tai suojelu voidaan joillakin osa-alueilla toteuttaa lievemmin vesi-, metsä-, maa-aines- sekä maankäyttö- ja rakennuslain nojalla."	-Ehdotettu muutos selkeyttää tekstiä. +Muutetaan tekstin muotoilu vastaamaan ehdotusta.
Suomen luonnonsuojeluliiton Keski-Suomen piiri ry	
S. 13 on mainittu kansallispuiston kuuluminen Leivonmäen kansallispuiston ekologiseen vyöhykkeeseen. Tämä tulisi valmistuneen selvityksen mukaisesti muuttaa muotoon "Leivonmäen kansallispuiston ekologisesti arvokkaaseen vyöhykkeeseen".	-Suunnitelmatekstistä sana "arvokkaaseen" on jäänyt pois. +Muutetaan tekstin muotoilu vastaamaan ehdotusta.

SUUNNITELMAN KOHTA, LAUSUJA JA EHDOTUS	METSÄHALLITUKSEN KOMMENTTI SEKÄ AIHEUTUNUT TOIMENPIDE HKS:SSA
<p>ALUEEN RAJAUS Suomen luonnonsuojeluliiton Keski-Suomen piiri ry Kansallispuiston laajentaminen ajan myötä olisi tarpeellista, etenkin puistosta länteen sijaitseville valtionmailla. Laajentaminen ja lähimetsien puskuri-vyöhykkeet auttaisivat myös lajien siirtymisessä ekologisesti arvokkaiden vyöhykkeiden välillä, etenkin mm. Vaarunvuoren sisältävän Vanhanselän-Saviselän ekologisesti arvokkaan vyöhykkeen ja Leivonmäen kansallispuiston ekologisesti arvokkaan vyöhykkeen välillä, jotka molemmat kuuluvat Päijänteen ekologiseen suuralueeseen.</p>	<p>-Ympäristöiden valtionmaiden käyttö on linjattu Länsi-Suomen luonnonvarasuunnitelmassa (Metsähallitus 2005), jonka mukaisesti Metsähallitus toimii. Kansallispuiston laajentamista ei toistaiseksi suunnitella, lukuun ottamatta mahdollisten Natura 2000 -rajaukseen sisältyvien alueiden siirtymistä valtion omistukseen. Tällaiset alueet liitetään kansallispuistoon. +Ei muutoksia.</p>
<p>Natura-säännökset vaativat yksiselitteisesti, että alueen ulkopuoliset toimet eivät saa vaikuttaa Natura-alueen suojeluarvoja heikentävästi. Leivonmäen kansallispuiston hks:aan on tarpeen lisätä myös Salamajärven hks:aan kirjatut lähialueeksi (puskurivyöhykkeeksi) luettavan alueen syvyydet: suojelualueeseen 500 m, retkeilypolkuun 50–100 m ja tulotien varteen 100–200 m leveät alueet. Puskuri-vyöhykkeiden metsänkäsittelyn määrittelyihin on sisällytettävä selkeä kieltö avohakkuille, maanmuokkaukselle ja kunnostusojitukselle. Puskuri-vyöhykkeiden tulee aikaa myöten sisältää mm. runsas lahopuujatkumo.</p>	<p>Suunnittelualueen ulkopuolista maankäyttöä on kuvattu luvussa 11, jossa viitataan mm. Länsi-Suomen luonnonvarasuunnitelmaan (Metsähallitus 2005). Luonnonvarasuunnitelman mukaisesti Leivonmäen kansallispuiston ympärillä sijaitsevilla talousmetsäalueilla kiinnitetään metsien käsittelyssä erityistä huomiota maisemanäkökohtiin. Metsien käsittelyssä noudatetaan Metsätalouden ympäristöoppaan (Heinonen ym. 2004) metsänkäsittelyohjeita. Puskurivyöhykkeiden määrittämistä hoito- ja käyttösuunnitelmassa ei pidetä tarpeellisena. +Ei muutoksia.</p>
<p>Keski-Suomen liitto Liitto katsoo, että ennallistettavissa olevia valtion Natura-alueita tulisi tulevaisuudessa liittää kansallispuistoon.</p>	<p>-Haapasuo–Syysniemi–Rutajärvi–Kivijärven Natura 2000 -kohteelta valtiolle suojelualueiksi hankittavat alueet liitetään kansallispuistoon. Muilta osin puiston laajentaminen ei toistaiseksi ole ajankohtaista. +Ei muutoksia.</p>
<p>VYÖHYKEALUEJAKO Keski-Suomen liitto Liitto pitää esitettyä maankäytön vyöhykejakoja luontoarvojen ja virkistyskäytön näkökulmasta realistisena ja alueen luontomatkailukäytön kehittämisen mahdollistavana.</p>	<p>-Ei kommenttia. +Ei muutoksia.</p>
<p>KAAVOITUS Keski-Suomen ympäristökeskus Rutalahden ja Rutajärven kaavoitustyö ovat omia erillisiä prosessejaan, Rutalahden kylän osayleiskaava ja Rutajärven rantayleiskaava.</p>	<p>-Kaavaprosessien kuvausta on tarkennettava. +Tarkennetaan tekstiä kommentin mukaisesti.</p>
<p>MAANKÄYTTÖANALYYSI Keski-Suomen ympäristökeskus Maankäyttöanalyysitaulukon lukuarvoja ei ole selitetty muiden kuin paineen suuntaa kuvaavien arvojen osalta.</p>	<p>-Maankäyttöanalyysitaulukkoa on tarkennettava. +Tarkennetaan tekstiä lisäämällä puuttuvat selitykset taulukon lukuarvoille. Lisätään maankäyttöanalyysi kokonaisuudessaan suunnitelman liitteeksi.</p>
<p>LUONNONSUOJELU Keski-Suomen ympäristökeskus S. 48 Luonnonsojelu, Nykytila -kappaleen lopussa olisi hyvä todeta, että Natura 2000 -kohteeseen kuuluu myös sellaisia maa-alueita, joita ei ole tarkoitus perustaa luonnonsojelualueeksi.</p>	<p>-Ehdotettu lisäys selkiyttää tekstiä. +Tarkennetaan tekstiä kommentin mukaisesti.</p>

SUUNNITELMAN KOHTA, LAUSUJA JA EHDOTUS	METSÄHALLITUKSEN KOMMENTTI SEKÄ AIHEUTUNUT TOIMENPIDE HKS:SSA
<p>L Aidunnus Kalevi Fredin, lähialueen maanomistaja ja matkailuyrittäjä Natura 2000 -rajaukseen kuuluvalla tilalla Rekola 4:50 sekä sen läheisyydessä on vanhaa niittyä. Aluetta ollaan hankkimassa valtiolle. Niityn ottamisesta laidunnukseen tai maisemanhoidon piiriin tulisi keskustella.</p>	<p>-Asia otetaan tarkasteluun, kun se on ajankohtainen. Sinällään niittyjen hoito on hoito- ja käyttösuunnitelman tavoitteiden mukaista. Ei edellytä muutosta hoito- ja käyttösuunnitelmaan. +Ei muutoksia.</p>
<p>Metsien ennallistaminen Leivonmäen kunnanhallitus Metsän ennallistamiseen liittyen tulisi kansallispuiston puolelle asettaa suojavyöhyke, jolla estettäisiin ytimennävertäjän ym. tuohyönteisten leviäminen yksityismetsiin.</p>	<p>-Suojavyöhykkeiden tarve on arvioitu ennallistamissuunnitelmassa (Arminen 2003), jonka mukaan ennallistamistoimet toteutetaan. +Ei muutoksia.</p>
<p>Leivonmäen osakaskunta Suunnitelma ennallistamisesta aiheutuvien huuhtoutumien haittojen estämiseksi on esitettävä kalastuskunnalle.</p>	<p>-Huuhtoutumien haittojen torjuminen on huomioitu ennallistamissuunnitelmissa (Arminen 2003, Suikki 2001). Metsähallitus ja Keski-Suomen ympäristökeskus seuraavat ravinnehuuhtoumia. +Ei muutoksia.</p>
<p>Kalevi Fredin, lähialueen maanomistaja Ennallistamisen seurauksena hyönteistuhot metsässä lisääntyvät. Pyytäisin jättämään riittävän leveän, hakkaamattoman suojavyöhykkeen ennallistamisalueen reunaan kansallispuiston puolelle rajaa hyönteistuhon välttämiseksi. Nykyisessä suunnitelmassa suojavyöhykettä ei ole lainkaan.</p>	<p>-Suojavyöhykkeiden tarve on arvioitu ennallistamissuunnitelmassa (Arminen 2003), jonka mukaan ennallistamistoimet toteutetaan. +Ei muutoksia.</p>
<p>Ennallistamistoimet tulisi suorittaa talviaikaan.</p>	<p>-Ennallistamistoimien ajankohta on määrätty ennallistamissuunnitelmassa. Ne toteutetaan pääosin talviaikaan. +Ei muutoksia.</p>
<p>Kulttuuriperintö Keski-Suomen ympäristökeskus Historia-kappaletta tulisi selkeyttää. Kappalejako tulisi miettiä uudelleen.</p>	<p>-Historia-kappale (2.6) käydään vielä uudelleen läpi. +Selkeytetään kappalejako.</p>
<p>Kulttuuriperintö-kappaleesta ei tällä hetkellä käy riittävän hyvin ilmi alueen muinaisjäännökset.</p>	<p>-Muinaisjäännösten ja niiden sijainnin kuvausta on syytä tarkentaa. +Tarkennetaan muinaisjäännösten kuvausta ja lisätään suunnitelmaan muinaisjäännösten sijaintia kuvaava kartta.</p>
<p>Keski-Suomen museo Hoito- ja käyttösuunnitelmaa toteutettaessa tulee turvata läheisten rakennusperintökohteiden säilyminen ja niiden arvostava hoito. Tarvittaessa rakennuksia voidaan osoittaa kansallispuiston retkeily- ja virkistyskäytön palveluihin tai opastuskohteiksi. Rakennusten korjaustoimia varten on laadittava rakennus-suunnitelmat, joista pyydetään Keski-Suomen museon lausunto. Näitä arvokkaita rakennuksia ovat Kivisuon ja Selänpohjan kurssikeskusten rakennuskanta sekä Haapalehdon tilan pihapiiri.</p>	<p>-Mainitut rakennuskohteet eivät ole MH:n hallinnassa eivätkä sijaitse suunnittelualueella. Suunnitelmassa ei esitetä niitä koskevia toimenpiteitä. +Ei muutoksia.</p>

SUUNNITELMAN KOHTA, LAUSUJA JA EHDOTUS	METSÄHALLITUKSEN KOMMENTTI SEKÄ TOIMENPIDE HKS:SSA
KULTTUURIPERINTÖ	
Keski-Suomen museo	
Kpl 6.3 toiseksi viimeinen kappale tulee muuttaa seuraavaan muotoon: "Jos muinaisjäännösten sijaintialueilla tehdään ennallistamistöitä tai muita ympäristöä muuttavia toimenpiteitä, muinaisjäännökset suojataan riittäväällä suojavyöhykkeellä Museoviraston ohjeiden mukaisesti. Lisäksi ennen ennallistamistöitä tai muita ympäristöä muuttavia toimenpiteitä tulee olla yhteydessä hyvissä ajoin museoviranomaisiin."	-Tarkoituksena on toimia ehdotuksen mukaisella tavalla, joka on kuvattu tekstissä mainitussa MH:n ja Museoviraston yhteistyössä laatimassa Kiinteiden muinaisjäännösten hoito-oppaassa. +Tarkennetaan tekstiä lausunnossa esitetyn mukaisesti.
Museovirasto	
On erittäin myönteistä, että suunnitelman selvityksiin on kuulunut kiinteiden muinaisjäännösten inventointi.	-Ei kommenttia. +Ei muutoksia.
Muinaisjäännökset tulisi esittää kartalla.	-Ehdotettu muutos selkiyttää tekstiä. +Lisätään suunnitelmaan muinaisjäännösten sijaintia kuvaava kartta.
Kpl 6.3 toiseksi viimeinen lause tulee muuttaa muotoon: "Jos muinaisjäännösten sijaintialueilla tehdään ennallistamistöitä tai muita ympäristöä muuttavia toimenpiteitä, tulee niistä pyytää Museoviraston lausunto."	-Ks. yllä oleva kommentti Keski-Suomen museon lausuntoon. +Ks. yllä esitetty toimenpide Keski-Suomen museon lausunnon johdosta.
Kansallispuiston alueella ei ole sellaista rakennettua ympäristöä tai kulttuurimaisemaa, joka aiheuttaisi sen käytölle tai hoidolle rajoitteita tai velvoitteita.	-Ei kommenttia. +Ei muutoksia.
Leivonmäen kansallispuiston ystävät ry	
Suunnitelmassa esitetty kulttuurihistoriaselvitys voitaisiin tehdä yhteistyössä paikallisten järjestöjen, kyläseuran ja asukkaiden kanssa.	-Selvitys toteutetaan osallistavin menetelmin, ja yhteistyö paikallisten tahojen kanssa on mahdollista. Tarkemmasta toimintamallista sovitaan erikseen. +Ei muutoksia.
Leivonmäki-seura ry	
Kulttuurihistoriaselvityksen tekeminen on erittäin hyvä asia. Esim. alueella sijaitsevat pyyntikuopat, tervahaudat ym. tulisi huomioida.	-Mainitut kulttuuriperintökohteet huomioidaan selvityksessä. +Ei muutoksia.
RETKEILYREITIT	
Rutalahden kyläyhdistys ry	
Rutalahden kylälle on tärkeää yhteys Leivonmäen kansallispuistoon. Koskikaran kierroksen kunnostamissuunnitelma on erinomainen asia. Pitkospuiden kunnostus on todella tarpeen. Polku Koskikaran kierroksen ja kansallispuiston välille tulisi rakentaa 2008.	-Hoito- ja käyttösuunnitelmassa on esitetty tarve Koskikaran kierroksen kunnostamiselle sekä liittämiseksi kansallispuistoon. Pääosa Koskikaran kierroksesta – samoin kuin yhdysreitistä – sijaitsee kansallispuiston ulkopuolella. Näiltä osin rakenteiden toteuttamisesta ja kustannuksista vastaa reitin ylläpitäjä. Suunnitelmassa esitetty aikataulu ja kustannukset reiteille koskevat Metsähallituksen toimia alueellaan. Niiden toteutuminen edellyttää reittien kunnostusta ja rakentamista muidenkin alueiden osalta. +Ei muutoksia.
Polku voisi toimia talvella latureittinä.	-Esitetty yhdysreitti kulkee suurimmaksi osaksi yksityismailla, ja sen rakentamisesta ja käytöstä – ml. käyttö hiihtolatuna – päättävät maanomistajat. Ks. myös kommentit alla kohdassa Hiihtoladut. +Ei muutoksia. Ks. myös toimenpiteet alla kohdassa Hiihtoladut.

SUUNNITELMAN KOHTA, LAUSUJA JA EHDOTUS	METSÄHALLITUKSEN KOMMENTTI SEKÄ TOIMENPIDE HKS:SSA
RETKEILYREITIT	
<p>Leivonmäen kansallispuiston ystävät ry Rutalahden rengasreitin rakentaminen on ensiarvoisen tärkeää. Osana tulevaa rengasreittiä voitaisiin kesällä 2007 rakentaa Harjujärven ja Röykkälän välinen ns. ”kyläreitti” vanhaa, karttoihin merkittyä polkua seuraten. Reitti voitaisiin rakentaa talkoilla yhteistyössä Metsähallituksen sekä Kivisuon kyläseuran ja Leivonmäen kansallispuiston ystävien kanssa.</p>	<p>-Hks:ssa esitetään rengasreitin rakentamista, mutta päätöstä reitin toteuttamisesta ei voida tehdä ennen resurssien osoittamista. Ehdotettu linjaus Harjujärven ja Röykkälän välille on mahdollinen, mutta toteutus täsmennyttävä rengasreitin toteutussuunnitelman yhteydessä myöhemmin. +Ei muutoksia.</p>
<p>Kalevi Fredin, lähialueen maanomistaja ja matkailuyrittäjä Harjujärveltä Röykkälään on ennen ollut yleisessä käytössä kulkureitti, joka näkyy vanhoissa kartoissa. Reittiä on kuljettu myös hevosella, ja pehmeimpiin kohtiin on upotettu rankoja ja tukkeja. Reitti oli luonnossa näkyvissä vielä 1980-luvulla. Nyt reitti on umpeutunut ja ennallistettaessa polun päälle on kaadettu suuria kuusia.</p>	<p>-Ennallistamistyöt on toteutettu ennen rengasreitin suunnittelua. Mikäli reitti toteutettaisiin esitetyn linjauksen mukaisesti, lienee mahdollista siirtää ennallistamistyössä kaadettuja puita. Ks. myös kommentti yllä. +Ei muutoksia.</p>
<p>Vanha polku tulisi etsiä ja raivata esim. talkoilla käveltävään kuntoon yhdessä MH:n asiantuntijoiden kanssa. Kyseistä polkua voitaisiin myöhemmin jatkaa edelleen kohti Kivisuo–Leivonmäki-tietä ja se voisi olla osa Rutajärven rengasreittiä.</p>	<p>-Ks. kommentit yllä. +Ei muutoksia.</p>
<p>Hannu Markkanen, Korpilahden Korvensamoojat ry Partiolaisilla on Korpilahdella partiomaja, jonka siirtäminen on ajankohtaista. Majan uusi paikka voisi olla Vaarunvuorten ja Leivonmäen kansallispuiston välisen retkeilyreitin varressa, ja se voisi olla myös yleisessä retkeilykäytössä (vrt. auto- tai varaustupana).</p>	<p>-Suunnitelmassa yhdysreitti on esitetty reitti-yhteystarpeena. Päätöstä reitin toteuttamisesta ei voida tehdä ennen resurssien osoittamista. Keskustelua yhdysreitin toteutuksesta jatketaan – ml. partiomajan mahdollinen siirto. +Ei muutoksia.</p>
HIIHTOLADUT	
<p>Retki- ja ohjelmopalvelu Maahisen Muki ja Mela Hks:ssa esitetty mahdollisuus hiihtoladun tekemiseen Selänpohjasta Lintuniemeen ei palvele puiston kävijöitä, varsinkaan Selänpohjan tilanteen ollessa epäselvä.</p>	<p>-Ks. kommentti alla. +Ks. muutokset alla.</p>
<p>Latuja tulisi voida tehdä myös muualla puiston alueella puiston henkilökunnan suostumuksella. Latujen teossa tulisi hyödyntää vanhoja tienpohjia ja liikenteeltä suljettuja teitä, jottei maasto vaurioituisi. Koneella hoidettu hiihtoreitti olisi kansallispuistolle, Leivonmäen kunnalle ja alueen matkailuyrittäjille vetovoimatekijä ja samalla panostus terveystuotteen hyväksi.</p>	<p>-Latuverkostoa voidaan laajentaa ehdotuksen mukaisesti. Latujen koneellinen ylläpito ei kuitenkaan saa aiheuttaa haittaa puiston luontoarvoille eikä häiriötä luonnolle tai muulle virkistyskäytölle. MH ei voi ylläpitää latuja, mutta se voi suunnitelman mukaisesti myöntää ulkopuoliselle taholle sopimuksen perusteella oikeuden ladun tekemiseen. +Lisätään suunnitelmaan mahdollisuus kapean retkihiihtoladun toteuttamiseen Selänpohja–Lintuniemi-reitin ohella Harjunlahden ja Harjujärven väliselle reitille. Hiihtolatuja voidaan tehdä, mikäli se ei aiheuta haittaa alueen luontoarvoille eikä muulle virkistyskäytölle. Vaikutukset arvioidaan tarkemmin ladun linjauksen yhteydessä. Ladun teko edellyttää sopimusta Metsähallituksen kanssa.</p>
OPASTUS	
<p>Leivonmäen kansallispuiston ystävät ry Paikallisten yritysten kanssa tulisi tehdä yhteistyötä opastuksen kehittämiseksi entistä laadukkaammaksi puiston kävijöille. Paikallisten ja maakunnallisten toimijoiden sekä Leivonmäen luontokeskuksen neuvottelukunnan kanssa tulisi tehdä yhteistyötä luontokeskuksen perustamiseksi Leivonmäen kansallispuiston alueelle.</p>	<p>-Yhteistyötä on kuvattu luvussa 15 ja opastusta – ml. luontokeskuksen perustamiseen liittyviä selvityksiä – luvussa 7.2. +Ei muutoksia.</p>

SUUNNITELMAN KOHTA, LAUSUJA JA EHDOTUS	METSÄHALLITUKSEN KOMMENTTI SEKÄ AIHEUTUNUT TOIMENPIDE HKS:SSA
LUONTOMATKAILU	
Keski-Suomen liitto	
Liitto katsoo, että kansallispuiston toiminnan ja yritys-toiminnan kehittämisen kytkeminen voi olla merkittävästi tukemassa seudun matkailupalvelujen edistämistä.	-MH kehittää kansallispuistoa yhteistyössä mm. paikallisten luontomatkailuyrittäjien kanssa. +Ei muutoksia.
Kansallispuiston palvelurakenteen parantamisen lisäksi liitto pitää tärkeänä alueen kehittämistä osana ympäristön luontokohdeverkostoa, mm. Vaarunvuorten suuntaa, Joutsasta kansallispuiston kautta Toivakkaan ulottuvaa matkailun ja virkistyksen kehittämisen kohde-alueita, yhteyttä Haapasuo–Syysniemen alueelta Rutalahden suuntaan ja edelleen Päijänteelle sekä mahdollis- ta kansallispuiston ja Jyväskylän yhdistävää reittiä.	-Kansallispuiston kehittämisessä yhteydet lähiympäristön muihin luontokohteisiin ovat tärkeitä. Yhteyksien edistäminen on hoito- ja käyttösuunnitelman tavoitteiden mukaista. +Ei muutoksia.
SYYSNIEMEN LÄHDE	
Leivonmäen kansallispuiston ystävät ry ja Leivonmäki-seura ry	
Yhdistykset esittävät Selänpohjasta Rutalahteen kulkevan tien varressa olevan lähteen kunnostamista ja merkitsemistä. Hoitamattomana lähde uhkaa veden pilaantuminen ja alueen pusikoituminen. Lähde tulisi puhdistaa maatumista lehdistä ja kattaa.	-MH:n tavoitteena on parantaa lähteen luonnon- tilaisuutta ja suojata lähdelajiston esiintymispaikka. Juomaveden ottamisen mahdollistamiseksi rakennetaan tarvittaessa kulumista estäviä rakenteita. Luonnontilaa muuttavia toimia – kuten kattamista – ei toteuteta. +Ei muutoksia.
KALASTUS	
Rutalahden osakaskunta	
Kalastuskunnalle on jäätävä oikeus Matkuksen ruoppaukseen ja Rutajoen ennallistamiseen. Ko. asiat on lisättävä suunnitelmaan.	-Natura 2000 -rajaukseen sisältyvät vesialueet eivät kuulu kansallispuistoon, vaan osakaskunnille, joilla on päätäntävalta vesialueiden käytöstä. Rutajoen ennallistaminen on suunnitelman tavoitteiden mukaista (ks. luku 2.3). +Lisätään Rutajoen kunnostaminen luonnonsuojelun tavoitteisiin lukuun 5.2.
Leivonmäen osakaskunta	
Kalastus ja kalanistutus eivät kuulu Metsähallituksen päätösvaltaan, vaan kalastuskunnan.	-Hks:ssa todetaan selkeästi kalastukseen liittyvän päätösvalan kuuluminen suunnittelu- alueella osakaskunnille (luku 9.2). +Ei muutoksia.
Kalastusmatkailun kehittäminen edellyttää yhteistyötä kalastuskunnan kanssa.	-Yhteistyötä on kuvattu luvussa 15. +Ei muutoksia.
METSÄSTYS	
Itä-Päijänteen riistanhoitoyhdistys ry	
On hyvä, että metsästys on otettu huomioon puiston käytön suunnittelussa. Hirvenajon salliminen on tervetullut apu jahtiin.	-Ei kommenttia. +Ei muutoksia.
Alueellamme toimivien metsästysseurojen ja -seurueiden tarpeet sekä huoli riistakantojen, erityisesti hirvien ja tulokaspetojen liiallisesta runsastumisesta on otettava huomioon. Alueesta ei saisi tulla ”hivireservaattia” mm. 4-tien läheisyyden, hirkolaririskin sekä metsätuhojen lisääntymisen vuoksi.	-Hirvenajon salliminen puistosta annetun asetuksen mukaisesti antaa riittävän mahdollisuuden hirkikannan rajoittamiseen. Tulokaspetokantoja voidaan tarvittaessa rajoittaa luvussa 5.3 kuvatun mukaisesti. +Ei muutoksia.

SUUNNITELMAN KOHTA, LAUSUJA JA EHDOTUS	METSÄHALLITUKSEN KOMMENTTI SEKÄ AIHEUTUNUT TOIMENPIDE HKS:SSA
METSÄSTYS	
Itä-Päijänteen riistanhoitoyhdistys ry	
Metsästysseurat toivovat koiran käytön sallimista hirvenajossa.	-Kansallispuiston perustamislaki- ja asetus eivät ole esteenä koiran käytölle hirvenajossa. +Koiran käyttö hirvenajossa esitetään sallittavaksi. Ehdotusta järjestyssäännöksi muutetaan tältä osin.
Kpl 9.3 mukaan hirvenajo ohjataan pääsääntöisesti puiston syrjävyöhykkeelle. Mitä tämä tarkoittaa ja mistä johtuen?	-Virkistyskäytön ydinalueet pyritään rajaamaan hirvenajoalueiden ulkopuolelle retkeilijöiden viihtyvyyden turvaamiseksi. +Muutetaan luvun 9.3 tekstiä. Rajataan hirvenajolta rauhoitetuksi alueeksi Selänpohjan ja Joutsniemen keskeiset virkistyskohteet.
Tulokaspetojen, minkin ja supikoiran, kannat ovat puiston alueella liian suuret. Kannat tulisi järkevästi pitää siedettävällä tasolla.	-Tulokaspetokantoja voidaan tarvittaessa rajoittaa luvussa 5.3 kuvatun mukaisesti. +Ei muutoksia.
Pentti Rossi, Leivonmäen Metsästysseura	
Hirvenajon salliminen metsästyksen yhteydessä on hyvä asia. Myös metsästyskoirien käyttö ajossa tulisi sallia, sillä koira aiheuttaa vähemmän häiriötä kuin ns. miesajo.	-Kansallispuiston perustamislaki ja -asetus eivät ole esteenä koiran käytölle hirvenajossa. +Koiran käyttö hirvenajossa esitetään sallittavaksi. Ehdotusta järjestyssäännöksi muutetaan tältä osin.
Mitä käytännössä tarkoittaa hirvenajon ohjaaminen puiston syrjävyöhykkeelle ja miten se vaikuttaa metsästysvuokrasopimuksiin?	-Ks. kommentti yllä. +Ks. muutos yllä.
Pekka Tietäväinen, lähialueen maanomistaja	
Hirvenmetsästys olisi hyväksyttävä normaalina metsästyksenä, ei kuitenkaan ajamista huutaen ja kilistimiä ja kolistimia käyttäen.	-Metsästys hirvenajoa lukuun ottamatta on kansallispuiston perustamislain ja -asetuksen mukaan kielletty. +Ei muutoksia.
Kivisuon Erämiehet ry on menettänyt erilaisten suojeluratkaisujen vuoksi huomattavasti metsästys-alueita. Seutukunnan metsästysseurojen tulisi voida jatkaa toimintaansa myös valtionmailla järkevästi.	-Suojeluratkaisuista on päätetty suojeluohjelmien laatimisen yhteydessä. Hoito- ja käyttösuunnitelma ei vaikuta tehtyihin suojelupäätöksiin. Metsästystä kansallispuistoissa ja suojelualueilla säätelevät luonnonsuojelulaki sekä kunkin kansallispuiston tai suojelualueen perustamislaki tai -päätös. +Ei muutoksia.
Suomen luonnonsuojeluliiton Keski-Suomen piiri ry	
On hyvä, että metsästys hirvenajoa lukuun ottamatta on kielletty. Metsästys vaikeuttaisi alueen muuta käyttöä esimerkiksi syksyisen hirvenmetsästyksen aikaan.	-Ks. edelliset kommentit. +Ei muutoksia.
Kaikki riistaeläinten ruokinta ja nuolukivien pitäminen alueella on syytä lopettaa, jos sellaista toimintaa alueella vielä esiintyy.	-Riistaeläinten ruokinta kansallispuiston alueella on luvanvaraista. Lupia ei ole myönnetty. +Ei muutoksia.
LIIKENNE JA LIIKKUMINEN, TIESTÖ	
Leivonmäen kunnanhallitus	
Kansallispuistossa ei ole sellaista henkilöä tai palvelupistettä, josta avain puomein suljetuille teille olisi aina saatavissa. Tästä syystä teiden sulkemista lukollisin puomein tulisi välttää, jotta ei vaarannettaisi mahdollisen pelastuskaluston kulkua tai -toiminnan onnistumista alueella.	-Teiden sulkemisesta lukituin puomein on keskusteltu paikallisten pelastusviranomaisten kanssa, jotka ovat hyväksyneet menettelyn. Puomien lukitseminen ei vaaranna pelastustoiminnan suorittamista kansallispuistossa. +Ei muutoksia.

SUUNNITELMAN KOHTA, LAUSUJA JA EHDOTUS	METSÄHALLITUKSEN KOMMENTTI SEKÄ AIHEUTUNUT TOIMENPIDE HKS:SSA
<p>LIIKENNE JA LIIKKUMINEN, TIESTÖ Leivonmäki-seura ry</p>	<p>-Teiden sulkemisella rauhoitetaan aluetta tarpeettomalta moottoriliikenteeltä. Ks. myös kommentti edellä. +Ei muutoksia.</p>
<p>Suomen luonnonsuojeluliiton Keski-Suomen piiri ry Moottoriajoneuvojen kulun rajoittaminen alueella on onnistunut ratkaisu, joka voisi olla laajempikin. Se ehkäisee myös salametsästystä. Luvattoman moottorikelkkailun ja muiden moottoriajoneuvojen valvontaa tulisi tehostaa, jotta luontoelämykset ja alueen luonto eivät kärsisi.</p>	<p>-Autoliikenteen rajoittamisessa on huomioitu alueen teihin kohdistuvat tieoikeudet sekä huolto- ja pelastusajon tarve. Suunnittelualueelle ei perusteta kelkkailureittejä. Alueen valvontaa on kuvattu luvussa 14. +Ei muutoksia.</p>
<p>Pekka Tietäväinen, lähialueen maanomistaja Tieyhteys vapaa-ajan asunnolle Syysniemessä Salmelan kanavan pohjoispuolella on säilytettävä. Tienteko-oikeus on luvattu suullisesti 1970-luvulla.</p>	<p>-Yksityisille maanomistajille tarpeelliset kulkuyhteydet säilytetään. +Ei muutoksia.</p>
<p>YHTEISTYÖ Leivonmäen kansallispuiston ystävät ry Yhteistyötä on kuvattu suppeasti. Varsinaisia konkreettisia esityksiä yhteistyön muodoista ei ole kuvattu. Yhteistyötahona on mainittu Leivonmäen kunta, joka ilmeisesti yhdistyy Joutsan kuntaan vuoden 2008 alusta.</p>	<p>-Hks:ssa (luku 15) kuvataan keskeiset yhteistyötahot ja yhteistyön painopisteet. Yhteistyön muodosta sovitaan tarkemmin tapauskohtaisesti. Mahdollisten kuntaliitosten vaikutus yhteistyötahoihin huomioidaan, mutta asian kirjaaminen suunnitelmatekstiin ei ole ajankohtaista. +Ei muutoksia.</p>
<p>Metsähallituksen tulisi perustaa kansallispuiston kehittämisen yhteistyöryhmä kokoamaan toimijat yhteisiin tapaamisiin suunnittelemaan konkreettisia yhteistyön muotoja, ajankohtaisia kysymyksiä ja alueen kehittämistä.</p>	<p>-Erillisen yhteistyöryhmän perustaminen ei ole MH:n näkemyksen mukaan tarpeen. Puistoa kehitetään osallistavien menetelmin, joista päätetään tarkemmin tapauskohtaisesti. +Ei muutoksia.</p>
<p>Yhteistyötä tulisi tehdä vuosittaisen Euroopan kansallispuistopäivän järjestämiseksi sekä Selän-pohjan ympäristöpedagogiikan keskuksen ja Virtuaalisuo-oppimisympäristön kehittämiseksi.</p>	<p>-Esitetty yhteistyö on suunnitelman mukaista. +Ei muutoksia.</p>
<p>VAIKUTUSTEN ARVIOINTI Keski-Suomen ympäristökeskus S. 72, 2. kpl. Viimeinen lause tulee korjata seuraavaksi: "Ympäristöhallinnossa on käynnissä projekti, jossa seurataan tiettyjen ennallistamiskohteiden (mm. Haapasuo) ravinnehuuhtoutumia."</p>	<p>-Suunnitelmatekstiä on syytä tarkentaa. +Muutetaan tekstin muotoilu vastaamaan ehdotusta. Lisätään tekstiin maininta MH:n toteuttamasta ravinnehuuhtoumaseurannasta.</p>
<p>EHDOTUS JÄRJESTYSSÄÄNNÖKSI Leivonmäen kalastuskunta Kohdassa 12 maininta kalastuksesta tulee poistaa, koska sen valvonta on määritelty kalastuslaissa.</p>	<p>-Järjestyssääntö koskee kansallispuistoon kuuluvia alueita. Puistoon ei toistaiseksi kuulu vesialueita, joten käytännössä kyseisellä kohdalla ei ole tällä hetkellä vaikutusta kalastukseen suunnittelualueella. Vesialueiden liittäminen kansallispuistoon voi tuoda kalastuksen kansallispuiston valvonnan ja Metsähallituksen erävalvonnan piiriin. Kalastuksen valvonta kansallispuistossa ehdotetun järjestyssäännön mukaisesti perustuu Metsähallituksen erävalvonnasta annettuun lakiin ja kalastuslakiin. +Ei muutoksia.</p>

LIITE 9. 10(10)

SUUNNITELMAN KOHTA, LAUSUJA JA EHDOTUS	METSÄHALLITUKSEN KOMMENTTI SEKÄ AIHEUTUNUT TOIMENPIDE HKS:SSA
EHDOTUS JÄRJESTYSSÄÄNNÖKSI Suomen luonnonsuojeluliiton Keski-Suomen piiri ry Ehdotus Leivonmäen kansallispuiston järjestyssäännöksi on mielestämme hyvä ja selkeä.	-Ei kommenttia. +Ei muutoksia.

Muut suunnitelmaan lausuntokierroksen jälkeen tehdyt muutokset

Suunnitelmaan lisättiin maininta kansallispuiston luonnonhoitokohteista (luku 5.3.3) sekä mahdollisuus ennallistamis- ja luonnonhoitokohteiden esittelyyn kansallispuiston syrjävyöhykkeellä Syysniemessä, Syysmäen ympäristössä (luku 5.3.4).

Ympäristöministeriön vahvistuskirje 26.1.2009

YM 6/5741/2007

Metsähallitus

METSÄHALLITUS

30.01.2009

MH 3989/623/2006

Viite
Hänvisning

Metsähallituksen kirje Dnro 3989/623/2006, 28.6.2007

Asia
Ärende

Leivonmäen kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelman vahvistaminen

Metsähallitus on 28.6.2007 lähettänyt viitekohdan saatekirjeellä ympäristöministeriölle Leivonmäen kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelman luonnonsuojelulain (1096/1996) 9 §:n mukaista vahvistamista varten. Suunnitelmasta on luonnosvaiheessa pyydetty tarpeelliset lausunnot, joiden perusteella se on viimeistelyministeriöön vahvistettavaksi tullessaan muotoon. Ympäristöministeriölle on suunnitelman valmisteluprosessin kuluessa esitelty suunnitteluperiaatteita. Ministeriöllä on myös ollut mahdollisuus tutustua suunnitelmasta annettuihin lausuntoihin. Metsähallituksen laatima Leivonmäen kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelma perustuu riittäviin luontoinventointeihin ja muihin perustietoihin, osallisuuteen ja vaikutusten arviointiin.

Leivonmäen kansallispuisto on osa runsaan 5 000 hehtaarin laajuista Haapasuon-Syysniemen-Rutajärven-Kivijärven Natura 2000 -aluetta (FI0900074). Suunnittelualueeseen kuuluu koko Natura 2000 -alue mukaan lukien ne kansallispuiston osat, jotka eivät kuulu Natura 2000 -aluerajaukseen. Suunnitelmassa on esitetty perustelut siihen, miksi hankkeelle ei ole laadittu luonnonsuojelulain (1096/1996) 65 §:n mukaista Natura-arviointia. Niiden mukaan suunnitelman toimeenpano ei merkittävästi heikennä niiden lajien elinoloja tai niiden luontotyyppien edustavuutta, joiden perusteella Leivonmäen kansallispuisto on liitetty Suomen Natura 2000 -verkostoon. Ministeriö katsoo, että suunnitelmassa esitetyt arviot hoito- ja käyttösuunnitelman vaikutuksista Natura-alueeseen perustuvat riittävään tietoon ja ovat perusteltuja, joten hankkeen vaikutuksia ao. Natura 2000 -alueeseen ei ole ollut tarpeen arvioida luonnonsuojelulain 65 §:ssä tarkoitetulla tavalla.

Metsähallituksen laatima ehdotus Leivonmäen kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelmaksi edistää toteutuessaan lain (45/003) 1 §:ssä kansallispuiston perustamiselle asetettuja tavoitteita. Ehdotus täyttää tehtävänsä sekä Leivonmäen kansallispuiston että Haapasuon-Syysniemen-Rutajärven-Kivijärven Natura 2000 -alueen hoitoa ja käyttöä ohjaavana asiakirjana.

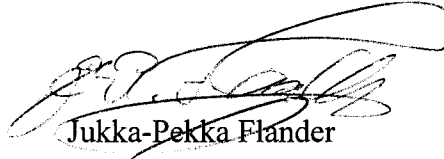
Ympäristöministeriö vahvistaa suunnitelman kansallispuiston osalta sellaisena kuin se on viitekohdan saatekirjeen liitteenä.

Luonnonsuojelujohtaja

Ilkka Heikkinen

Ylitarkastaja

Jukka-Pekka Flander

~~LIITTEENÄ~~ ~~asiakirjat.~~

TIEDOKSI

Maa- ja metsätalousministeriö
Keski-Suomen ympäristökeskus
Keski-Suomen liitto
Museovirasto
Joutsan kunta
Suomen luonnonsuojeluliitto

Vuodesta 2006 alkaen ilmestyneet Metsähallituksen C-sarjan julkaisut

- No 1 Metsähallitus 2006: Kurjenrahkan kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelma. 68 s.
- No 2 Metsähallitus 2006: Syötteen kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelma. 61 s.
- No 3 Metsähallitus 2006: Parikkalan Siikalahden hoito- ja käyttösuunnitelma. 169 s.
- No 4 Metsähallitus 2006: Koitajoen Natura-alueen hoito- ja käyttösuunnitelma. 77 s.
- No 5 Metsähallitus 2006: Mietoistenlahden hoito- ja käyttösuunnitelma. 92 s.
- No 6 Metsähallitus 2006: Levanevan hoito- ja käyttösuunnitelma. 66 s. (verkkojulkaisu)
- No 7 Metsähallitus 2006: Joutsenaavan–Kaita-aavan hoito- ja käyttösuunnitelma. 48 s. (verkkojulkaisu)
- No 8 Metsähallitus 2006: Luiron soiden hoito- ja käyttösuunnitelma. 54 s. (verkkojulkaisu)
- No 9 Metsähallitus 2006: Näätävuoman–Sotkavuoman hoito- ja käyttösuunnitelma. 48 s. (verkkojulkaisu)
- No 10 Metsähallitus 2006: Teuravuoman–Kivijärvenuoman hoito- ja käyttösuunnitelma. 50 s. (verkkojulkaisu)
- No 11 Metsähallitus 2006: Viiankiaavan hoito- ja käyttösuunnitelma. 51 s. (verkkojulkaisu)
- No 12 Metsähallitus 2006: Hossan retkeilyalueen hoito- ja käyttösuunnitelma. 58 s.
- No 13 Metsähallitus 2006: Omenajärven Natura 2000 -alueen hoito- ja käyttösuunnitelma. 64 s. (verkkojulkaisu)
- No 14 Metsähallitus 2006: Koskeljärven Natura 2000 -alueen hoito- ja käyttösuunnitelma. 79 s.
- No 15 Metsähallitus 2006: Haukisuon–Härkäsuon–Kukkonevan Natura 2000 -alueen hoito- ja käyttösuunnitelma. 63 s. (verkkojulkaisu)
- No 16 Metsähallitus 2007: Olvassuon Natura 2000 -alueen hoito- ja käyttösuunnitelma. 71 s.
- No 17 Metsähallitus 2007: Litokairan Natura 2000 -alueen hoito- ja käyttösuunnitelma. 81 s.
- No 18 Metsähallitus 2007: Iso Tilansuo–Housusuon Natura 2000 -alueen hoito- ja käyttösuunnitelma. 41 s.
- No 19 Metsähallitus 2006: Nuuksion kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelma. 123 s.
- No 20 Metsähallitus 2007: Salamajärven suojelualuekokonaisuuden hoito- ja käyttösuunnitelma 2006–2015. 131 s.
- No 21 Metsähallitus 2007: Älänteen Natura 2000 -alueen hoito- ja käyttösuunnitelma. 60 s. (verkkojulkaisu)
- No 22 Metsähallitus 2007: Venenevan–Pelson Natura 2000 -alueen hoito- ja käyttösuunnitelma. 50 s. (verkkojulkaisu)
- No 23 Metsähallitus 2007: Kermajärven rantojensuojeluohjelma-alueen hoito- ja käyttösuunnitelma. 35 s. (verkkojulkaisu)

- No 24 Metsähallitus 2007: Siikavaaran hoito- ja käyttösuunnitelma. 50 s. (verkkojulkaisu)
- No 25 Metsähallitus 2007: Jämäsvaaran virkistysmetsän hoito- ja käyttösuunnitelma. 47 s. (verkkojulkaisu)
- No 26 Metsähallitus 2007: Oukkulanlahden Natura 2000 -alueen hoito- ja käyttösuunnitelma. 71 s. (verkkojulkaisu)
- No 27 Metsähallitus 2007: Otajärven Natura 2000 -alueen hoito- ja käyttösuunnitelma. 84 s.
- No 28 Metsähallitus 2007: Kansanneva–Kurkineva–Muurainsuon, Kinkerisaarennevan ja Itämäki–Eteläjoen hoito- ja käyttösuunnitelma 2006–2015. 45 s. (verkkojulkaisu)
- No 29 Metsähallitus 2007: Medvastön–Stormossenin alueen hoito- ja käyttösuunnitelma. 81 s.
- No 30 Metsähallitus 2007: Pyhä–Luoston kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelma. 129 s.
- No 31 Metsähallitus 2007: Petkeljärvi–Putkelanharjun ja Puohtiinsuon Natura 2000 -alueiden hoito- ja käyttösuunnitelma. 101 s.
- No 32 Metsähallitus 2007: Hiidenportin kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelma. 61 s.
- No 33 Hokkanen, M. & Kanerva, T. 2007: Saltfjärdenin luonnonhoidon ja rakenteiden toimenpidesuunnitelma. 33 s. (verkkojulkaisu)
- No 34 Pirkanmaan ympäristökeskus & Metsähallitus 2007: Ekojärven Natura 2000 -alueen hoito- ja käyttösuunnitelma. 68 s. (verkkojulkaisu)
- No 35 Metsähallitus 2008: Viklinrimmen Natura 2000 -alueen hoito- ja käyttösuunnitelma. 49 s. (verkkojulkaisu)
- No 36 Metsähallitus 2008: Pallas–Yllästunturin kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelma. 198 s.
- No 37 Metsähallitus 2008: Rokuan kansallispuiston ja valtion omistamien Natura-alueiden hoito- ja käyttösuunnitelma. 60 s.
- No 38 Metsähallitus 2008: Ystävyden puiston hoito- ja käyttösuunnitelma. 143 s. (verkkojulkaisu)
- No 39 Metsähallitus 2008: Käsivarren erämaa-alueen hoito- ja käyttösuunnitelma. 134 s.
- No 40 Metsähallitus 2008: Giehtaruohntasa meahcceguovllu dikšun- ja geavahanplána. 134 s.
- No 41 Metsähallitus 2008: Vätsärin erämaan hoito- ja käyttösuunnitelma. 143 s. (verkkojulkaisu)
- No 42 Metsähallitus 2008: Váhčira meahcceguovllu dikšun- ja geavahanplána. 146 s. (verkkojulkaisu)
- No 43 Metsähallitus 2008: Kuusisuo–Hattusuon, Soininsuo–Kapustasuon ja Ohtosensuon Natura 2000 -alueiden hoito- ja käyttösuunnitelma 2007–2016. 57 s. (verkkojulkaisu)
- No 44 Metsähallitus 2008: Hepokönkään hoito- ja käyttösuunnitelma. 40 s. (verkkojulkaisu)
- No 45 Metsähallitus 2008: Hämeenkaan monikäyttö- ja harjoitusalueen sekä Natura 2000 -alueen hoito- ja käyttösuunnitelma. 130 s. (verkkojulkaisu)
- No 46 Jansson, H. & Raatikainen, K. 2008: Vallisaaren ja Kuninkaansaaren alueen hoito-suunnitelma. 119 s.
- No 47 Rouvala, A. & Peltonen, T. 2008: Seitsemisen ja Helvetinjärven alueen luontomatkailusuunnitelma. 71 s. (verkkojulkaisu)

- No 48 Metsähallitus 2009: Lemmenjoen kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelma. 208 s.
- No 50 Metsähallitus 2009: Riisitunturin kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelma 2008–2017. 87 s.
- No 51 Metsähallitus 2009: Seitsemisen suojelualuekokonaisuuden hoito- ja käyttösuunnitelma. 161 s.
- No 52 Metsähallitus 2009: Liesjärven kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelma. 84 s.
- No 53 Metsähallitus 2009: Torrnsuon kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelma. 75 s.
- No 54 Metsähallitus 2009: Isojärven kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelma. 121 s.

ISSN 1796-2943
ISBN 978-952-446-701-8 (nidottu)
ISBN 978-952-446-702-5 (pdf)

Julkaisu on luettavissa osoitteessa:

www.metsa.fi/hks